

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1964 • ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ • ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2006 • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 212-213

Ho Orthodoxos keryx

PROCESSED

FEB 21 2007

GTU LIBRARY

ΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

5 Craven Hill, London W2 3EN • Telephone: 020-7723 4787 • Fax: 020-7224 9301

e-mail: thyateiragb@yahoo.com

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1964

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 212-213

ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ £15

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL.: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL.: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

First Published 1964

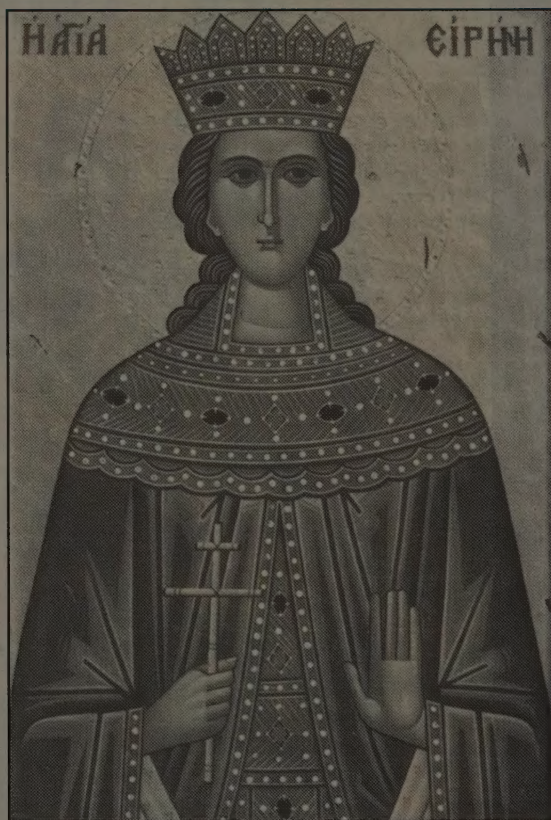
Third Period

May - June 2006

No.: 212-213

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3 ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
- 4-5 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΑΞΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
- 5-7 ΚΑΤΑΛΗΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΑΞΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
- 8 INTRODUCTION BY HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS AT THE CLERGY CONFERENCE OF THE ARCHDIOCESE
- 8-9 THE ARCHBISHOP'S CLOSING SPEECH AT THE CLERGY CONFERENCE OF THE ARCHDIOCESE
- 10-15 ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΑΓΑΠΗ, ΤΟΥ ΑΡΧΙΜ. ΖΑΧΑΡΙΑ
- 16-22 Η ΑΛΩΣΗ ΣΤΙΣ ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝΤΕΧΝΟ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΜΕΤΤΗ
- 23 ΔΕΙΠΝΟ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΚΟΠΕΛΙΤΗ
- 24 ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΟΜΙΛΙΑ ΣΕΒΑΣΜ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΕΚΡΩΣΙΜΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΝΙΤΣΑ ΑΡΓΥΡΟΥ ΣΤΑΚΗ
- 25-26 AN APPRECIATION OF THE LIFE OF LADY ANNITSA STAKIS
- 27-28 ST. CONSTANTINE & THE DA VINCI CODE, BY DEACON VASSILIOS PARAVASSILIOU
- 29-30 ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
- 31-32 HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS'S DIARY

Ἁγία Μεγαλομάρτυς Εἰρήνη
Ἡ μνήμη της ἐορτάζεται τὴν 5ην Μαΐου
(ἔργον Μιχαὴλ Μοναχοῦ Ἀγιορείτου)

**ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΚΑ**

ΣΥΝΑΞΙΣ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, CARDIFF, 2-4 ΜΑΪΟΥ 2006

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Ἐρωτάτε Ἀρχιεπίσκοπε Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Ἰρλανδίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Γρηγόριε, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Φέροντες κατὰ νοῦν τὴν πάλαι ποτὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξιν τῶν πεφοβημένων Μαθητῶν τοῦ Κυρίου ἐν τῷ Ὑπερώψῳ τῆς Ἀγίας Σιών καὶ τὴν ἀθρόαν εἰσοδὸν εἰς αὐτὸ τοῦ Εἰρηνάρχου καὶ Ἀναστάντος Χριστοῦ κεκλεισμένων οὐσῶν τῶν θυρῶν, ἀκούομεν μυστικῶς τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐνθαρρυντικὴν φωνὴν Αὐτοῦ λέγουσαν Εἰρήνῃ ὑμῖν, ἀπευθυνομένην διαχρονικῶς εἰς σύμπασαν τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς χριστοφώνου ταύτης ὡς ἄνω ρήσεως χαιρετίζει καὶ ἡ ἡμετέρα Μετριότης τὴν ἐτήσιον Σύναξιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας, συνερχομένην ἐφέτος εἰς τὴν ἐορτάζουσαν τὴν πρώτην ἑκατονταετίαν αὐτῆς Ἑλληνορθόδοξον Κοινότητα τοῦ Οὐαλικοῦ Cardiff.

Εὐχόμενοι πλουσίαν τὴν εὐλογίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἱερᾶς Συνάξεως ταύτης, πρὸς περαιτέρω πνευματικὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν συμμετεχόντων καὶ ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκδapanωμένων θυσιαστικῶς ἀγαπητῶν Πατέρων, ἀπὸ τῆς Βασιλευούσης Πόλεως, τῆς ἑδρας τοῦ συνεχίζοντος μαρτυρικῶς νά αἶρη τὸν σταυρὸν αὐτοῦ πανιέρου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπονέμομεν πᾶσιν ὑμῖν, ἱερωτάτῳ Ποιμενάρχῃ, Θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις καὶ εὐλαβεστάτοις Πρεσβυτέροις καὶ Διακόνοις τὸν Πατριαρχικὸν ἡμῶν ἀναστάσιμον ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης ἐν Κυρίῳ, Οὗ ἡ πλουσιόδωρος Χάρις καὶ τὸ ἀπειρον Ἐλεος εἶψαν συνοδοὶ πάντοτε ἐν τῷ ποιμαντορικῷ ἔργῳ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ὑμῶν, πολυτιμοτάτων τέκνων καὶ κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ἰσοτ Μαΐου β'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδερφός

Εισαγωγική ομιλία του Σεβασμ. Αρχιεπισκόπου στην σύναξη του Ιερού Κλήρου της Αρχιεπισκοπής

Αγαπητοί αδελφοί και συνεργάτες εις τον αμπελώνα του Κυρίου Χριστός Ανέστη.

Με ιδιαίτερη χαρά σας χαιρετίζω όλους με τον αναστάσιμο και χαρμόσυνο χαιρετισμό Χριστός Ανέστη και ιδιαίτερα χαίρομαι γιατί η καθιερωμένη ετήσια σύναξη του Ιερού μας κλήρου πραγματοποιείται σε αυτές τις γιορτάρες μέρες. Μέσα στο πνευματικό κλίμα των Αγίων Ημερών των Παθών και της Λαμπροφώρας Αναστάσεως του Σωτήρος Ιησού Χριστού, εις το όνομα του οποίου είμαστε εν τω αυτώ συνηγμένοι, για να μελετήσουμε την Ιερή και υψηλή διακονία μας την οποία η μάνη εκκλησία μας έχει εμπιστευτεί. Και η χαρά μας αυτή αυξάνεται, μεγαλώνει, εμπλουτίζεται γιατί η Σύναξη μας λαμβάνει χώρα στην Ιερή Κοινότητα Αγίου Νικολάου του Cardiff, η οποία γιορτάζει εφέτος τα εκατοντάχρονά της.

Ευρισκόμαστε όλοι εδώ για να συμμετάσχουμε σε αυτή τη μεγάλη χαρά της 100ης επετείου της ανοικοδόμησης και λειτουργίας του Ιερού αυτού τεμένους που αφιερώθηκε εις τιμήν και μνήμην του εν Αγίοις πατρός ημών Νικολάου Αρχιεπισκόπου Μύρων της Λυκίας του θαυματουργού. Συμμετέχουμε αδελφοί με τη φυσική μας παρουσία εις τους εορτασμούς τους οποίους καθηκόντως διοργάνωσε η τοπική ορθόδοξη κοινότητα Αγίου Νικολάου του Cardiff και Ουαλίας για να τιμήσει τους Ιδρυτές, τους Χορηγούς, τους Πιστούς άνδρες και γυναίκες οι οποίοι από της ιδρύσεως αυτής της Εκκλησίας μέχρι και τούτη την ώρα συντηρούν και ποικιλόμορφα συνδράμουν και συνυπουργούν για την πρόοδο, την ανάπτυξη, την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία του Ναού, του ιεροστολισμού του χώρου και της πνευματικής και θρησκευτικής προόδου του Χριστεπωνύμου Πληρώματος της Ενορίας αυτής.

Γι' αυτό και καθηκόντως και μεις θα λειτουργήσουμε, θα προσευχηθούμε υπέρ υγείας, προστασίας, καθοδηγίας και αφέσεως των αμαρτιών πάντων των ευσεβών και Ορθοδόξων Χριστιανών της πόλεως και κοινότητος ταύτης, των ενοριτών, των συνδρομητών, των κηδεμόνων, των ευεργετών και εργαζομένων και πάντων των συντελούντων εις την πρόοδον αυτής και την δόξαν του εκ νεκρών αναστάτος Χριστού.

Θα προσευχηθούμε για τους κεκοιμημένους αδελφούς μας οι οποίοι επρωτοστάτησαν για την ίδρυση και τον ιερό στολισμό τούτου του Ιερού Ναού και όπως είναι φυσικό πολλοί απ' αυτούς αφήκαν τα κόκκαλά τους εις την φιλόξενον αυτήν πόλιν και χώραν και αναπαύονται εν Κυρίω, αναμένοντες την

θείαν μισθοδοσίαν από τον Δικαιοκρίτην Θεόν.

Ελπίζουμε και προσδοκούμε ότι με την εισοδό μας εις την δευτέραν εκατονταετία της ιστορικής ζωής της κοινότητος Αγίου Νικολάου του Cardiff και Ουαλίας ένα νέο κεφάλαιο προόδου θα ανοίξει και η Ομογένεια η οποία παροικεί εις την Ουαλλία θα συνεχίσει να περιβάλλει τον Ναό και το σχολείο με αυξημένη αγάπη και ζήλο. Θα συνεργάζονται δε στενά ο λαός και οι Άρχοντες ώστε η Ορθόδοξη Χριστιανική παρουσία θα αναβαθμίζεται συνεχώς και να καλλιεργείται το πνεύμα της ειρήνης, της ενότητος, της αγάπης και των ευγενικών οραμάτων τα οποία οδήγησαν πριν εκατό χρόνια τους λιγοστούς Ελληνορθόδοξους μετανάστες να ιδρύσουν την κοινότητα και να ανοικοδομήσουν με αυταπάρηση και ενθουσιασμό τον ιερό αυτό Ναό και το Πρεσβυτέριον. Ο Κύριος να αναπαύσει και να τους δώσει κατά την καρδίαν τους. Τους δε πιστούς οι οποίοι σήμερα αποτελούν το πλήρωμα αυτής της κοινότητος ο Κύριος να φωτίζει, να χειραγωγεί και να επισκιάζει με την χάριν Του ώστε να πρωτοστατούν σε έργα καλά και ωφέλιμα προς τους ανθρώπους και προς την χώρα η οποία έγινε δεύτερη πατρίδα μας και η οποία μας προστατεύει και μας εξασφαλίζει την ειρήνη, την Δημοκρατία και την Ελευθερία και τους άλλους τρόπου για να συνεχίζουμε τη ζωή μας με πρόοδο και ευτυχία.

Επανερχομαι και πάλιν, αγαπητοί αδελφοί, ύστερα από την μακράν αυτή αναφορά για την κοινότητα Αγίου Νικολάου του Cardiff για να περιγράψω με αδρές γραμμές τα της Συνάξεώς μας, να υπενθυμίσω σε όλους σας τη σπουδαιότητα αυτών των Συνάξεων, την αναγκαιότητα και την αξία αυτών. Γιατί κάθε ιερατική Σύναξη προϋποθέτει αγάπη, ενδιαφέρον, μελέτη, προσευχή, ανανέωση πίστεως και της μακαρίας ελπίδος εις τον Νεκραναστημένο Χριστόν εις το όνομα του οποίου ευρισκόμεθα και πάλιν επί τω αυτώ.

Θα ήθελα εν πρώτοις να σας ευχαριστήσω για την διακονία σας εις τον Αμπελώνα της βιβλικής αυτής Αρχιεπισκοπής, θυγατρός ακριβής του Οικουμενικού Θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως. Να συγχαρώ όλους για το πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης και πνεύματος ειρήνης και προόδου, το οποίο ο καθένας από εσάς κατά δύναμη και κατά χάριν επιτελείτε στις Ενορίες που σας εμπιστεύτηκε η Εκκλησιαστική Αρχή.

Είμαι βέβαιος ότι με την φυσική παρουσία και την ενεργό συμμετοχή σας εις την Σύναξη αυτή όχι μόνον θα αισθάνεσθε ιερή χαρά και ευχαρίστηση, αλλά συγχρόνως θα συμβάλετε με την πείρα, με την γνώση, τον ενθουσιασμό σας και την ενεργούμενη αγάπη και προσευχή σας εις την επιτυχίαν αυτής της Συνάξεως. Και φεύγοντας, επιστρέφοντας στις Ενορίες σας να είστε πλουσιότεροι στον ζήλο, τον ενθουσιασμό, την ευθύνη και την ιεραποστολική διάθεση προς το Ποίμνιό σας. Και είμαι βέβαιος ότι θυμάστε πάντα ότι

είστε Ποιμένες και Διδάσκαλοι της Εκκλησίας του Χριστού "ην περιεποιήσατο δια του ιδίου αίματος". Γι' αυτό και έχετε υποχρέωσιν και καθήκον ιερόν προς όλους τους πιστούς οι οποίοι υπάγονται εις την Ενορί σας να προσέρχονται κοντά σας για να ζητήσουν παρηγορίαν, ενίσχυσιν και καθοδηγίαν και άφεσιν αμαρτιών για τα αμαρτήματα και τα βάρη της ψυχής και του σώματός τους.

Πριν κλείσω αυτή την σύντομη εισηγητική ομιλία θα ήθελα να εξηγήσω τους λόγους γιατί εκρίθηκε καλόν να μην έχουμε μακρές ομιλίες, να μην ασχοληθεί δηλαδή η Σύναξη με ειδικό θέμα παρά μόνο να μείνει ανοιχτή, ελεύθερη για να δώσει την ευκαιρία στον καθένα να ομιλήσει. Όπως και εις τα γράμματα και τις προσκλήσεις που σας απευθύναμε προ καιρού, η Σύναξη αυτή θέλει να ακούσει κατά το δυνατόν τις γνώμες, τις απόψεις, τα παράπονα, τις παρατηρήσεις, τις εισηγήσεις και τις κρίσεις όλων των αδελφών που συμμετέχουν στη Σύναξη. Θέλουμε ένα ευρύτερο διάλογο για να εξωτερικεύσουμε εκείνα που μας απασχολούν και να ενημερωθούμε ιδιαίτερα από τους πιο έμπειρους.

Γι' αυτό και αναμένουμε ότι έχετε προετοιμαστεί προς τούτο και γι' αυτό συμβουλευόμαστε πατρικά να είστε σύντομοι, ακριβείς και να δώσετε γραπτά τις εισηγήσεις σας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την Οργανωτική Επιτροπή, τον πρόεδρο του Ιερατικού Συνδέσμου και τους συμβούλους του τον π. Άνθιμον Παπανδρέου, τον Ιερατικώς Προϊστάμενον της φιλοξενούσης κοινότητας Αρχιμανδρίτης Ιάκωβον Σάββα, τον πρόεδρο και τα μέλη της επιτροπής της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου του Cardiff κ. Γεώργιον Αρακάν, την πρόεδρον της βοηθητικής αδελφότητας κυριών και δεσποινίδων της κοινότητας αυτής κ. Αικατερίνη Δημ. Λάντζου, τον πρόεδρο της εφορείας του ελληνικού και κατηχητικού σχολείου κ. Παναγιώτη Wall και όλους τους ευσεβείς και ορθοδόξους χριστιανούς της κοινότητας και πόλεως και χώρας ταύτης οι οποίοι ετοίμασαν τα της φιλοξενίας και υποδοχής της Σύναξης του Ιερού Κλήρου της

Αρχιεπισκοπής μας. Και οι οποίοι με τόση φροντίδα και στοργή μας υποδέχθησαν και θα μας περιποιηθούν αυτές τις μέρες.

Αδελφοί και Πατέρες καλώς ορίσατε και εύχομαι ο Νεκρاناστημένος Χριστός να καθοδηγήσει τα βήματά μας και να μας ευλογήσει με την χαρά της Αναστάσεως όπως έπραξε και με τους Μαθητές του και με τις Μυροφόρες Γυναίκες οι οποίοι τον υποδέχτηκαν εγγεγερμένον εκ νεκρών.

Χριστός Ανέστη εκ νεκρών, θανάτω, θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασι ζώην χαρισάμενος. Σ' Αυτόν ανήκει η Βασιλεία, η Τιμή και το άπειρον έλεος εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

Καταληκτήρια ομιλία του Αρχιεπισκόπου εις τη σύναξη του Ιερού Κλήρου της Αρχιεπισκοπής

Αγαπητοί συνεργάτες και λοιποί αδελφοί εν Κυρίω Χριστός Ανέστη

Με την βοήθεια και την χάρη του Νεκρاناστημένου Χριστού ολοκληρώσαμε σήμερα την καθιερωμένη σύναξή μας και ετοιμαζόμαστε όλοι και ο καθένας από εμάς να επιστρέψουμε στην διακονία μας και να συνεχίσουμε ελπιδοφόροι και ανανεωμένοι το έργο μας εις τον αμπελώνα του Κυρίου.

Εκοινωνήσαμε μεταξύ μας εν αγάπη και συμπροσευχηθήκαμε, και μοιραστήκαμε την πλούσια φιλοξενία την οποία με τόση προθυμία μας προσέφερεν η εορτάζουσα ιστορική κοινότητα Αγίου Νικολάου Cardiff της Ουαλίας.

Γι' αυτό και ήθελα εν πρώτοις να ευχαριστήσω και πάλιν εγκάρδια τους Άρχοντες και τον λαόν αυτής της Κοινότητας και ονομαστικά να αναφέρω τον πρόεδρο αυτής κ. Γεώργιο Αρακά, τον Ιερατικώς Προϊστάμενο τον Αρχιμ. Ιάκωβον Σάββα, την πρόεδρο της βοηθητικής αδελφότητος κ. Αικατερίνη Λάντζου, ως επίσης και τον πρόεδρο του ελληνικού και κατηχητικού σχολείου κ.

Παναγιώτη Wall ως και τον πρόεδρο της ελληνικής Κυπριακής αδελφότητας κ. Κενδέα Χαλιό καθώς και όλους τους ορθοδόξους και ευλαβείς χριστιανούς της περιοχής και γενικότερα της Ουαλίας, η οποία όπως γνωρίζετε προ πενταετίας απέκτησε δικό της Κοινοβούλιο και μιας μορφής αυτοκυβέρνηση η οποία διαχειρίζεται τα εσωτερικά πράγματα του τόπου.

Κατ' αυτόν δε τον τρόπον ικανοποιήθηκαν οι εθνικές και πολιτιστικές φιλοδοξίες του ιστορικού λαού της Ουαλίας και θαυμάσαμε την πίστη αλλά και την φαντασία με την οποία ανοικοδόμησαν μεγαλοπρεπή μνημεία και ναούς εις δόξαν του Τριαδικού Θεού.

Γι' αυτό και πρέπει να ευχαριστήσουμε τον Νεκραναστημένο Χριστό γιατί μας έδωσε για μια ακόμη φορά την ευκαιρία να συναντηθούμε οι Κληρικοί της ιστορικής και βιβλικής Αρχιεπισκοπής των Θυατείρων και Μεγ. Βρετανίας, η οποία κατοικοεδρεύει εις το Ηνωμένο Βασίλειο και συνεχίζει την αποστολική παράδοση, την οποία με την παρουσία και την ευλάβεια μας εμπλουτίσαμε αυτήν την ευλογημένη χώρα, που έγινε δεύτερη Πατρίδα μας.

Είμαι δε βέβαιος ότι όλοι ευχαριστήθηκαν και όλοι edιδασθήκατε πολλά και ότι πνευματικά και σωματικά έχετε ανανεωθεί με την χάρη και την ευλογία και την μυστική παρουσία του Νεκραναστημένου Χριστού.

Πριν κλείσουμε αυτήν την μικρή αναφορά και τον αποχαιρετιστήριον σε σας όλους λόγον θα ήθελα σε γενικές γραμμές να υπενθυμίσω μερικά πράγματα, να γνωρίσω μερικές από τις ποιμαντικές μου σκέψεις και να ανακεφαλαιώσω κατά το δυνατόν όσα ακούστηκαν κατά την σύναξή μας.

Εν πρώτοις ευχαριστώ θερμά όλους εσάς και ιδιαίτερα εκείνους που ανέλαβαν την ευθύνη για την διοργάνωση της Συνάξεως και την πραγματοποίηση του προγράμματός μας. Ιδιαίτερα ευχαριστώ εκείνους οι οποίοι έλαβαν τον λόγο και εξέφρασαν με υπευθυνότητα, με συνέπεια και καθαρότητα τις σκέψεις και τις εμπειρίες τους.

Θέλω εν προκειμένου να τονίσω στη συνέχεια τα πιο κάτω.

1. Η διοργάνωση του Γραφείου της κοινότητας.

Για να έχουμε επιτυχή διακονία και να έχει θετικών αντίκτυπον και εποικοδομητικόν αποτέλεσμα εις την τοπικήν ενορίαν, επιβάλλεται η ύπαρξη και λειτουργία γραφείου, το οποίο να είναι εξοπλισμένον με τηλέφωνο, με υπολογιστή, αρχείο όχι μόνον γάμων, βαπτίσεων και κηδείων αλλά και αρχείων όλων των Ενοριών και δραστηριοτήτων της Ενορίας.

Απαραίτητα επιβάλλεται να έχετε αρχείον αλληλογραφίας εις το οποίον να φυλάσσονται τα έγγραφα τα οποία η κατά τόπον κοινότητα λαμβάνει από την Εκκλησιαστική αρχήν και άλλες υπηρεσίες της χώρας ή της πόλεως που διαβιβάζουμεν.

2. Μια καλά οργανωμένη Κοινότητα καλλιεργεί με συνέπεια την συνεργασία πρώτον μεταξύ των Κληρικών, του Προέδρου της κοινότητας και μελών του συμβουλίου του και των άλλων επιτροπών δηλαδή της επιτροπής της

βοηθητικής αδελφότητας κυριών και δεσποινίδων, την επιτροπήν του ελληνικού και κατηχητικού σχολείου, των Κηδεμόνων και μεταξύ τους και μετά του ιερέως τους. Είναι περιπτόν να υπενθυμίσω ότι η εποικοδομητική συνεργασία καλλιεργεί την ενότητα και την ειρήνη και προωθεί την πρόδοον της τοπικής Ενορίας.

Ο δε Ιερέας ή οι Ιερείς είναι πάντοτε το επίκεντρο της κοινότητας γι' αυτό και συμβουλευόμε πατρικά να προσέχετε αυτοίς και τω παντί ποιμνίω για να μπορείτε χωρίς περισπασμούς να ασκείτε την υψηλήν διακονία σας.

3. Όπως γνωρίζετε αυτή η Αρχιεπισκοπή είναι ιστορική και αποστολική και έχει τις ρίζες της από τους αποστολικούς χρόνους. Στην ιστορική της διαδρομή είχε μεγάλες περιπέτειες, αλλά με τη χάρη του Θεού επέζησε. Επέζησε μεν αλλά κατά Θείαν παραχώρηση μεταφυτεύθηκε, μετακινήθηκε ο άγγελος της επισκοπής Θυατείρων από της πατρογονικής του εστίες το 1922, ύστερα από την Μικρασιατική καταστροφή και εγκαθιδρύθηκε εις την Δυτικήν Ευρώπη με έδρα την μεγαλούπολη και ιστορική πρωτεύουσα του Ηνωμένου Βασιλείου το Λονδίνο όπου μέχρι τώρα κατοικοεδρεύει και να συνεχίζει την αποστολή της.

Γι' αυτό εκρίναμεν καλόν όπως και τιμήσωμεν δεόντως και πανηγυρικά την μνήμην των Αγίων μαρτύρων και προκατόχων Κάρπου επισκόπου, Παπύλου Διακόνου, Αγαθοδώρου και Αγαθονίτης των Αυταδέλφων, οι οποίοι υπηρέτησαν εις την αποστολικήν αυτήν επισκοπήν και μαρτύρησαν υπέρ Χριστού σύμφωνα με το εορτολόγιον της εκκλησίας μας την 13 Οκτωβρίου όπου και εορτάζεται και η μακαρία μνήμη τους.

Γι' αυτό και εν καιρώ θα λάβετε γράμματα και το πρόγραμμα των εορτασμών τους οποίους συν Θεώ σκεφτόμαστε να εορτάσωμεν.

4. Η Ιερά Αρχιεπισκοπή στην προσπάθειά της να ενισχύσει την ενότητα των Κοινοτήτων μας και να βοηθήσει εις την αναβάθμιση της ζωής και της προσφοράς και την ικανοποίηση των πολλών ποιμαντικών και εκπαιδευτικών και άλλων αναγκών της, προέβη εις την ίδρυση κοινού Ταμείου με σκοπόν την υλοποίηση μακροπρόθεσμων και πιεστικών στόχων της. Προς τούτο ανέθεσε εις ειδικόν την σύνταξη κανονισμού διοίκησης και λειτουργίας του εν λόγω Ταμείου. Πλείστες δε όσες κοινότητες και οι πρόεδροι αυτών αποστάθηκαν με ενθουσιασμόν την πρόταση αυτήν και είμαι βέβαιος ότι σταδιακά το Ταμείον τούτο θα αναπτυχθεί και θα μπορέσει να εκπληρώσει την υψηλήν ιερήν αποστολήν του προς όφελος της διακονίας μας εις αυτόν τον νευραλγικόν χώρον της Ηνωμένης Ευρώπης.

5. Αναθεώρηση και συμπλήρωση των Καταστατικών.

Α. Των Κοινοτήτων της Αρχιεπισκοπής

Β. Των Βοηθητικών Αδελφοτήτων της Αρχιεπισκοπής.

Γ. Του Κεντρικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου (ΚΕΣ) της Αρχιεπισκοπής.

Τα εν λόγω Καταστατικά εδημιουργήθησαν επί των ημερών του σεμνήστου προκατόχου μου Αθηναγόρα Κοκκινάκη.

Ύστερα δε από τέσσερις και πλέον δεκαετίες επιβάλλεται η αναθεώρηση των εν λόγω καταστατικών. Γ' αυτό και ανέθεσεν ο Αρχιεπίσκοπος εις τον Θεοφιλέστατο επίσκοπο Ναζιανζού κ. Θεοδώρητο την προεδρίαν της αναθεωρήσεως του καταστατικού των κοινοτήτων. Εις δε τον Αρχιμανδρίτην Παντελεήμονα Τσορμπατζόγλου την προεδρίαν της αναθεωρήσεως του καταστατικού της ΚΕΣ και εις τον οικονόμον Αναστάσιον Σαλαπάτα την προεδρίαν της αναθεωρήσεως του καταστατικού των Βοηθητικών Αδελφοτήτων των Κυριών και Δεσποινίδων.

Σε όλα αυτά τα σπουδαία για το μέλλον της Εκκλησίας μας εντός του χώρου αυτού ζητήματα θέλομεν την στενήν συνεργασία, την βοήθειαν και τα πνευματικά φώτα όλων, για να μπορέσουμε να ποιμόμεν και διοικήσουμε τις Κοινότητες και τον λαόν μας καλύτερα και με περισσότερες επιτυχίες και μάλιστα σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις αναζητήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

6. Όπως γνωρίζετε μεγάλο μέρος του Ποιμνίου μας κατάγεται από την μεγαλόνησο Κύπρο και οι πλείστοι εξ αυτών προέρχονται από τα μέρη εκείνα τα οποία κατέλαβε ο τουρκικός στρατός ύστερα από την τραγωδία του 1974 όπου η Τουρκία εισέβαλε στο νησί το διχοτόμησε και επέφερεν μεγάλη καταστροφήν και εξερρίζωσε από τις πατρογονικές τους εστίες διακόσιες χιλιάδες κόσμο.

Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν ευρέθη λύση για το Κυπριακό ζήτημα. Το νησί είναι διαιρεμένο. Οι διεθνείς οργανισμοί δεν κατάφεραν να γεφυρώσουν τις διαφορές παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που κατά καιρούς γίνονται. Αναφέρω αυτά αφενός μεν για να σας ενημερώσω, αφετέρου δε να σας συμβουλευσω να προσεύχεσθε για την επανένωση του μοιρασμένου νησιού. Να προσεύχεσθε για την επιστροφή των προσφύγων στα χωριά, στις εκκλησίες στα σχολεία και τα κτήματά τους. Να προσεύχεσθε για την συμφιλίωση του χριστιανικού και μουσουλμανικού στοιχείου ώστε πολύ σύντομα να γίνει πραγματικότητα η επανένωση του νησιού και η αποκατάσταση πλήρους ελευθερίας και ειρήνης σε αυτόν τον τόπο ο οποίος από τους ιεραποστολικούς χρόνους μέχρι σήμερα είναι Χριστιανικός. Και αγίαστηκε με το αίμα του Ιδρυτή της Αγιωτάτης Εκκλησίας Κύπρου του Αποστόλου Βαρνάβα, και με την αγία ζωήν των παιδιών της Κύπρου. Γ' αυτό και να προσεύχεστε όπως οι συνομιλίες που φαίνεται ότι ετοιμάζονται να αρχίσουν, αυτές οι συνομιλίες να στεφθούν με επιτυχία. Έτσι θα κλείσει μια πληγή που βασανίζει ολόκληρον τον λαόν της Κύπρου και απασχολεί τις κυβερνήσεις της Ελλάδος, Τουρκίας της Μεγάλης Βρετανίας, οι οποίες είναι εγγυήτριες της νεοσύστατης Δημοκρατίας της Κύπρου (16 Αυγούστου 1960) και ενδιαφέρονται άμεσα για την επίλυση του προβλήματος της Κύπρου.

Αναφέρω ενδεικτικά μερικά σημεία της Διακονίας μας για να σας προβληματίσω και να σας

ευαισθητοποιήσω ώστε να τα προωθήσετε - κατά δύναμη στην Ενορία σας. Είναί τα πιο κάτω.

1) Νεολαία, η διοργάνωση της Νεολαίας και η ενθάρρυνση των Νέων να συμμετέχουν στα της Εκκλησίας πράγματα.

2) Ελληνικό - και Καθηχητικό Σχολείο και οι Κληρικοί.

Επαναλαμβάνω ότι η συμμετοχή των Κληρικών στο έργο του τοπικού ελληνικού σχολείου, αποτελεί βασική υποχρέωσή τους. Η παρουσία και το άμεσο προσωπικό ενδιαφέρον των Κληρικών και η διδασκαλία του θρησκευτικού μαθήματος αποτελεί προσωπική τους υποχρέωση και καθήκον.

3) Το Εκκλησιαστικό και Θεολογικό Σεμινάριο. Να ομιλείτε από άμβωνος και να ενθαρρύνετε τους νέους για να γίνουν Κληρικοί και να υπηρετήσουν την Εκκλησία από του Ιερού Θυσιαστηρίου.

4) Η Εικονογράφηση, ο ιεροστολισμός και η εσωτερική ανακαίνιση και διακόσμηση των Ναών μας πρέπει να γίνονται με περίσκεψη και ύστερα από μελέτη και συνεννόηση με την Εκκλησιαστική μας Αρχή.

5) Η εξασφάλιση χώρων για την Παιδεία, την αναψυχή και την συγκέντρωση των πιστών και δη της Νεολαίας και των παιδιών και της τρίτης ηλικίας γύρω από τους Ναούς πρέπει να είναι βασικό μέλημά μας.

6) Το Διδακταλικό Σεμινάριο επιμόρφωσης και στελέχωσης δασκάλων για τα σχολεία και η δική μας συμμετοχή και συμπαράσταση στο έργο του.

7) Τα οικονομικά της Ενορίας και οι υποχρεώσεις των Κληρικών.

8) Το μυστήριο της Μετανοίας και της Εξομολόγησής και μεις.

9) Το χρέος μας απέναντι στους πενθούντες και όλους εκείνους οι οποίοι έχουν περιστάσεις (ασθένειες, οικονομικές πιέσεις, οικογενειακά προβλήματα κλπ.)

10) Η Σχολή Βυζαντινής μουσικής και ψαλμωδίας, η υποφερτή γνώση της ψαλτικής και η ενθάρρυνση των πιστών - του εκκλησιασματος να ψάλλουν, να συμμετάσχουν έμπρακτα στη θεία λατρεία.

Να μάθουν να συμπάλλουν, να λέγουν μαζί μερικά πράγματα: το Πιστεύω, το Πάτερ ημών, το Κύριε ελέησον, τα επιμνημόσυνα άσματα και άλλα.

11) Μέριμνα για την εκπαίδευση στελεχών της Εκκλησίας: Διάκονοι, Ιερείς, Επίσκοποι, Επίτροποι, Ψάλτες, Νεωκόροι, Κηδεμόνες, Ιεροπάιδες κλπ. πρέπει να γίνει τακτικό μέλημα και φροντίδα μας.

INTRODUCTION BY HIS EMINENCE THE ARCHBISHOP GREGORIOS OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN AT THE CLERGY CONFERENCE OF THE ARCHDIOCESE

THE CHURCH OF ST NICHOLAS, CARDIFF, WALES, TUESDAY 2 MAY 2006

Dear brothers and fellow workers in the Vineyard of the Lord,

It is with special joy that I greet you with the Easter greeting, "Christ has risen!". I am especially happy that our Clergy Conference is being held during Eastertide. It is in the spiritual climate of these holy days of the Resurrection of the Lord, in who's name we are gathered here, that we are to examine our sacred and exalted ministry which the Church has entrusted to us, and our joy is increased and enriched by the fact that our Conference is being held on the premises of the Parish of St Nicholas in Cardiff which is celebrating its 100th anniversary.

The discussions of the Conference aside, we are all here to honour the Community's 100th anniversary since its establishment and to honour the memory of its Founders, Donators and other Faithful of the Community of St Nicholas. Therefore, as is our duty, we shall celebrate the liturgy and pray for the health, protection, guidance and forgiveness of all the pious and Orthodox Christians of this city and parish, and for our departed brethren who have worked for and in this Church and Parish.

I hope and expect that in the coming decade a new chapter of progress will open for the Orthodox in this city. May the Church and School continue to develop in numbers, zeal and love.

Bringing this reference to St Nicholas' Community to a close, I now come back to the matter of our Conference. This Conference, like every other, demands love, concern, study, prayer, and the renewal of our faith and hope in the Risen Christ. I believe that you will all enjoy participating in this Conference and that you will all contribute

with your experience, knowledge and enthusiasm.

Before I end this introduction, I wish to explain the reason that we have decided not to have lengthy talks at this year's Conference. The reason is that we have deemed it appropriate to not focus on any one central theme, but to keep the topics of discussion open in regard to our pastoral ministry and to give everybody an opportunity to speak and put forward their views. You have all been informed by the invitations and letters which you received regarding this Conference that we hope to hear something from every one of you. I hope for a broader, more open discussion and to bring into the open whatever matters concern you, that we may learn from the experiences of one another. I therefore expect that you have all prepared some concise comments to make.

I congratulate and thank the Organisers, the Chairman of the Clergy Fraternity Fr Anthimos Papandreou and all those who have assisted him; the Parish Priest of the hosting Community, Fr Iakovos Savva; the Chairman, Georghios Arakas and Committee of the Community; the Chairlady of the Ladies' Auxiliary Association, Aikaterini Lantzou; the Chairman of the Greek and Catechetical School, Panagiotis Wall, and all the pious Orthodox Christians of this Community.

Brothers and Fathers, again welcome! May the Risen Christ guide us and bless us with the joy of the Resurrection. "Christ has risen from the dead, by death he has trampled on death, and to those in the tombs given life". To Him belongs kingship, honour and boundless mercy to the ages of ages. Amen.

THE ARCHBISHOP'S CLOSING SPEECH AT THE CLERGY CONFERENCE OF THE ARCHDIOCESE, CARDIFF, WALES

Thursday 4 May 2006

Dear brothers in Christ,
Christ has risen!

By the grace of the Risen Christ we have brought our Conference to a close as we prepare to return to our ministry in the Vineyard of the Lord with renewed hope. We have talked and prayed togeth-

er with love and shared the abundant hospitality of the hosting Community of St Nicholas. Therefore, I wish to thank first of all the Leaders of this Community: the Chairman, Georghios Arakas; the Parish Priest, Archimandrite Iakovos Savva, the Chairlady of the Ladies' Auxiliary Association, Aikaterini Lantzou; the Chairman of the Greek and

Catechetical School, Panagiotis Wall; and the Chairman of the Cypriot Brotherhood, Kendeas Halio, and all the pious Orthodox of the area and of Wales. I also wish to thank those responsible for the organisation of the Conference.

In addition to the discussions and services, we saw some sites of historical interest in Cardiff. Such monuments should create in us a sense of awe and wonder at the imagination and faithfulness of their architects and builders.

Before I conclude, I wish to underline a few key notes concerning the general theme of pastorship which we have discussed:

1. The Organisation of the Church Offices:

For our ministry to be successful, it is very important for the churches to have an office operating on their premises, which would be open to the public at certain hours of the day and where the priest can be easily reached, the office also being furnished with all the necessary means of communication, a good filing system and other necessary equipment.

2. For a Community to be well-organised there must be co-operation between the Clergy themselves, and between the Clergy and the Chairpeople and Committee Members.

3. We hope to organise celebrations for the Saints of Thyateira: Carpus, Paul, Agathodorus and Agathonicus. In time we will send out an encyclical and programme regarding the feasts of those saints of Thyateira who we will commemorate.

4. The Archdiocese, in its efforts to strengthen

the unity of its Communities and to help improve the life of the Communities, will proceed to establish a Common Fund for the needs of all the Communities. To this end, the Archdiocese is making efforts to organise this Common Fund and the idea has been met by the Communities and Chairpeople with enthusiasm.

5. The Revision of the Consitution

a. Of the Communities belonging to the Archdiocese

b. Of the Auxiliary Associations of the Archdiocese

c. Of the Central Educational Committee of the Archdiocese (KES)

Efforts to renew and revise the above constitutions are already taking place. The Rt Reverend Bishop Theodoritos of Nazianzus has been put in charge of the revision of the Consitution of the Communities. The Very Revd Archimandrite Panteleimon Tsormbatzoglou has been put in charge of the revision of the Consitution for the Central Educational Committee (KES), and the Revd Oeconomos Anastasios Salapatas has been put in charge of the revision of the Constitution for the Ladies' Auxiliary Associations.

6. A great part of our flock comes from Cyprus, and many of them are naturally greatly concerned about the Cyprus problem. Therefore, I ask you all, Cypriots or not, to pray for the union of Cyprus, for the return of its refugees, its villages, churches and schools and for peace on the island.

Ο Αρχιμανδρίτης Αιμιλιανός Παπαδάκης προσφωνεί τους συνέδρους.

Archimandrite Emilianos Papadakis addresses the participants to the Clergy Conference.

Γιά τή θεία ἀγάπη

τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ζαχαρία, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Essex Ἀγγλίας

Καλότυχη ἡ ψυχὴ πού ἀγάπησε τόν Κύριο, κι ἔμαθε ἀπ' Αὐτόν τήν ταπείνωση. Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τήν ταπεινὴ ψυχὴ πού ἐλπίζει ἰσχυρά στὸν Θεό. Κάθε στιγμή αἰσθάνεται τὸ ἔλεός Του τόσο, πού καὶ νά μιᾷ μέ ἀνθρώπους, μένει ὅμως προσκολλημένη στὸν ἀγαπημένο Κύριο. Κι ἀπὸ τὸν μακροχρόνιο ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τήν ταπείνωση παραπάνω ἀπὸ κάθε τι ἄλλο καὶ δὲν ἐπιτρέπει στοὺς ἐχθροὺς νά τῆς ἀφαιρέσουν τήν ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Ἄν ἀγαπᾶμε μὲ ὅλες τίς δυνάμεις τὸν ἀδελφό καὶ ταπεινώνουμε τήν ψυχὴ μας, τότε ἡ νίκη μας θά εἶναι βέβαιη, γιατί ὁ Κύριος δίνει τήν χάρη Του πρό παντός γιὰ τήν ἀγάπη μας γιὰ τὸν ἀδελφό.

Ἐνὰ ἔχει σημασίαν στὴ ζωὴ μας: τὸ νά ταπεινωθοῦμε. Αὐτὸ τὸ ἐπαναλαμβάνουμε συνέχεια καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτὸ προσπαθεῖ νά μᾶς διδάξει. Ὅταν ταπεινωθοῦμε λαμβάνουμε χάρη καὶ τότε τίποτα δὲ μᾶς λείπει, γιατί ἡ χάρη εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς στὴν ἐνεργητικὴ Του μορφή.

Γιατὶ παίρνουμε χάρη μέ τήν ταπείνωση; Διότι ὁ Θεὸς μας εἶναι ταπεινός καὶ ἡ ὁδός Του εἶναι ὁδὸς ταπεινώσεως. Ὅταν ταπεινώνουμε τὸν ἑαυτὸ μας, βάζουμε τὸν ἑαυτὸ μας στὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου καὶ ἀμέσως Τὸν βρίσκουμε συνοδοιπόρο, συνοδηγό καὶ σύντροφο, ἐφόσον ὁ ἴδιος εἶπε: ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός. Ἐνώνομαστε μαζί Του καὶ μᾶς μεταδίδει τὸ Πνεῦμα καὶ τήν κατάστασή Του.

Αὐτὸ φαίνεται πολὺ καθαρά σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, στὴν ἱστορία τῶν τριῶν παιδῶν στὴ Βαβυλώνα. Ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων ἦταν ἐξόριστος στὴ Βαβυλώνα. Ὅλοι εἶχαν ἀποστατήσει ἀπὸ τὴ θρησκεία τῶν πατέρων τους καὶ πρόσφεραν θυσία στὰ εἰδῶλα καὶ στὸ ὁμοίωμα τοῦ εἰδωλολάτρη βασιλιᾶ Ναβουχοδονόσορα. Στὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου δὲν ἀντιστάθηκε κανεὶς, παρὰ μόνο ὁ προφῆτης Δανιήλ καὶ οἱ τρεῖς μαθητές του: ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαήλ.

Σύμφωνα μέ τὴ διαταγὴ τοῦ βασιλιᾶ, ὅποιοι δὲν πρόσφερε θυσία καὶ δὲν προσκυνοῦσε τὸ τεράστιο ὁμοίωμα του, πού ὁ ἴδιος εἶχε κατασκευάσει, θά καταδικάζοταν σὲ θάνατο. Οἱ τρεῖς εὐσεβεῖς παῖδες ἀρνήθηκαν νά προσκυνήσουν τὸ ὁμοίωμα, καὶ νά τοῦ προσφέρουν λατρεία, ὅπως ἀρμόζει σὲ Θεό. Ὁ Ναβουχοδονόσορας,

τότε, διέταξε νά ἀνάψουν δυνατὴ φωτιά καὶ νά ρίξουν μέσα τοὺς τρεῖς νέους. Ἡ μανία του ἦταν τόσο μεγάλη πού ζήτησε νά δυναμώσουν τὴ φωτιά τόσο πολὺ, ὥστε στό τέλος κῆκαν ἀκόμα καὶ οἱ δούλοι πού τὴν περιποιούνταν.

Ὁ Ναβουχοδονόσορας εἶχε καθίσει σὲ ἓναν ὑψηλὸ θρόνο περιμένοντας νά ἀπολαύσει τὸ θέαμα. Ἐμεινε, ὅμως, ἐκθαμβος ὅταν ξαφνικὰ εἶδε κι ἓνα τέταρτο πρόσωπο νά συντροφεύει τοὺς τρεῖς νέους μέσα στὴν κάμινο καὶ ἦταν τόσο λαμπρός, πού ἔμοιαζε μέ Υἱὸ Θεοῦ, ὅπως ὁμολόγησε ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς. Μέ τὸ ἴδιο του τὸ στόμα, ὁ δυσσεβὴς Ναβουχοδονόσορας ὁμολόγησε μιά μεγάλη ἀλήθεια. Πράγματι, ὁ τέταρτος νέος ἦταν ὁ Υἱός καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός. Οἱ τρεῖς παῖδες χόρευαν μέσα στὴν καρδιά τῆς φοβερῆς φωτιᾶς μέ τὴ συντροφιά τοῦ λαμπροῦ καὶ δοξασιμένου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πού ἦρθε στὴν κάμινο νά τοὺς δροσίσει.

Ἀλλὰ εἶναι ἐνδιαφέρον νά ἐξετάσουμε τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο κατέβηκε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ στὴν κάμινο, ὅπου ἦταν οἱ τρεῖς νέοι. Πρέπει νά ἐξετάσουμε ποῖο ἦταν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ προσευχὴ τῶν τριῶν παιδῶν, ὥστε νά κατεβάσουν προφητικὰ στὴ γῆ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Τότε, μέ τὴν ἐμφάνισή Του, ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε τὸν τύπο τῆς σάρκωσής Του, πού μελλοντικά θά πραγματοποιούνταν διὰ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Αὐτὸ ἀκριβῶς ψάλλουμε στὶς καταβασίες τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου: παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ, ὁ τόκος τῆς Θεοτόκου διεσώσατο, τότε μὲν τυπούμενος, νῦν δὲ ἐνεργούμενος. Τότε ἦταν ὁ τύπος τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου, δηλαδή, μιά ἀφθογενὴ προφητεία τῆς ἐν σαρκὶ ἐπιδημίας Του.

Οἱ τρεῖς παῖδες μέσα στὴν κάμινο, δὲν ξεθάρρεψαν, οὔτε σήκωσαν τὰ χέρια τους λέγοντας: Θεέ τῶν πατέρων μας σ' εὐχαριστοῦμε πού δὲν εἴμαστε σάν τοὺς εἰδωλολάτρες γύρω μας καὶ σάν αὐτόν τὸν παγανιστὴ βασιλιᾶ, πού μᾶς ἔριξε στὴ φωτιά. Ἀλλὰ ἐμεῖς λατρεύουμε Ἐσένα τὸν ἀληθινὸ Θεό, καὶ γι' αὐτὸ Ἐσύ μᾶς δοξάζεις καὶ μένουμε ἄθικτοι, ἀσινεῖς ἀπὸ τὴ φωτιά τῆς καμίνου. Ὁχι, δὲν ἔκαναν ἔτσι. Ἀντίθετα, κατέβασαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ φρόνημά τους ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔλεγον: ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν.... Ὁ

Ἄνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαήλ ζοῦσαν τὴν ἁμαρτία ὅλου τοῦ Ἰσραὴλ ὡς δική τους ἁμαρτία, καὶ μετανοοῦσαν γιὰ τίς ἁμαρτίες ὅλων τῶν συμπατριωτῶν τους στὴ Βαβυλῶνα. Πῆραν ἐπάνω τους τὴν ἁμαρτία ὅλων τῶν Ἑβραίων καὶ ἔλεγαν: πάντα ὅσα ἐπῆγαγες ἡμῖν καὶ πάντα ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας. Δίκαια ἐπέτρεψες, δηλαδή, Κύριε τὴ φωτιά τῆς καμίνου γιὰ μᾶς. Μᾶς ταιριάζει αὐτὴ ἡ κόλαση στὴν ὁποία βρισκόμαστε τώρα, ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Μέ ἄλλα λόγια, οἱ τρεῖς νέοι ταπεινώσαν τὸ πνεῦμα τους καὶ ἔβαλαν τὸν ἑαυτὸ τους στὴν ὁδὸ πού ἔμελλε νὰ δείξει ὁ Χριστός, ὅταν θὰ ἐρχόταν στὴ γῆ διὰ τῆς Παναγίας Μητέρας Του. Προφητικά ἐκπλήρωναν τὸ νόμο πού ὁ ἴδιος ἔμελλε νὰ δώσει ἀργότερα: ὁ ταπεινὸν ἑαυτὸν ὑψώθησεται. Γι' αὐτὸ καὶ ἦταν ἀδύνατο γιὰ τὸν Κύριο νὰ μὴ γίνεи συνοδοιπόρος καὶ σύντροφός τους στὴν κάμινο.

Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐξοριστήκαμε ἀπὸ τὸν παράδεισο διότι δὲν τηρήσαμε τὸν παραπάνω νόμο. Θελήσαμε νὰ πᾶμε πρὸς τὰ πάνω χωρὶς τὸν Θεό, ὅπως ἔκανε ὁ Ἐωσφόρος. Ἐκεῖνος θέλησε νὰ ὑποσκελίσει ἀκόμη καὶ τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔβαλε καὶ σέ μᾶς τὴν ἴδια ἰδέα: νὰ γίνουμε θεοὶ χωρὶς τὸν Θεό, γι' αὐτὸ καὶ γίναμε ἐξόριστοι τοῦ παραδείσου. Ἀπὸ τότε ὑπάρχει μόνο μία ὁδὸς πού μᾶς σώζει καὶ μᾶς θεραπεύει: ἡ ὁδὸς τῆς ταπεινώσεως. Δηλαδή, ἡ ἀντίθετη ὁδὸς ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐωσφόρου, ἡ ὁδὸς πρὸς τὰ κάτω. Γι' αὐτὸ, ὅσοι ἔχουν εὐλάβεια, σέβας καὶ φόβο Θεοῦ, δὲν παύουν νὰ πορεύονται πρὸς τὰ κάτω, ταπεινώνοντας τὸν ἑαυτὸ τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς πού εἶναι εὐάρεστη στὸν Κύριο καὶ ἐλκύει τὴ χάρη Του σέ μᾶς. Ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ μᾶς σηκώνει πρὸς τὰ πάνω. Ἡ ἁμαρτία μᾶς καμπουριάζει, ἐνῶ ἡ ταπείνωση μᾶς ἀνορθώνει. Γι' αὐτὸ καὶ λέει ἡ Γραφή: ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Στὴν Κύπρο ὑπάρχει μιὰ ὁμορφὴ παροιμία: τὸν ψηλὸν καὶ τὸν μουτάτον, ὁ Θεὸς ἐμπρομυτοῦ τὸν. Ὅποιος, δηλαδή, τολμᾷ νὰ πηγαίνει μέ τὸ νοῦ του πρὸς τὰ πάνω, ὁ Θεὸς τὸν ρίχνει μπρούμυτα, γιὰ νὰ ταπεινωθεῖ. Αὐτὸ τὸ κάνει ὁ Θεὸς ὅχι γιατί δέ μᾶς ἀγαπᾷ, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἀπὸ ἀγάπη, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴ δυνατότητα, ἂν θέλουμε, νὰ θεραπευθοῦμε. Ἀπὸ τότε πού ἡ ὑπερηφάνεια μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὸν παράδεισο, ὑπάρχει ἓνας μόνο δρόμος γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε, ἡ ταπείνωση. Ἡ μητέρα Ἐκκλησία δὲν παύει νὰ μᾶς ὑπενθυμίζει αὐτὸν τὸ δρόμο.

Αὐτὴν τὴν ὁδὸ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε καὶ στὴν προσευχή. Κάποτε προσπαθοῦμε νὰ προσευχηθοῦμε καὶ

εἶναι ἀδύνατο. Μόλις, ὅμως, ᾿ψαρέψουμε ἓναν ταπεινὸ λογισμό καὶ κάνουμε μιὰ ταπεινὴ ἐξομολόγηση μπροστὰ στὸν Κύριο, κατηγορώντας τὸν ἑαυτὸ μας γιὰ τὰ χάλια μας, ἀμέσως ἡ καρδιά μαλακώνει. Τότε ἐρχεται δύναμη πού μᾶς βοηθᾷ νὰ σταθοῦμε στὴν προσευχή, καὶ νὰ βροῦμε ἀνάπαυση κοντὰ στὸν Κύριο.

Καλότυχη ἡ ψυχὴ πού ἀγάπησε τὸν Κύριο καὶ ἔμαθε ἀπ' Αὐτὸν τὴν ταπείνωση.

Ὅποιος βάλει τὸν ἑαυτὸ του στὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου, ὅπως εἶπαμε, βρίσκει τὸν Κύριο συνοδοιπόρο. Τότε μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο τὸ ταπεινὸ Του Πνεῦμα. Ὁ Κύριος λέει: μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶός εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ. Δηλαδή, ὅποιος στέκεται στὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου, διδάσκεται ἀπὸ τὸ ταπεινὸ καὶ πρῶο Πνεῦμά Του.

Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν ταπεινὴ ψυχὴ πού ἐλπίζει ἰσχυρά στὸν Θεό.

Τί σημαίνει ταπεινός; Ταπεινός σημαίνει νὰ μὴν ἔχω πεποίθηση στὸν ἑαυτὸ μου, ὅτι εἰμαι κάτι, ὅτι μπορῶ νὰ κάνω ὅ,τιδήποτε, ὅτι ἐγὼ εἰμαι καὶ κανεὶς ἄλλος. Ὁ ταπεινός ἐλπίζει στὸν Θεό λέγοντας: ὁ Θεὸς εἶναι ἡ δύναμή μου, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ σωτηρία μου. Ὁ Θεὸς εἶναι γιὰ μένα τὰ πάντα, καὶ χωρὶς Αὐτὸν δὲν μπορῶ νὰ κάνω τίποτε. Αὐτὸ εἶναι ταπείνωση. Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν, εἶπε ὁ Κύριος.

Μποροῦμε νὰ βροῦμε πολλοὺς τρόπους νὰ περιγράψουμε τὴν ταπείνωση. Ὁ ἐπικρατέστερος ὁρισμός εἶναι: ταπεινός εἶναι αὐτός πού δὲν ἔχει πεποίθηση στὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ στὸν Θεό. Διότι Αὐτός μπορεῖ καὶ τοὺς νεκροὺς νὰ ἀναστήσει, ἐνῶ ἡμεῖς τίποτα δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε χωρὶς Ἐκεῖνον. Ὅποιος ἔχει τέτοια ἐλπίδα στὸν Θεό αἰσθάνεται κάθε στιγμή τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ τόσο ἔντονα, πού μένει προσκολλημένος στὸν ἀγαπημένο Κύριο, ἀκόμα καὶ ἂν εἶναι περιτριγυρισμένος ἀπὸ ἀνθρώπους.

Συγχρόνως μέ τὸ ταπεινὸ Του Πνεῦμα, ὁ Κύριος, μεταδίδει καὶ τὴ δύναμή Του. Ὅσο πὶό χαμηλά κατεβοῦμε, τόση περισσότερη δύναμη μᾶς δίνει ὁ Θεός γιὰ νὰ ἀνεβοῦμε. Ἄς μὴ νομίζουμε ὅτι ἡ ζωὴ πού χαρίζει ἡ ὁδὸς τοῦ Κυρίου εἶναι δυστυχισμένη. Ἀντίθετα, αὐτὴ ἡ βιοτὴ ἔχει ἄφατη μακαριότητα, χαρὰ καὶ εὐτυχία, πού δὲν περιγράφεται. Ὅποιος ζεῖ αὐτὴν τὴν κατάσταση, ἀκόμα καὶ ὅταν μιλάει μέ τοὺς συνανθρώπους του, δὲν μπορεῖ νὰ λησμονήσει τὸν Ἅγαπημένο.

Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ νέος θεολόγος λέει ὅτι μιά γυναίκα πού φέρει μέσα της ἕνα ἐμβρυο, ὅταν μιλάει μέ τούς ἀνθρώπους δέν εἶναι δυνατό νά τό ξεχάσει, ἀφοῦ αἰσθάνεται τὰ λακτίσματα αὐτῆς τῆς ζωῆς μέσα της. Τό ἴδιο συμβαίνει μέ ὅποιον ἔχει τή χάρη καί τή δύναμη τοῦ Θεοῦ μέσα στήν καρδιά του. Γι αὐτόν εἶναι ἀδύνατο νά λησμονήσει, ἀκόμα καί γιά ἕνα λεπτό, ὅτι δέν εἶναι μόνος του, ἀλλά ἔχει μέσα στήν καρδιά του ἕναν μεγάλο καί ὑψηλό Ἐπισκέπτη, πού κυβερνᾷ τή ζωή του.

Κι ἀπό τόν μακροχρόνιο ἀγώνα κατά τῶν ἐχθρῶν ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τήν ταπείνωση παραπάνω ἀπό κάθε τί ἄλλο καί δέν ἐπιτρέπει στούς ἐχθρούς νά τῆς ἀφαιρέσουν τήν ἀδελφική ἀγάπη.

Εἶναι τέλεια καί μεστά τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Γέροντος Σιλουανοῦ. Ἡ ζωή στήν ὁδὸ τοῦ Κυρίου πού περιγράφουμε, δέν εἶναι ἡ φυσικὴ ζωὴ οὔτε ἔρχεται στή νωρότητα καί στή ραθυμία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐρχεται μέ κόπο καί πόνο, μέ ἀγώνα, μέ ἐντονη προσευχὴ καί πολλὰ δάκρυα. Ἄν δέν κάνουμε θυσία, δέν θά ἀπολαύσουμε τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τό μέτρο τῶν ὁδυνῶν τῆς καρδιάς μας, θά εἶναι καί οἱ παρακλήσεις τοῦ Θεοῦ μέσα μας. Αὐτός ὁ νόμος εἶχε ἡδὴ διατυπωθεῖ παλαιότερα ἀπό τούς προφῆτες καί τόν ἐπαναλαμβάνει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Μέ τό μακροχρόνιο ἀγώνα ἡ ψυχὴ μαθαίνει ὅτι ὁ Θεός ἀγαπᾷ τήν ταπείνωση. Διότι ἀπὸ ἐμπειρία ξέρει ὅτι μέ ἕναν ταπεινὸ λογισμό, τρέπει σέ φυγὴ ὅλες τίς φάλαγ- γες τοῦ ἐχθροῦ. Μέ ἕνα ταπεινὸ νόημα ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά νικήσει ὅλες τίς στρατιές τῶν δαιμόνων, ἐνῶ μέ ὅλη τή δύναμη καί τήν ἐξυπνάδα του, δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τόν ἐχθρό, ἀλλὰ παραμένει δέσμιος καί αἰχμάλωτός του. Μόλις, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος βρεῖ τή δύναμη νά ταπεινώσει τόν ἑαυτό του καί νά πεῖ μέ τήν καρδιά του: Ἐσύ, Κύριε, εἶσαι ἀγαθός, ἐνῶ ἐγώ εἰμαι ὁ χειρότερος ἀπὸ ὅλους, ἀμέσως ἔρχεται δύναμη καί ἐλευθερώνει τόν ἄνθρωπο ἀπὸ τήν ἐπίδραση τοῦ κακοῦ.

Σημασία ἔχει νά ἔχουμε τή διάθεση νά ταπεινώνουμε τό νοῦ μας συνέχεια. Τότε ὁ Θεός δίνει ἐμπνευση καί μᾶς σοφίζει μέ τούς πιό ἀπίθανους λογισμούς γιά νά μᾶς βοηθήσει. Μπορεῖ νά εἶναι ἕνα ταπεινὸ νόημα, ὅπως: ἐμέ να μοῦ ταιριάζει αὐτὴ ἡ δοκιμασία γιά τίς ἁμαρτίες μου, στούς ἀδελφούς μου, ὅμως, ἀξίζει ἡ σωτηρία γιά τίς ἀρετές τους, ἢ ὅπως ἡ σκέψη τοῦ τσαγγάρη τῆς Ἀλεξανδρείας πού εἶπε: ὅλοι σώζονται σέ αὐτὴν τὴν πόλη γιά τίς ἀγαθοεργίες τους, ἐγώ μόνο χάνομαι γιά τίς

ἁμαρτίες μου.

Ὁ Θεός χαρίζει ἐμπνευση, καί μπορεῖ νά δώσει τόν πιό ἀπίθανο λογισμό στὸν κάθε ἄνθρωπο. Τίποτα ἄλλο δέν ἔχει μεγαλύτερη σημασία, ἀπὸ τό νά ταπεινωθοῦμε μπροστὰ στὸν Θεό.

...καί δέν ἐπιτρέπει στούς ἐχθρούς νά τοῦ ἀφαιρέσουν τὴν ἀδελφική ἀγάπη.

Ὁ Ἅγιος γνωρίζει ὅτι ἕνας τρόπος γιά νά ἀποκτή- σουμε τὴ χάρη καί τὴν ταπείνωση τοῦ Θεοῦ εἶναι νά βάλουμε τόν ἑαυτό μας κάτω ἀπὸ τούς ἄλλους. Νά δώσουμε τὴ μεγαλύτερη τιμὴ στὸν ἀδελφό μας.

Ὁλη ἡ κουλτούρα τοῦ κόσμου τούτου, τὴν ὁποία, ἐπιδοκιμάζουμε καί ἐπαινοῦμε εἶναι πῶς νά πρωτεύουμε καί νά ὑπερέχουμε ἀπὸ τούς ἄλλους. Γιὰ παράδειγμα, ποιὸς γονιὸς εἶπε ποτὲ στό παιδί του: δέν πειράζει, παιδί μου, ἂν δέν ἔρθεις πρῶτος στό σχολεῖο; Καί ἂν δέν ἀριστεύσεις δέν εἶναι τό πιό σημαντικό πράγμα σέ αὐτὴν τὴ ζωὴ. Φτάνει νά φυλάγουμε τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, νά ζητοῦμε τὴ βασιλεία Του, καί ὅλα τὰ ἄλλα ὁ Θεός θά μᾶς τὰ δώσει. Σπάνια νά βρεθεῖ ἄνθρωπος πού θά μιλήσει ἔτσι στό παιδί του. Ὅλοι οἱ γονεῖς θέλουν τὰ παιδιά τους νά πρωτεύουν. Αὐτό, ὅμως, εἶναι τό πνεῦμα τοῦ κόσμου καί ὄχι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Μέ ἄλλα λόγια, μιά μορφή ταπεινώσεως εἶναι νά βάλουμε ὅλη μας τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, καί ὄχι στὸν ἑαυτό μας. Μία ἄλλη μορφή ταπεινώσεως εἶναι νά δίνουμε τὴ μεγαλύτερη τιμὴ στὸν ἀδελφό μας. Ἕνας δευτέρος ὀρισμὸς τῆς ταπείνωσης εἶναι ὁ ἐξῆς: ταπεινός εἶναι ἐκεῖνος πού ἀδeiaζει τόν ἑαυτό του, γιά νά δώσει τόπο στὸν Θεό καί στὸν πλησίον. Μέ αὐτόν τὸν τρόπο ἐκπληρώνει τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό καί πρὸς τὸν ἀδελφό. Αὐτές οἱ δύο μεγάλες ἐντολές εἶναι τό θεμέλιο τῆς ζωῆς μας ὡς νά ἀγαπήσουμε τὸν Θεό μέ ὅλη μας τὴ δύναμή, ὅλη μας τὴ διάνοια, καί τὸν πλησίον μας σάν τὸν ἑαυτό μας.

Ἄν ἀγαπᾶμε μέ ὅλες τίς δυνάμεις τὸν ἀδελφό καί ταπεινώνουμε τὴν ψυχὴ μας, τότε ἡ νίκη μας θά εἶναι βέ- βαιη, γιατί ὁ Κύριος δίνει τὴν χάρη Του πρό παντός γιά τὴν ἀγάπη στὸν ἀδελφό.

Ὁ Ἅγιος μᾶς παρουσιάζει τὰ ἴδια νοήματα μέ διαφο- ρετικὰ λόγια. Βλέπει καί περιγράφει τὴ σφαῖρα τῆς θείας ζωῆς καί ἀπὸ τὰ δύο ἡμισφαίρια. Οἱ δύο αὐτές περιγραφές ταυτίζονται μέ τὴν τελειότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού γνώρισε ὁ Σιλουανός ὅταν εἶδε τὸν Κύριο, ἐξὶ μῆνες

μετά τήν εἰσοδὸ τοῦ στή Μονή. Ἡ νίκη, λοιπόν, ἔρχεται στήν ταπεινή ψυχὴ, γιὰ τήν ταπεινώσῃ της καὶ γιὰ τήν ἀγάπῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸ. Ἐρχεται, δηλαδή, ἀφοῦ ἐκπληρώσει ὁ ἄνθρωπος τίς δύο μεγάλες ἐντολές.

Ἐγὼ μόνο πού δοκίμασα τήν τελειότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ δέν μπορῶ νά τήν ἀποκτήσω.

Ἐδῶ ὁ Ἅγιος ἔχει ὑπ ὄψιν τοῦ τῆ θαυμαστή στιγμῇ τῆς ὁράσεως τοῦ Κυρίου, τῇ στιγμῇ πού εἶδε τὴ δόξα τοῦ Προσώπου Του. Τότε κατάλαβε ὅτι ὁ Θεὸς γνωρίζεται μόνο μέ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Αὐτὴ ἡ τελειότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού γνώρισε ὁ Σιλουανὸς ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ, εἶναι ἡ εἰσοδος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἥδη ἀπὸ αὐτὴν τὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ πείρα τῆς αἰωνιότητος, ὅπως λέει ὁ Γέροντας Σωφρόνιος. Ὅποιος ἔχει αὐτὸ τὸ βίωμα, ἀποκτᾷ γνώση τοῦ ἄνω κόσμου, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία, ὅμως, δέν μπορεῖ νά παραταθεῖ, διαρκεῖ μόνο μερικές στιγμές στὴ ζωὴ τῶν Ἁγίων. Αὐτὸ τὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ὅμως, εἶναι αρκετὸ γιὰ νά τοὺς ἀναγεννήσει, ὥστε νά μπορέσουν νά μποῦνε μέ τὸ πνεῦμα καὶ μέ τὸ σῶμά τους στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀδύνατον ὁ θνητὸς ἄνθρωπος νά παραμείνει σέ αὐτὴ τῇ θαυμαστῇ ἐμπειρίᾳ γιὰ πολὺ. Ἄν παραταθεῖ αὐτὴ ἡ κατάσταση, ἡ ψυχὴ ἀποδεδεσμεύεται καὶ πετάει στοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀδύνατο πιά νά τήν περιορίσει τὸ σῶμα. Ἀλλὰ ὑπῆρξαν Ἅγιοι πού ἡ ψυχὴ τοὺς πῆρε τόση δύναμη τῇ στιγμῇ τῆς προσευχῆς, πού ἔθραυσε τὰ δεσμά τοῦ σώματος καὶ μπῆκε στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀφήνοντας τὸ σῶμα στῇ γῇ.

Αὐτὸ τὸ βλέπουμε στό βίο τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ. Ὁ Ἅγιος προσευχοτάν γονατιστὸς κρατώντας κερί, καὶ οἱ μοναχοὶ του περίμεναν τὸν ἅγιο νά τελειώσει τὴν προσευχή. Ὄταν πλησίασαν τὸν Ἅγιο εἶδαν ὅτι ἐνῶ ἀκόμη κρατοῦσε ἀναμμένο κερί καὶ τὸ σῶμα του ἦταν σέ στάση προσευχῆς, ἡ ψυχὴ του εἶχε ἤδη φύγει γιὰ τὸν οὐρανόν.

Οἱ Ἅγιοι γνωρίζουν ὅτι μπορεῖ νά συμβεῖ αὐτὸ καὶ γι' αὐτὸ θέλουν νά πεθάνουν σέ κατάσταση προσευχῆς. Δὲν θέλουν νά διασκεδαστεῖ ὁ νοῦς τους οὔτε δευτερόλεπτο τίς τελευταῖες ὥρες τῆς ἐπίγειας ζωῆς τους. Θέλουν νά τελειώσουν τὸ βίο τους ἐπικαλούμενοι τὸ Ὄνομα τοῦ Κυρίου, γιὰ νά ἀξιωθοῦν νά μποῦν ἀνεμπόδιστα στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι καλὸ, ὅμως, κι ἐμεῖς νά τὸ γνωρίζουμε αὐτό, ὥστε ἂν καταλάβουμε ὅτι ἡ ζωὴ μας φτάνει στό τέλος της νά ἀποθέσουμε κάθε βιωτικὴ μέριμνα καὶ νά συγκεντρωθοῦμε μόνο στὴν προσευχή,

εὐχαριστοῦντες ἐξομολογούμενοι, καὶ ἰκετεύοντες τὸν Κύριο νά μᾶς δεχτεῖ. Εὐχαριστοῦντες, πρῶτα, τὸν Κύριο γιὰ ὅλα ὅσα ἔκανε γιὰ μᾶς, ἔπειτα ἐξομολογούμενοι τίς ἁμαρτίες μας, ζητῶντας συγχώρηση καὶ τέλος ἰκετεύοντες τὸν Κύριο νά μᾶς δεχθεῖ ἔτσι ὅπως εἴμαστε.

Αὐτὰ εἶναι μαθήματα τοῦ Θεοῦ σέ μᾶς. Ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους οἱ στιγμές τῆς ἀρπαγῆς τοῦ πνεύματός τους, εἶναι μαθήματα πού τοὺς δίνει ὁ Θεός, ὥστε σύμφωνα μέ αὐτὰ νά ζήσουν καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους.

Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ποτέ δέν ξεχνούσε τὴν ἀρπαγὴ τοῦ πνεύματός του, ὅταν εἶδε τὸν Κύριο στὴν ὁδὸ πρὸς τὴ Δαμασκό. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο στὴν ἀπολογία του πρὸς τὸ βασιλιά Ἀγρίππα λέει: ὅλα ὅσα πάσχω ἀπὸ τοὺς ὁμοφυλέτας μου Ἰουδαίους, τὰ ὑποφέρω, διότι θέλω νά μείνω πιστὸς σ' ἐκείνῃ τὴν οὐράνια ὁπτασία. Μπορεῖ οἱ Ἅγιοι νά εἶχαν τέτοιες ἐμπειρίες μία, δύο φορές στὴ ζωὴ τους, ἀλλὰ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους τὸ κτίζουν σύμφωνα μέ τὴ θεωρίᾳ πού τοὺς δίδαξε αὐτὴ ἡ ἀρπαγὴ. Βαδίζουν τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους ἀνάλογα μέ τὴν ἐμπνευση πού τοὺς ἔδωσε αὐτὸ τὸ γεγονός καὶ εἶναι ἔτοιμοι νά ὑπομεινουν κάθε βάσανο καὶ κάθε πάθημα, γιὰ νά φανοῦν πιστοὶ στό μάθημα πού τοὺς δίδαξε ὁ Θεός.

Ἀλλὰ δέν μπορῶ νά τὸ ἀποκτήσω.

Ὁ Ἅγιος, λέει, ὅτι γνώρισε αὐτὴν τὴ χάρη στὸν ὑψηλότερό της βαθμό, ἀλλὰ τώρα ζεῖ σέ χαμηλότερο βαθμό γιὰ νά εἶναι δυνατὴ ἡ συμβίωση καὶ ἡ συναναστροφή μέ τοὺς ἀδελφούς. Εἶναι ἀδύνατη ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐπικοινωνία μέ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅταν κάποιος βρίσκεται σέ ἀρπαγὴ. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι σέ αὐτὴν τὴν κατάσταση, καθὼς μᾶς περιγράφουν οἱ Πατέρες μας, ὁ νοῦς καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου ἀδρανοῦν, γιατί τὸ πνεῦμά του εἶναι ὅλο βυθισμένο στὸν Θεό.

Στὸ Γεροντικὸ διαβάζουμε τὴν ἐξῆς ἱστορία: Κάποιος μοναχὸς πῆγε σέ ἓναν ἀσκητὴ γιὰ νά πάρει τὸ ἐργόχειρο του. Μέχρι, ὅμως, νά μπεῖ στό κελλί ὁ ἀσκητής, ὁ νοῦς του βυθίστηκε στὸν Θεό καὶ βγῆκε χωρὶς νά τὸ φέρει. Τότε ὁ ἀδελφός τοῦ ἐπανελάβε τί ἤθελε. Ὁ ἀσκητής μπῆκε γιὰ δεύτερη φορά στό κελλί γιὰ νά τοῦ φέρει τὸ ἀντικείμενο, ἀλλὰ στό μεταξύ ὁ νοῦς του βυθίστηκε καὶ πάλι στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ βγῆκε πάλι ἀπραγος. Στὸ τέλος, ὁ ἀσκητής, ἀφοῦ μπῆκε καὶ βγῆκε μερικές φορές, ζήτησε

από τόν αδελφό νά μπει καί νά πάρει μόνος του αυτό πού ἤθελε. Αὐτή ἡ λησμοσύνη γίνεται τίς στιγμές τῆς θεωρίας. Δέν εἶναι ὅτι οἱ Ἅγιοι δέν ἔχουν μνήμη, ἀλλά ὅτι ὁ νοῦς αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀνθρώπων εἶναι ἀρπαγμένος στή θεωρία τοῦ Θεοῦ.

Σέ μία ἀπό τίς ἐπιστολές τοῦ Γέροντος Σωφρονίου περιγράφεται κάτι ἀνάλογο γιά τόν ἅγιο Σιλουανό. Πολλές φορές ὁ Γέροντας Σιλουανός ξεχνοῦσε τί τοῦ ἔλεγε ὁ συνομιλητής του, διότι τό πνεῦμά του ἦταν ἀπορροφημένο στόν Θεό καί δέν μπορούσε νά ἀποσπαστεῖ ἀπό αὐτήν τή θεωρία. Ὁ νοῦς τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ ἦταν συνέχεια σέ αὐτήν τήν ἀρπαγή: στή στιγμή πού εἶδε τόν ζῶντα Χριστό, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, καί πλατύνθηκε τό εἶναι του καί ἀγκάλιασε οὐρανό καί γῆ. Τότε πού εἶδε ὅλη τήν κτίση νά δοξολογεῖ τόν Θεό καί ἔζησε τήν ἀνάστασι τῆς ψυχῆς του.

Ἀλοίμονό μου, γιατί πέρασα μέ ἀμέλεια τά νεανικά μου χρόνια καί δέν μιμήθηκα τόν προστάτη μου Ἅγιο, τόν Συμεών τόν θαυμαστορεῖτη.

Στόν κόσμο, ὁ ἅγιος Σιλουανός λεγόταν Συμεών καί εἶχε προστάτη του τόν ἅγιο Συμεών τόν θαυμαστορεῖτη. Τά θαύματα στή ζωή αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου εἶναι τόσο πληθῆ καί μεγάλα, πού κάνουν φοβερή ἐντύπωση. Ὁ ἅγιος Σιλουανός λυπάται πού δέν ἔγινε μοναχός σέ μικρότερη ἡλικία, ὅπως ὁ προστάτης του ἅγιος.

Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὁ βίος του. Ἦταν ἐπτά χρονῶν ὅταν τοῦ φανερώθηκε ὁ Κύριος, καί ἀμέσως γνώρισε τόν Κύριο, καί τόν ρώτησε.

Τί ἀγιότητα εἶχε αὐτό τό μικρό παιδί, ὥστε νά σταθεῖ πρόσωπο μέ πρόσωπο μέ τόν Κύριο, νά συνομιλήσει μαζί Του, καί νά Τοῦ ἀπευθίνει καί ἐρώτησι: Κύριε, πῶς Σέ σταύρωσαν;. Αὐτό τό μοιράκιο ἤθελε νά μάθει τό μεγαλύτερο μυστήριο τῆς σωτηρίας μας: τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου. Καί ὁ Κύριος δέν περιφρόνησε τήν ἐρώτησι ενός μικροῦ, ἀγγελικοῦ στήν καρδιά, παιδιοῦ. Ἀπλῶσε τά χέρια Του σταυροειδῶς καί τοῦ εἶπε: Ἔτσι μέ σταύρωσαν, ἀλλά ἐγώ τό θέλησαῶ καί σύ νά σταυρώνεσαι μαζί μου καθημερινά.

Αὐτό ἦταν τό πρῶτο μάθημα πού πῆρε ὁ νεαρός ἅγιος Συμεών κατευθεῖαν ἀπό τόν Χριστό. Ἀργότερα, σέ ἡλικία 12-14 χρονῶν ἔγινε μοναχός. Στό βίο του διαβάζουμε ὅτι καί ἡ μητέρα του, Μάρθα, ἦταν πολύ θαυμαστή γυναίκα. Εἶχε ἀποκτήσει μόνο ἓνα παιδί, μέ μεγάλη προσευχή. Ἦταν γυναίκα ἀγιότητος καί προσευχῆς. Ὁ ἅγιος ἀκόμη στήν κοιλιά τῆς μητέρας του τρεφόταν μέ τίς προσευχές της καί χαρι-

τωνόταν ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα πού ἐμφοροῦσε τή μητέρα του.

Τό πνεῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου εἶναι τόσο θερμό, τόσο ἅγιο καί ἔχει τέτοια γλυκύτητα πού ὅποιοι τό γνωρίσει φλέγεται κυριολεκτικά καί λέει: κρίμα πού δέν γνωρίζω ὅτι ὑπάρχει τέτοια ζωή πῶς πρὶν. Κρίμα, πού ἔζησα τά προηγούμενα χρόνια χωρίς αὐτήν τή γνώση. Εἶναι, πράγματι, κρίμα νά ζήσει ἄνθρωπος πάνω στή γῆ χωρίς αὐτήν τή γνώση. Θά ἦταν καλύτερα νά μήν εἶχε γεννηθεῖ κανείς, παρά νά ζήσει, ἔστω καί μιά μέρα, χωρίς τό μεγαλεῖο τῆς θείας ἀγάπης.

Αὐτά τά αἰσθήματα ἐμφοροῦν ὅποιον γνώρισε τή θεία ἀγάπη καί στήν προσευχή του μέσα σέ ἓναν παροξυσμό ἀγάπης, λέει στόν Θεό, ὅπως ὁ ἅγιος Σιλουανός: κρίμα, ἀλλοίμονο, πού πέρασαν τόσα χρόνια γιά νά γνωρίσω τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Διότι γι αὐτήν τήν ἀγάπη ἀξίζουν τά πάντα.

Ἔτσι πρέπει νά ἐξαναγκάζουμε τόν ἑαυτό μας γιά τό καλό, σέ ὅλη μας τήν ζωή, καί τό κυριότερο, νά συγχωροῦμε στούς ἄλλους τά σφάλματά τους καί τότε, δέν θά θυμηθεῖ ὁ Κύριος τίς ἁμαρτίες μας, καί θά μᾶς δώσει τήν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Ἅγιος πρὶν μᾶς μίλησε γιά κάτι ὑψηλό, τώρα κατεβαίνει ἀπό τή θεωρία στήν πράξι. Συνεχῶς, μέ τό ἓνα μάτι κοιτάζει τόν οὐρανό ἐνθυμούμενος τή στιγμή τῆς ἐνώσεώς του μέ τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, καί μέ τό ἄλλο κοιτάζει πρὸς τά κάτω καί μᾶς λέει ὅτι ἂν θέλουμε τήν τελειότητα τῆς ζωῆς πρέπει νά ἀγωνιζόμαστε νά κάνουμε τό καλό σέ ὅλη μας τή ζωή. Προπαντός νά ἔχουμε συγχωρητικότητα πρὸς τοὺς ἄλλους. Νά μήν εἴμαστε αὐστηροί μαζί τους καί νά μή βλέπουμε τά σφάλματά τους. Νά εἴμαστε αὐστηροί μέ τόν ἑαυτό μας, καί μόνο στόν ἑαυτό μας νά μήν ἐπιτρέπουμε σφάλματα.

Ὁ Ἅγιος μᾶς ἐνθαρρύνει νά βιάζουμε τόν ἑαυτό μας στό ἀγαθό. Μᾶς μιλάει γιά τή θεία ἀγάπη καί μᾶς παροτρύνει λέγοντας: σέ κάθε τί πού κάνουμε, σέ κάθε λόγο πού λέμε, σέ κάθε σκέψι πού ἔχουμε, ἄς προσθέτουμε μιά δόση ἀγάπης. Νά κάνουμε τά πάντα μέ ἀγάπη. Κάθε φορά πού λέμε ἓνα λόγο γιά τόν ἀδελφό μας, νά βάζουμε λίγη ἀγάπη καί νά γίνεται ὁ λόγος καλύτερος. Ὅταν σκεφτόμαστε κάτι γιά τόν πλησίον μας, νά βάζουμε μέσα λίγη ἀγάπη καί νά τόν βλέπουμε ὅπως τόν βλέπει ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὡς εἰκόνα Του. Αὐτό θέλει νά πεῖ ὁ Ἅγιος: σέ ὅλα μας τά λόγια, σέ ὅλα μας τά ἔργα, σέ ὅλες μας τίς σκέψεις, νά προσθέτουμε μιά δόση ἀγάπης, καί τότε θά φθάσουμε στόν Θεό τῆς Ἀγάπης.

Ἄν τό καταλάβουμε αὐτό θά εἴμαστε μακάριοι, διότι αὐτό θά μᾶς ὁδηγήσει στούς κόλπους τῆς θείας ἀγάπης, πού εἶναι ἕνα λιμάνι πολύ εἰρηνικό. Θά μᾶς ὁδηγήσει σέ τόπο ὅπου θά εἴμαστε πλούσιοι, μέ πλούτο ἀμύθητο. Γί' αὐτό ὅ,τι κάνουμε ἄς γίνεται μέ ἀγάπη ἀπό τήν καρδιά. Καί ὅτι λέμε, ἄς τό κατευθύνει ἡ ἐνέργεια αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Καί ὅ,τι σκεφτόμαστε, ἄς τό φωτίζει ἡ σκέψη αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Τότε θά μένουμε ἀχώριστοι ἀπό τόν Θεό τῆς ἀγάπης.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέει ὅτι ὅταν κάνουμε κάτι "χωρίς καρδιά", ἀκόμη κι ἂν εἶναι τό ὠραιότερο ἔργο, ἀκόμη καί τό σῶμα μας ἂν κάψουμε γιά χάρη τῶν ἀδελφῶν μας, εἴμαστε οὐδέν, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἰμί. Χωρίς ἀγάπη δέν εἴμαστε τίποτα. Ἄς θυμόμαστε, λοιπόν, τή δόση τῆς ἀγάπης γιατί αὐτό εἶναι τό μερίδιο τοῦ Χριστοῦ στή ζωή μας. Ἄν ἐμεῖς προσθέτουμε αὐτό τό μερίδιο σέ ὅλες μας τίς ἐνέργειες, τότε θά ἔχουμε μερίδιο τῆ δικῆ Του ἀφθαρτῆ κληρονομιά. Ἄς μὴν τό λησμονοῦμε αὐτό.

Ὅταν ἤμουν στὸν κόσμο, μ' ἄρεσε νά συγχωρῶ ἀπό ψυχῆς καί συγχωροῦσα ἀβίαστα καί προσευχόμεναι πρόθυμα γιά ὅσους μέ πρόσβαλαν. Κι ὅταν ἦλθα στό μοναστήρι, ἐνῶ ἤμουν ἀκόμη ὑποτακτικός, ἔλαβα μεγάλη χάρη, κι αὐτὴ μ' ἔμαθε νά ἀγαπῶ τούς ἐχθρούς.

Ἀκόμη κι ὅταν ἦταν στὸν κόσμο, ὁ ἅγιος Σιλουανός εἶχε μεγάλες ἀρετές. Ἦταν δοχεῖο ἐτοιμασμένο γιά τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Καταγόταν ἀπὸ μιά χριστιανικὴ ρωσικὴ οἰκογένεια. Τό Εὐαγγέλιο στή Ρωσσία ἐπίασε βαθειά. Αὐτός ὁ λαὸς δέχθηκε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ καί ἀγάπησε τὸ Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πολύ. Ἀπὸ κάποια περιστατικά πού μᾶς διηγεῖται ὁ Ἅγιος σχετικὰ μέ τὸν πατέρα του, φαίνεται ὅτι ἦταν πολύ εὐλαβὴς ἄνθρωπος. Τὴν ἴδια εὐλάβεια εἶχε μεταδώσει στὸν ἅγιο Σιλουανὸ καί στὰ ἄλλα του παιδιὰ.

Ἐδῶ ὁ Ἅγιος μᾶς μιλάει γιά μιά μεγαλύτερη, μιά τελειῶς τρελή ἀγάπη, τὴν ἀγάπη πρὸς τούς ἐχθρούς. Τό νά συγχωροῦμε καί νά προσευχοῦμαστε ἀκόμη καί γιά τούς ἐχθρούς μας εἶναι ἀληθινὴ μίμηση Θεοῦ. Μόνο ὁ Θεὸς τό κάνει αὐτό. Αὐτός ὁ Θεὸς πού ἀνέχεται τούς ἐχθρούς Του, πού πέθανε γιά τούς ἐχθρούς Του καί πού περιποιεῖται ἐμᾶς τούς ἐχθρούς Του σέ κάθε Θεία Λειτουργία, δίνοντάς μας τὴ ζωὴ Του: τὸ Σῶμά Του καί τὸ Αἷμά Του. Ὅλοι εἴμαστε ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ μέ τὸν τρόπο πού ζοῦμε. Εἴμαστε ἀμελεῖς καί δέν δίνουμε στὸν Κύριο μεγάλο μερίδιο ἀπὸ τὴ ζωὴ μας. Καί ὅμως, ἄς δοῦμε πόσο

περίφημα Ἐκεῖνος μᾶς περιποιεῖται. Σέ κάθε Θεία Λειτουργία ζοῦμε ἕνα πανηγύρι, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴ θυσία καί τὸ Ὄνομά Του. Αὐτό πού μᾶς ζητάει ὁ φιλόανθρωπος Κύριος δέν εἶναι πολύ. Ἄν θέλουμε νά ἔχουμε μερίδα ἀπὸ τὴ δική Του ζωὴ πρέπει κι ἐμεῖς νά Τοῦ δώσουμε μερίδα στή δική μας ζωὴ.

Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ νά συγχωροῦμε αὐτοὺς πού μᾶς προσβάλλουν. Δυστυχῶς, πόσο μακριὰ εἴμαστε! Μόλις μᾶς θίξουν, γινόμαστε θηρία. Ἐκεῖνοι, ὅμως, πού συγχωροῦν ἀμέσως καί χωρὶς κόπο, παίρνουν τὴ συγχώρηση τῶν δικῶν τους ἁμαρτιῶν ἀπὸ τόν Θεό. Καί ἂν βροῦν λίγη δύναμη καί προσευχηθοῦν γι αὐτοὺς πού τούς πρόσβαλαν, σίγουρα θά μποῦν στό πανηγύρι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Κι ὅταν ἦλθα στό μοναστήρι, ἐνῶ ἤμουν ἀκόμη ὑποτακτικός, ἔλαβα μεγάλη χάρη, κι αὐτὴ μ' ἔμαθε νά ἀγαπῶ τούς ἐχθρούς.

Πάλι ὁ νοῦς τοῦ Σιλουανοῦ πηγαίνει σ' ἐκεῖνο τό γεγονός, πού τοῦ δίδαξε τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀγάπη ἄνευ κόρου, γιατί τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποτὲ δὲ χορταίνει τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκείνη τὴ στιγμή, ὁ Ἅγιος κατάλαβε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀγάπη χωρὶς τέλος, ἀκόρεστη. Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἔμαθε ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ταπεινὴ, καί ἡ ταπείνωση αὐτὴ δέν περιγράφεται. Ἐκείνη τὴ στιγμή, αἰσθάνθηκε ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς ἀγάπης γεμίζει τὸ νοῦ, τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ καί τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκείνη τὴ στιγμή, διδάχθηκε νά διψᾷ καί νά πάσχει γι' Αὐτόν, πού ἔχει τέτοια ἀγάπη καί πρῶτος ἔπαθε γιά μᾶς, τόν Χριστό. Ἐκείνη τὴ στιγμή, γνώρισε ὅτι δέν εἶναι μόνος σ' αὐτὴν τὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἔχει πολλοὺς ἄλλους συνανθρώπους, πού εἶναι καί αὐτοὶ ὁμοιώματα τοῦ Θεοῦ καί μέ τὴν προσευχὴ πλατύνθηκε ἡ καρδιά του γιά νά ἀγκαλιάσει τὰ πεπρωμένα ὅλης τῆς γῆς καί νά λέει: Κύριε, αὐτὴ ἡ μερίδα τῆς ἀγάπης Σου πού ἔπρεπε σέ μένα, κάνε νά φτάσει καί σέ κάθε ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ὁ Σιλουανὸς ἐγίνε διδασκὸς Θεοῦ καί ἔλαβε ἀπὸ τόν Κύριο ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα μαθήματα. Ὁ Ἅγιος, ὅμως, τώρα ἀνήκει στήν Ἐκκλησία, ἄρα καί τὰ μαθήματα πού αὐτὸς ἔλαβε ἀνήκουν καί σέ μᾶς, σέ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄς μὴ λησμονοῦμε: ὅλα ὅσα κάνουμε, ὅλα ὅσα λέμε, ὅλα ὅσα σκεπτόμαστε, νά ἔχουν μέσα τὴ δόση τῆς ἀγάπης. Τό μερίδιο τοῦ Χριστοῦ, γιά νά ἔχουμε κι ἐμεῖς μερίδα στήν κληρονομία τῆς ἀγάπης Του. Διότι, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀγάπη ἐπισκεφθεῖ τόν ἄνθρωπο, ὁ ἄνθρωπος αὐτός πιά δέν πεθαίνει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει.

Η ΑΛΩΣΗ

ΣΤΙΣ ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝΤΕΧΝΟ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

του Χάρη Μεττή

"Αλέξανδρος ο βασιλιάς κι ο μικρο-Κωνσταντίνος
μαζ' έτρωγαν, μαζ' έπιναν, μαζι χαροκοπιούνταν.
Ακούν λαλιά που το Θεό, λαλιά που τα ουράνια:
-Θα πάρ' ο Τούρκος το ψωμί, θα σέβει μέσ' στην Πόλη.
Αλέξανδρος δεν πίστεψε, Αλέξης δεν πιστεύει.
-Ντα βγουν τα ψάρια π' τον νταβά κι πετεινός στη βράση,
τότε κι ο Τούρκος θα γινεί αφέντης μεσ' στην Πόλη.
Τον λόγο δεν απόσουςι κι γίνηκε το θάμα.
Πηδούν τα ψάρια στου νερό μισοτηγανισμένα
Κι ου πετεινός ελάλησε κι ο Αλέξανδρος πιστεύει."

Το πιο πάνω ποίημα, το οποίο βρέθηκε σε κοπτικό κείμενο του απόκρυφου Ευαγγελίου του Νικοδήμου, μαζί με την πιο κάτω παράδοση σε πεζό, όπως και πολυάριθμες άλλες λαϊκές δοξασίες, μαρτυρούν τους φόβους, από τους οποίους διακατέχονταν όχι μονάχα οι Έλληνες υπερασπιστές της Κωνσταντινούπολης, αλλά και ο Ελληνισμός και οι λοιποί Ορθόδοξοι Χριστιανοί της θνήσκουσας πια Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Στο ποίημα, μάλιστα, αυτό η παράδοση μιλάει όχι μόνο για τα μισοτηγανισμένα ψάρια της Παναγίας Ζωοδόχου Πηγής, της ευρύτερα γνωστής ως Μπαλουκλί, δηλαδή ιχθυοφόρο, όπως μας δίνεται στο κείμενο που ακολουθεί, αλλά και σε μισομαγειρεμένο κόκορα που "λάλησε" μόλις ακούσθηκε το τρομερό μήνυμα για το πάρισμο της Πόλης από τα στίφη των Οθωμανών πολιορκητών της.

"Τον καιρό που είχαν ζώσει την Πόλη οι Τούρκοι, ένας καλόγερος επιγάνιζε εφτά ψάρια στο τηγάνι. Τα είχε τηγανίσει από τη μια μεριά κι ότι ήταν να τα γυρίσει από την άλλη, έρχεται ένας και του λέει πως πήραν οι Τούρκοι την Πόλη. "Ποτέ δεν θα πατήσουν την Πόλη οι Τούρκοι", λέει ο καλόγερος. "Τότε θα το πιστέψω αυτό, αν αυτά τα ψάρια τα τηγανισμένα ζωντανέψουν!" Δεν απόσωσε τον λόγο, και τα ψάρια πήδησαν από το τηγάνι ζωντανά, κι έπεσαν σ' ένα νερό εκεί κοντά. Και θα βρίσκονται εκεί μισοτηγανισμένα και ζωντανά, ως να έρθει η ώρα να πάρουμε την Πόλη. Τότε λεν πως θα 'ρθει ένας άλλος καλόγερος να τα τ' αποτηγανίσει."

Είναι δε ακριβώς το τελευταίο σημείο της ευρύτατα διαδεδομένης αυτής παράδοσης, ότι δηλαδή τα μισοτηγανισμένα εκείνα ψάρια θα παραμείνουν ζωντανά μέχρις ότου ένας άλλος καλόγερος θα 'ρθει οπωσδήποτε να τ' αποτηγανίσει, οπότε και η Κωνσταντινούπολη θα ξαναγυρίσει στα χέρια των νόμιμων ιδιοκτητών της, δηλαδή των Ελλήνων. Αυτό, που σε μια άλλη έμμετρη παράδοση για την

μισοτελειωμένη λειτουργία στην Αγία Σοφία αποδίδεται επιγραμματικά με το "πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά μας είναι", που το λοιδωρούν και το εμπαιζουν όχι μονάχα οι ξένοι, αλλά και δικοί γραικύλοι και κουλουριάρηδες σαν δήθεν "ξεπερασμένο μαγαλοϊδεατισμό!" Και δεν βλέπουν ότι πρώτοι και καλύτεροι που πιστεύουν αυτή την παράδοση δεν είναι άλλοι από τους ίδιους τους Τούρκους, οι οποίοι φοβούνται ακόμη και την σκιά των φτωχότατων απομεινारीών της βίαια συρρικνωμένης Ελληνικής μειονότητας σ' ολόκληρη την τουρκική επικράτεια. Αρκεί εδώ ν' αναφέρουμε το κλείσιμο της Σχολής της Χάλκης, ενός καθαρά θεολογικού Ιδρύματος παγκόσμιας ακτινοβολίας, ακριβώς επειδή οι Τούρκοι πιστεύουν ακράδαντα πως κάποια μέρα, αργά ή γρήγορα, τα άδικα δεν ευλογούνται και ότι ο Ελληνισμός έχει αποδείξει στο ατέλειωτο πέρασμα αιώνων και χιλιετηρίδων ότι αναγεννιέται, σαν τον μυθολογικό φοίνικα, μέσα από τέφρες κι αποκαΐδια και συμφορές.

Η παράδοση για τη μισοτελειωμένη θεία λειτουργία στον ναό της Αγίας Σοφίας, όπως αυτή αποδίδεται στο πιο κάτω ποίημα, αποτελούσε παλαιότερα επιβεβλημένο ανάγνωσμα στα σχολεία του απανταχού Ελληνισμού, εξοβελίσθηκε όμως σαν ακατάλληλο παιδαγωγικό κείμενο από τους εθνοπατέρες για ν' αντικατασταθεί από άλλα, πιο χλιαρά, συναινετικά κι αποστεωμένα κείμενα μήπως και "προκαλέσουμε τα αισθήματα των φιλήσυχων και φιλερηνικών Τούρκων!" Ενέχει, όμως, και άλλη σοβαρότατη σημασία το ποίημα αυτό: Ότι στους στίχους του που αναφέρονται στον Σταυρό, το Ευαγγέλιο και την Αγία Τράπεζα, υπάρχουν συγκεχυμένες αναμνήσεις για την τρομερή σύληση και κλοπή, από τους Σταυροφόρους του 1204, και την μεταφορά στη Δύση των απειράριθμων ιερών σκευών, σκηνωμάτων αγίων και πολυτιμότητων κειμηλίων κι έργων τέχνης, που κοσμούσαν επί αιώνες όχι μόνο την Αγία Σοφία αλλά και τους άλλους περικαλλείς Ναούς, τα Ανάκτορα, τις πλτατείες και τα Μοναστήρια της Κωνσταντινούπολης.

Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γη, σημαίνουν τα επουράνια,
Σημαίνει κι η Αγία Σοφία, το μέγα μοναστήρι,
Με τετρακόσια σήμαντρα κι εξήντα δυο καμπάνες,
κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Σιμά να βγούνε τ' άγια και να 'βγει ο βασιλέας,
φωνή τους ήρθ' εξ ουρανού κι απ' αγγέλου στόμα:
-Πάψετε το χερουβικό κι ας χαμηλώσουν τ' άγια,
γιατ' είναι θέλημα Θεού ή Πόλη να τουρκέψει.
Μόν' στείλτε λόγο στη φραγκιά να 'ρθούνε τρία καράβια,

*το 'να να πάρει τον Σταυρό και τ' άλλο το Βαγγέλιο,
το τρίτο το καλύτερο την Αγία Τράπεζά μας,
μην μας την πάρουν τα σκυλιά και μας την μαγαρίσουν.
Η Δέσποινα ταραίζεται και κλαίει και δακρύζει.
-Σώπασε, κυρά Δέσποινα, μην κλαίεις, μην δακρύζεις,
Πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά μας είναι*

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς Τούρκους την αποφράδα εκείνη Τρίτη της 29ης Μαΐου 1453 απετέλεσε το συνταρακτικότερο, τραγικότερο, αποφασιστικότερο και σπουδαιότερο γεγονός στην ιστορία της Ευρώπης μετά την επιβολή του Χριστιανισμού και, υστερότερα, της Μωαμεθανικής θρησκείας στις χώρες της Μέσης και της Άπω Ανατολής. Η θρυλική πρωτεύουσα του Βυζαντινού Κράτους, που για χίλια τόσα χρόνια είχε αποτελέσει τον απαραβίαστο προμαχώνα στις επί αιώνες ατέρμονες προσπάθειες των ασιατών επιδρομέων να εισέλθουν, νικητές και τροπαιοχίτοι, στη Δύση, πέφτει τελικά κάτω από τα ανηλεή κτυπήματα του Μωάμεθ και την αυτόχρομα εγκληματική αδιαφορία ή και έμμεση συνεργασία των διαφόρων θρησκευτικών, εμπορικών και πολιτικών ηγεμονίσκων της καθολικοκρατούμενης Ευρώπης. Και η Κωνσταντινούπολη, η χλιποτραγουδημένη βασιλίδα των πόλεων, "εάλω!"

Ο Ελληνισμός ένωσε τότε, στο οδυνηρό άγγελμα της Άλωσης, τον τρανταγμό του ισχυρότερου και χειρότερου ηφαιστείου που είχε συγκλονίσει και καταστρέψει ποτέ τις χώρες του. Έστω κι αν η τελική πτώση της Πόλης αποτελούσε ήδη από την πρώτη της άλωση στους καθολικούς Φράγκους του 1204 απλώς ζήτημα χρόνου, αφού στο μεταξύ οι Οθωμανοί και οι μισοφόροι και υποτελείς τους είχαν ήδη περιτυλίξει, αποπνικτικά και θανατηφόρα, το επικίνδυνο παραπαίον κι εξουθενωτικά συρρικνωμένο Βυζάντιο. Μια κατ' όνομα πια Ορθόδοξη Χριστιανική Αυτοκρατορία, η οποία είχε διαβρωθεί πλήρως και τελεσίδικα τόσο από τους φανατισμένους και εν πολλοίς εντελώς αναχρονιστικούς θρησκευτικούς προβληματισμούς και τοποθετήσεις μεγάλης μερίδας της ηγεσίας του, αλλά και από τους ποικιλόφυτους τοκογλύφους κυρίως των ιταλικών πόλεων της Βενετίας και της Γένουας, στους οποίους το Κράτος είχε παραχωρήσει τέτοια ετεροβαρή προνόμια, ώστε στην πιο κρίσιμη στιγμή της αγωνίας του για επιβίωση να βρίσκεται εξ ολοκλήρου στο έλεός του και στη διφορούμενη στήριξη και άμυνά του. Σε σημείο, μάλιστα, που την άμυνα του στόλου και των τειχών της πολιορκημένης πόλης να έχουν αναλάβει Γενουάτες και Βενετοί!

Αναμενόταν, λοιπόν, η πτώση της Πόλης, και όμως σύμψας ο Ελληνισμός συγκλονίστηκε, πραγματικά και όχι μεταφορικά, εκ θεμελίων, και δοκίμασε τη μεγαλύτερη πίκρα στην μακρά αλυσίδα των ατελειών των ιστορικών του περιπετειών. Υπήρξε δε πραγματικό θαύμα κι ευχής έργο το ότι, από τον τραγικό θάνατο της Ελληνικής Αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης μπόρεσε το Γένος κι αναστήθηκε, την ίδια σχεδόν μέρα με την Άλωση, και οδήγησε τον υπόδουλο Ελληνισμό στην Αναγέννηση και τη σωτηρία του. Έπεσε ο Ανταίος στο χώμα, κι η μάνα γη,

όπως πάντοτε, του ξανάδωσε την ικμάδα και την ισχύ που χρόνια ολόκληρα και σκολιά είχε σπαταλήσει σε ατέρμονες δολιχοδρομήσεις και σε μάταιους και στείρους διαφιςμούς, πολλές φορές "περί όνου σκιάς!" Έτσι, το Γένος των Ελλήνων, περικαλλές και ακμαίο, με την σκουριά της σήψης και του κατολισθήματος αποκαθαρμένη από το καμίνι της τραγωδίας του, θα πορευθεί πια τον δικό του δρόμο: Υποτελής για τετρακόσια χρόνια στους Ασιάτες κατακτητές του, θα σφυρηλατήσει τη νέα συνείδηση της Φυλής και, με γνώμονα πάντοτε τις ιερές κι αναπαλλοτρίωτες αρετές του Γένους, θ' αναπηδήσει και πάλι τρισένοδος από τις τέφρες της ντροπής και της ταπείνωσης, και τα αίματα του μαρτυρίου της κατακρεουργημένης Αυτοκρατορίας του.

"Η Πόλις Εάλω...". Και στο άκουσμα της αναμενόμενης μεν, αλλά όμως απίστευτης για όλους αυτής φράσης, δάκρυσαν ακόμη και τ' ακοίμητα, θλιμμένα και γιομάτα στοργή και προστασία μάτια της Παναγίας, που για δέκα ολόκληρους αιώνες είχε σταθεί φύλακας άγγελος για την Βασιλεύουσα, ασπίδα πανίερη και πανίσχυρη ενάντια στις αμέτρητες επιθέσεις Ασιατών βαρβάρων και Λατίνων επιδρομέων που επιβουλευόνταν την ύπαρξη και το μεγαλείο της. "Πήραν την Πόλη, πήραν την..." , αναφωνεί, με τον ρυθμό του μοιρολογιού, ο λαός των Ελλήνων. Και νοιώθει κανείς την καρδιά του να σκίζεται σαν από δόκοπο, φονικό μαχαίρι μπηγμένο, ύπουλα και πεισματικά στα στήθια του, από βέβηλο και βάρβαρο χέρι. "Σαν τ' άκουσε η Δέσποινα, δακρύζουν οι εικόνες..."

Ο Ελληνισμός, όμως, και στα μοιρολόγια του ακόμη μπροστά στο φέρετρο, εκφράζει πάντοτε την ελπίδα για μια ανάσταση πέρα από τον τάφο. Μια τέτοια παρήγορη ελπίδα εκφράζει και το ακόλουθο ποίημα από τον Πόντο, το οποίο, μάλιστα, κι ενέπνευσε τον Κωνσταντίνο Καβάφη να γράψει ένα, στους πολλούς άγνωστο, από τα πιο συγκινητικά του ποιήματα, το οποίο και θα παραθέσουμε στη συνέχεια, μετά το δημοτικό Ποντιακό που ακολουθεί:

*"Έναν πουλίν, καλόν πουλίν, εβγαίν' από την πόλιν,
ουδέ σ' αμπέλια 'κόνεψεν, ουδέ σα περιβόλια.
Επήγεν και ν' εκόνεψεν και σου Ηλί' τον κάστρον.
Εσείξεν τ' έναν το φτερόν, σο αίμαν βουτεμένον,
Εσείξεν τα' άλλον το φτερόν, χαρτί έχει γραμμένον.
Ατό κανείς κι ανέγνωσεν, ουδ' ο μητροπολίτης.
Έναν παιδίν, καλόν παιδίν, έρχεται κι αναγνώθει.
Σεϊτ' αναγνώθ', σεϊτά κλαιγεί, σεϊτά κρούει την καρδίαν.
-Αλί εμάς και βάϊ εμάς, πάρθεν η Ρωμανία!
Μοιρολογούν τα εκκλησιάς, κλαίγνε τα μοναστήρια,
Κι αϊ Γιάννες ο Χρυσόστομον κλαίει, δερνοκοπάται.
-Μην κλαις, μην κλαις, αϊ Γιάννε μου, και μην δερνοκοπάσαι.
-Η Ρωμανία πέρασεν, η Ρωμανία πάρθεν!
-Η Ρωμανία κι αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι άλλο.*

Ο μεγάλος Αλεξανδρινός, και, θα λέγαμε χωρίς δισταγμό, παγκόσμιας σημασίας κι εμβέλειας, ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης εμπνεύστηκε από παραλλαγή του πιο πάνω δημοτικού

τραγουδιού, και μάλιστα στα πρόθυρα (1921) ακριβώς της άλλης και τελειωτικής τραγωδίας του νεώτερου Ελληνισμού, της Μικρασιατικής Καταστροφής του 1922 και της εγκληματικής παράδοσης του Ελληνικότητας Πόντου από τους Σοβιετικούς του Λένιν στα στήθη του θηριωδέστερου σφαγέα του σύγχρονου Ελληνισμού, του Κεμάλ Ατατούρκ, το ακόλουθο συγκινητικότατο ποίημα, με τον πολύ χαρακτηριστικό και αποκαλυπτικό τίτλο "Πάρθεν", στο οποίο, με τη γνωστή του βαθύτατη γνώση του ιστορικού παρελθόντος του Γένους, προσθέτει τον δικό του, μεταφορικά δοσμένο, οδυρμό και θρήνο για την Άλωση του 1453, αλλά και τις κρυφές και τόσο μάταιες προσδοκίες των ηττημένων για επανάκτηση των χαμένων εδαφών και του προτέρου μαγαλείου της Φυλής:

"Αυτές τες μέρες διάβαζα δημοτικά τραγούδια,
για τ' άθλα των κλεφτών και τους πολέμους,
πράγματα συμπαθητικά, δικά μας, Γραικικά.

Διάβαζα και τα πένθιμα για τον χαμό της Πόλης
'Πήραν την Πόλη, πήραν την, πήραν την σαλονίκη'.
Και την Φωνή που εκεί που οι δυο έψελναν,
'ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης',
ακούσθηκε κι είπε να πάψουν πια
'πάψτε παπάδες τα χαρτιά και κλείστε τα βαγγέλια'
πήραν την Πόλη, πήραν την, πήραν την Σαλονίκη.

Όμως απ' τ' άλλα πιο πολύ με άγγιξε το άσμα
Το Τραπεζούντιον με την παράξενή του γλώσσα
Και με την λύπη των Γραικών των μακρυνών εκείνων
Που ίσως όλο πίστευαν που θα σωθούμε ακόμη.

*Μα αλοίμονον μοιραίον πουλί 'απαί την Πόλην έρται'
Με στο 'φτερουλίν άθε χαρτίν περιγραμμένον
Κι ουδέ στην άμπελον κονεύ' μηδέ στο περιβόλιν
Επήγεν και εκόνεψεν στου κυταρίσ' την ρίζαν'.
Οι αρχιερείς δεν δύνανται (ή δεν θέλουν) να διαβάσουν
'χέρας υιός Γιαννίκας έν' αυτός το παίρνει το χαρτί,
και το διαβάζει κι ολοφύρεται.
'Σίτ' αναγνώθ' σίτ' ανακλαίγ' σίτ' ανακρούγ' τηνκάρδιαν.
Ν' αιολλή εμάς να βάί εμάς η Ρωμανία πάρθεν".*

Άπειρα είναι τα τραγούδια κι οι παραδόσεις που δημιούργησε ο Ελληνικός λαός για την Κωνσταντινούπολή του. Επειδή, μάλιστα, η λαϊκή αυτή δημιουργία είχε γνωρίσει μια πανελλήνια διάδοση, τα δημοτικά της τραγούδια κι οι παραδόσεις της γύρω από την Άλωση απετέλεσαν ένα πραγματικά πολύ παρήγορο ευαγγέλιο για τον χεμαζόμενο Ελληνισμό της Τουρκοκρατίας και συνέβαλαν ανεκτίμητα στη συντήρηση της εθνικής φλόγας στις καρδιές και τις συνειδήσεις των ραγιάδων, συνετέλεσαν δε, όσο ελάχιστοι άλλοι παράγοντες, όχι μόνο στην επιβίωσή τους, αλλά και στην αναθέρμανση του θάρρους, της υπομονής, της επιμονής και της αποφασιστικότητάς τους ν' αποτινάξουν, και μάλιστα με τις δικές τους δυνάμεις, τον αφόρητο ζυγό της Οθωμανικής δουλείας. Έτσι, για παράδειγμα, έχουμε την ακόλουθη πεζή παράδοση -παράλληλα με το ποίημα που

προαναφέραμε-αναφορικά με την τελευταία θεία λειτουργία στον Ναό της Αγίας Σοφίας:

"Την ώρα που μπήκαν οι Τούρκοι στην Αγιά Σοφιά, δεν είχε τελειώσει ακόμη η λειτουργία. Ο παπάς, που έκανε τη λειτουργία, πήρε αμέσως το άγιο δισκοπότηρο, ανέβηκε στα κατηχούμενα, εμπήκε σε μια θύρα και η θύρα έκλεισε αμέσως. Οι Τούρκοι, που τον κυνήγησαν, είδαν να γίνεται άφαντος και βρήκαν μπροστά τους τοίχο. Πολέμησαν να τον χαλάσουν με τα όπλα τους και δεν μπόρεσαν. Έφεραν ύστερα κτίστες, και εκείνοι δεν έκαναν τίποτα. Προσκάλεσαν κατόπιν όλους τους κτίστες της Πόλης, έβαλαν τα πάντα σ' ενέργεια να γκρεμίσουν εκείνον τον τοίχο, αλλά και αυτών οι κόποι πήγαν χαμένοι. Ούτε με λιστούς, ούτε με όλα τα σύνεργα δεν μπόρεσαν να χαλάσουν τον τοίχο. Γιατί είναι θέλημα Θεού ν' ανοίξει η θύρα μόνη της, όταν έρθει η ώρα, και να βγει ο παπάς να τελειώσει την λειτουργία στην Αγία Σοφιά, όταν θα πάρουμε πίσω την Πόλη."

Συναφής προς την πιο πάνω παράδοση είναι και η πεποίθηση που έτρεφαν οι υπόδουλοι Έλληνες για τον 'μαρμαρωμένο βασιλιά', ότι δηλαδή ο Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος, ο τελευταίος τραγικός Αυτοκράτορας της εξελληνισμένης πια Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, δεν σκοτώθηκε στα τείχη της Κωνσταντινούπολης μαχόμενος εναντίον των κατά πολύ αριθμητικά και στρατιωτικά υπέρτερων εχθρικών δυνάμεων του Μωάμεθ, του επονομασθέντος Κατακτητή, αλλά μεταφέρθηκε με θεική παρέμβαση και παραμένει έκτοτε μαρμαρωμένος σε μυστική σπηλιά. Εκεί, λέει η παράδοση, θα κρατηθεί στη ζωή μέχρι την ώρα που θα αποφασίσει ο Θεός να πάρουνε πίσω την Κωνσταντινούπολη οι προηγούμενοι ιδιοκτήτες της, οι Έλληνες, οπότε και θα στείλει τον άγγελό του να ζωντανέψει τον μαρμαρωμένο βασιλιά, να του δώσει και πάλι το βασιλικό του σπαθί, με το οποίο θα νικήσει τους Τούρκους και θα τους κυνηγήσει μέχρι την Κόκκινη Μηλιά.

Την πολύ διαδεδομένη αυτή παράδοση για τον ως εκ θαύματος ζωντανό, από θεική μέριμνα χάρη του Γένους, Κωνσταντίνο Παλαιολόγο απηχεί και το μακροσκελές λόγιο ποίημα, το γνωστό σαν "Θρήνος της Κωνσταντινουπόλεως", που γράφτηκε τον δέκατο έκτο αιώνα ίσως από τον Εμμανουήλ Γεωργυλλά, σχετικό απόσπασμα του οποίου παραθέτουμε εδώ:

*"Ω Κωνσταντίνε βασιλεύ, τι να ναι από σένα;
Λέγουν ότι απέθανες επάνω στο σπαθίν σου.
Ήκουσα πάλιν να λέγουσιν και είσαι κεκρυμμένος
υπό χειρός της πανσθενούς δεξιάς του Κυρίου.
Μακάρι να σαι ζωντανός, σαν είσαι αποθαμένος!"*

Σε άλλο δε απόσπασμα του "Θρήνου" περιγράφεται η ανειπίτη τραγωδία των κατοίκων της κατακτημένης πια Πόλης:

*"Εκείνη η μέρα η σκοτεινή, αστραποκαίμένη
της Τρίτης της ασβολετής, της μαυρογελασμένης,
της θεοκαρβουνόκαυστης, πουμπαρδοχαλασμένης,*

έχασε μάνα το παιδίν και το παιδίν την μάναν,
και των κυρούδων τα παιδιά υπάν ασβολωμένα,
δεμένα από το σφόνδυλα όλα αλυσσοδεμένα,
δεμένα από τον τράχηλον και το ουαί φωνάζουν,
με την τρομάραν την πολλήν, με θρηνησιμόν καρδιάς.
Ὁ Κωνσταντίνος Δράγαζι, κακήν τύχην οπου ἔχεις,
Και τι να λέγω, ουκ ημπορώ, και τι να γράφω ουκ οίδα,
Σκοτίζει μου τον λογισμόν ο χαλασμός της Πόλης."

Συμβουλευεί δε τους ακροατές ο ποιητής να πάρουν εκδίκηση για τη συμφορά εκείνη του Γένους:

"Και δευτέ εις εκδίκησιν, τρέχετε μη σταθήτε,
τον Μαχουμέτην σφάξετε, μηδέν αναμελήτε,
την πίστιν των την σκυλικήν να την λακτοπατήτε."

Πολύ, όμως, μεταγενέστερα, δηλαδή στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, ο Γεώργιος Βιζυηνός (που έζησε, παιδί, στην Κωνσταντινούπολη) αναφέρεται στην παράδοση αυτή στο λησμονημένο πια σήμερα για τους πολλούς και μάλιστα για τη νεολαία μας ποιήμα του "Ο τελευταίος Παλαιολόγος". Και το κάνει αυτό κατά τρόπο γλαφυρότατο που συγκινούσε και γιόμιζε με προσδοκίες κι ενθουσιασμό τον Ελληνισμό όχι μονάχα της εποχής του, αλλά και μέχρις ακόμη τις δεκαετίες πριν από τη σημερινή κυριαρχία της λεγόμενης και τόσο ξενόφερτης παγκοσμιοποίησης (εδώ δημοσιεύουμε μόνο 6 από τις 18 εξάστιχες στροφές του):

"-Τον είδες με τα μάτια σου, γιαγιά, τον Βασιλέα,
ή μήπως και σε φάνηκε, σαν όνειρο να πούμε,
σαν παραμύθι τάχα;
-Τον είδα με τα μάτια μου, ωσάν και σένα νέα,
πα να γενώ κατό χρονώ, ή ακόμα το θυμούμαι,
σαν να 'ταν χθες μονάχα.

Στην πόλη, στην Χρυσόπορτα, στον πύργον από κάτω,
Είν' ένα σπήλαιον πλατύ, στρωμένο σαν παλάτι,
σαν άγιο παρακλήσι.
Κανέννας Τούρκος δεν μπορεί να κρατηθεί κοντά του,
Κανείς της σιδερόπορτας να βρει το μονοπάτι,
Να πα να το μηνύσει.

Μόνο κανέννας Χριστιανός, κανέννας που το ξέρει
περνά 'π' αυτού κρυφά-κρυφά και τον σταυρό του κάνει
με φόβο και μ' ελπίδα.
Έτσι κι εγώ, βαστούμενη στο πατρικό μου χέρι,
Επήγα κι επροσκύνησα. Και εδ' αυτού μ' εφάνη-
Όχι μ' εφάνη! Είδα:

Μέσ' στο σκοτάδι το βαθύ έν' άστρο, σαν λυχνάρι,
Σαν μία φλόγα μυστική απ' τον Θεό αναμμένη,
γαλάζια λάμψη χύνει.
Και φέγγει την λευκόχλωμη του Βασιλέως χάρη,
που με κλεισμένα βλέφαρα εξαπλωμένος μένει
στην αργυρή του κλίνη.

-Απέθανε, γιαγιά; -Ποτέ, παιδάκι μου! Κοιμάται,
κοιμάται μόνο! Την χρυσή κορώνα στο κεφάλι,
το σκήπτρο του στο χέρι.
Και σαν παλιοί του σύντροφοι, πιστοί του παραστάται,
Στα στήθη τ' ο Σταυραετός, στα πόδια του προβάλλει
δικέφαλο Ξαφτέρι.

.....

Κι ο βασιλέας θα σηκωθεί την σπάθα του να δράξει,
και, στρατηγός σας, θε να μβει στο πρώτο του βασίλειο
τον Τούρκο να χτυπήσει.

Και χτύπα-χτύπα, θα τον πα μακριά να τον πετάξει,
πίσω στην Κόκκινη Μηλιά, και πίσ' από τον ήλιο,
που πια να μη γυρίσει."

Παρόμοια ποιήματα, αλλά και θεατρικά έργα και μυθιστορήματα γράφτηκαν άπειρα από Νεοέλληνες λογοτέχνες (Ιωάννης Ζαμπέλιος, Γεώργιος Τερτσέτης, Αλέξανδρος Μωραϊτίνης, Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Γεώργιος Ζαλοκώστας, Χρήστος Χρηστοβασίλης, Κωστής Παλαμάς, Γεώργιος Δροσίνης, Ιωάννης Πολέμης, Στράτης Μυριβήλης, Μ. Καραγάτσης, Νίκος Καζαντζάκης, Νίκος Εγγονόπουλος, Φώτης Κόντογλου, Οδυσσέας Ελύτης και άλλοι πολλοί. Επιλέξαμε, όμως, και παραθέσαμε το πιο πάνω απόσπασμα από το ποίημα του Βιζυηνού, επειδή στους στίχους του αντανακλάται όχι μόνο η λαϊκότερη παράδοση για την Άλωση αλλά και η ιστορική πραγματικότητα, όπως αυτή μας έχει παραδοθεί από τους αυτόπτες μάρτυρες του άνισου εκείνου αγώνα για τη σωτηρία της Κωνσταντινούπολης και των κατοίκων της. Οκτώ μονάχα χιλιάδες πολεμιστές διέθετε τότε ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, πολλοί, μάλιστα, από τους οποίους ήταν φράγκοι, ενώ το ποικιλώνυμο στράτευμα του Μωάμεθ ξεπερνούσε τις εκατόν πενήντα χιλιάδες. Επιπλέον δε οι πολιορκητές διέθεταν και τα φοβερά εκείνα κανόνια, τα οποία έκαναν και τη μεγαλύτερη ζημιά στα τείχη της Κωνσταντινούπολης. Να πώς περιγράφει ο μνηστής του Μωάμεθ και σύγχρονος με τα γεγονότα ιστορικός της πολιορκίας και της Άλωσης, Μιχαήλ Κριτόβουλος ο Ίμβριος: "Ήταν τα κανόνια που έκαναν τα πάντα. Όταν πυροδοτούνται, η μαρούτι ανάβει πιο γρήγορα από την σκέψη. Η εκφόρτωση κάνει τη γη γύρω απ' αυτό να τρέμει και βγάζει ένα απίστευτο βουητό. Η πέτρινη μπάλα βγαίνει έξω με ασυγκράτητη δύναμη κι ενέργεια, χτυπά το τείχος το οποίο στοχεύει, το διαλύει και η ίδια διαλύεται σε χίλια κομμάτια." Τονίζει δε επίσης ο Κριτόβουλος την πολύ μεγάλη διαφορά που υπήρχε μεταξύ της ευτυχισμένης εικόνας που παρουσίαζε η όλη ζωή της Κωνσταντινούπολης πριν από την Άλωση και αυτής που εμφάνιζε η κατακτημένη και κατακρεουργημένη Πόλη:

"Παράδειγμα πάντων ούσα καλών και λαμπράς ευδαιμονίας εικόν, νυν εικόν εστίν δυστυχίας και μεγίστων συμφορών υπόμνημα και στήλη κακοδαιμονίας και μύθος τω βίω", συγκρίνει δε και τους δυο Κωνσταντίνους, τον Μέγα και τον Παλαιολόγο, τον πρώτο, δηλαδή, και τον τελευταίο Αυτοκράτορα του κατακτημένου πια και διαλυμένου 'Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους': "Κωνσταντίνος γαρ, ευτυχής

βασιλείς, Ελένης υιός, ανέστησέ τε ταύτην και ες άκρον ευδαιμονίας και τύχης επήρε(=ανέβασε), και πάλιν επί Κωνσταντίνου, δυστυχούς βασιλέως, Ελένης υιού, εάλω τε και εις εσχάτην δουλείαν τε και κακοδαιμονίαν κατήχθη." Ας μη λησμονούμε δε εδώ και την κρυφή ελπίδα που έτρεφαν οι Έλληνες, ακόμη και στον εικοστό μετά Χριστόν αιώνα, ότι και πάλιν "επί Κωνσταντίνου Βασιλέως θα ξαναπαρούμε την Πόλη", μια ευχή και μια ελπίδα που ναυάγησε με τον πιο απότομο και οδυνηρό τρόπο το 1922, όταν η τραγωδία της 29ης Μαΐου 1453 ολοκληρώθηκε με την εγκληματική εξόντωση μισού και πλέον εκατομμυρίου Ελλήνων και στη συνέχεια την βίαιη και απάνθρωπη εκτόπιση ή μάλλον εθνοκάθαρση των υπόλοιπων ομοεθνών μας από τις προγονικές τους εστίες στη Μικρά Ασία και μάλιστα και πάλιν κάτω από τα απαθή αν όχι κι ένοχα βλέμματα των χριστιανικών δυνάμεων της Δύσης

Από τα φοβέρα εκείνα πολιορκητικά κανόνια τρία ήταν, κατά τον σύγχρονο επίσης ιστορικό της Άλωσης, Λαόνικο Χαλκοκονδύλη, το ένα απέναντι από το ανάκτορο του Αυτοκράτορα, το δεύτερο απέναντι από την Πύλη Ρωμανού, όπου είχε στρατοπεδεύσει ο Μωάμεθ, και το τρίτο ανάμεσα στα δυο προηγούμενα. Από τα κανόνια δε αυτά εκτοξεύονταν τεράστιες πέτρες που είχαν μεταφερθεί από τον Εύξεινο Πόντο ή Μαύρη Θάλασσα. Ο δε Λατίνος Αρχιεπίσκοπος Χίου Λεονάρδος, ο οποίος παρακολούθησε από κοντά την πολιορκία και την Άλωση, αναφέρει, σε έκθεση που απέστειλε στον πάπα Νικόλαο Ε', ότι βρήκε και μέτρησε μια τέτοια μπάλα που είχε ριχτεί εναντίον των τειχών αλλά χωρίς να πετύχει τον στόχο της: είχε περίμετρο δύο μέτρα και 23,5 εκατοστά. Να σημειωθεί δε επίσης εδώ ότι το μεγαλύτερο και πιο ισχυρό από τα κανόνια εκείνα βρισκότανε στη διάρκεια της πολιορκίας μπροστά στη σκηνή του Αυτοκράτορα, στο λεγόμενο Μεσοτείχιο. Περιγράφει δε ο Χαλκοκονδύλης ως εξής την στιγμή που μπήκαν οι Οθωμανοί στην Κωνσταντινούπολη:

"Η κακή τύχη ηθέλησε και ελαβώθη ο καπετάνιος Γιουστούνης (=Ιωάννης Ιουστινιάνης) με μια σαϊτέα εις τα σαγόνια και έτρεχε το αίμα εισέ όλο του το κορμί, κι εσκιάχθη να μην αποθάνη, και δεν εμίλησε λόγον να βάλη άλλον εις τον τόπον του, μόνε άφησε τον πόλεμον και έφυγε κρυφά, διά να μη τζακιστούνε οι σύντροφοί του. Και εμπήκαν οι εχθροί μέσα. Οπου αν ήθελε αφήσει άλλον εις τον τόπον του, δεν ηθέλανε εμπή η εχθροί, και ήθελε κρατεί τον πόλεμον και δεν ήθελε χάσει την χώραν, τόσο ότι ακόμα αντιπτόκανε οι Ρωμαίοι και δεν πολεμούσανε ανδρείως και εσκλύρηνε πολλά ο πόλεμος. Και ο βασιλεύς ωσαν έμαθε ότι ελαβώθη ο καπετάνιος και έφυγε, τότε επήγαινε με αναστεναγμόν να τον ευρή, και ερωτά πού να τον ευρή. Και οι πολεμιστάδες, οι σύντροφοί του, επολεμούσανε χωρίς καπετάνιο αμή αρχίσανε και αυτοί και αφήναν τον πόλεμον και εφεύγανε. Τότε επήρανε οι Τούρκοι θάρρος πολύ και οι Ρωμαίοι εδειλιάσανε πολλά. Και ετούτα εγίνησαν διατί έφυγε ο καπετάνιος, οπου έκαμνε χρειά να στέκη και να πολεμά έως να αποθάνη εις την τιμήν του, και ήθελε να δίδει θάρρος και των συντρόφων του, διατί όλη η δύναμη του Τούρκου ήτανε εις εκείνην την μερέα. Και οι

ελεεινοί Ρωμαίοι αμή ελιγοστεύανε και δεν ημπορούσανε να αντισταθούνε εισέ τόσο πλήθος Τούρκων..."

Η ξαφνική φυγή, πράγματι, του αρχιστρατήγου της άμυνας της Κωνσταντινούπολης, Γενοιάτη Ιωάννη Ιουστινιάνη, την οποία επικρίνουν δριμύτητα ακόμη και σύγχρονοι με την Άλωση φράγκοι ιστοριογράφοι, υπήρξε ένας από τους πιο αποφασιστικούς παράγοντες στη ραγδαία επιδείνωση των αμυντικών δυνάμεων των πολιορκημένων από παντού κατοίκων της Πόλης. Φαίνεται, πάντως, πως ο Ιουστινιάνης, ο οποίος, με τους εβδοκάσιους άντρες του, πολέμησε με γενναϊότητα στην Πύλη του Ρωμανού, διακρίθηκε δε και στη γενικότερη οργάνωση της άμυνας της Πόλης, είχε όντως πληγωθεί σοβαρά κατά τη μεγάλη και αποφασιστική έφοδο του Μωάμεθ, αλλά όχι, όπως γράφει ο Χαλκοκονδύλης, στο πρόσωπο, αλλά μάλλον στο πόδι, αφού από γάγγραινα πέθανε λίγους μήνες αργότερα στη Χίο

Από τους τέσσερις κυριώτερους Έλληνες σύγχρονους ιστορικούς της Άλωσης-Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, Μιχαήλ Κριτόβουλος, Μιχαήλ Δούκας, και Γεώργιος Σφραντζής - ο τελευταίος υπήρξε και ο μόνος αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων προ, κατά και μετά την Άλωση. Επιστήθιος φίλος και συνεργάτης του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου και έμπειρος διπλωμάτης (είχε υπηρετήσει προηγουμένως τους Αυτοκράτορες Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγο και Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγο), έλαβε και αυτός ενεργό μέρος στην άμυνα της Πόλης. Συνελήφθη, μάλιστα, αιχμάλωτος και υποχρεώθηκε να υπηρετήσει σαν δούλος στην αυλή του Μωάμεθ, αλλά τελικά κατόρθωσε, το 1455, είτε να δραπετευτεί είτε να εξαγοράσει την ελευθερία του. Στη συνέχεια κατέφυγε στην αυλή του Δεσπότη του Μυστρά, Θωμά Παλαιολόγου (αδελφού του Κωνσταντίνου), τον οποίο και υπηρέτησε σε διπλωματικές αποστολές. Από εκεί, και αφού στο μεταξύ είχε κατορθώσει να εξαγοράσει από τους Τούρκους την αιχμάλωτη γυναίκα του, κατέφυγε το ζεύγος Σφραντζή, μετά την κατάληψη του Δεσποτάτου του Μορέως το 1460/61, στην Κέρκυρα, όπου αργότερα συνέγραψε το πολύτιμο για τις ιστορικές πληροφορίες που μας παρέχει "Μικρόν Χρονικόν". Το 1467 μετέβη στην Ιταλία, όπου συναντήθηκε με τον αυτοεξόριστο Θωμά Παλαιολόγο και τον Τραπεζούντιο Καρδινάλιο Βησσαρίωνα, επανήλθε όμως και πάλι στην Κέρκυρα όπου εκάρη μοναχός, το 1468, στην Μονή Ταρχαντιών με το όνομα Γρηγόριος, η δε γυναίκα του μοναχή με το όνομα Ευπραξία, ενώ τα δυο παιδιά τους είχανε στο μεταξύ πεθάνει κλεισμένα στο χαρέμι του Μωάμεθ. Ο Γεώργιος Σφραντζής γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη γύρω στα 1401 και πέθανε στην Κέρκυρα γύρω στα 1478 με 1481, το δε έργο του αποτελεί μια από τις πλέον αξιόπιστες πηγές για την ιστορία των πρώτων εφτά δεκαετιών του δέκατου πέμπτου αιώνα, στη διάρκεια των οποίων είχε κριθεί και η τύχη της πάλαι ποτέ ακμασότητας και διαλαμψάσης Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας με κέντρο της την Κωνσταντινούπολη.

Να, λοιπόν, πώς περιγράφει ο Σφραντζής τις τελευταίες

στιγμές του δράματος που επέπρωτο να σφραγίσει την υπερχλιιδιτή ιστορική πορεία της Ελληνικής πλέον αυτής Αυτοκρατορίας και να ρίξει το Γένος των Ελλήνων στη βαρύτατη κι εξουθενωτική και τραυματική δουλεία τετρακοσίων απεχθέστατων χρόνων:

"Η φοβερή και αμφίρροπη μάχη διάρκεσε δυο ώρες, και φαινόταν ότι οι Χριστιανοί θα κέρδιζαν και πάλι την νίκη. Τα καράβια που μετέφεραν τις σκάλες και τις κινητές γέφυρες αποκρούστηκαν από τα παραθαλάσσια τείχη και υποχρεώθηκαν να επιστρέψουν άπρακτα. Οι πολεμικές μηχανές, που έριχναν πέτρες από τα τείχη της Πόλης, σκότωσαν πολλούς Αγαρηνούς. Όμως κι εκείνοι, που βρίσκονταν στην ξηρά, υπέστησαν τα ίδια και χειρότερα. Οι δικοί μας έκαιγαν τις πολεμικές μηχανές του εχθρού με το 'υγρόν πυρ', γκρέμιζαν τις σκάλες με όσους βρίσκονταν απάνω τους, και σκότωναν, με μεγάλες πέτρες, ακόντια, πυροβόλα και τόξα, εκείνους που επιχειρούσαν ν' ανεβούνε στα τείχη. Όπου έβλεπαν συγκεντρωμένους Τούρκους, τους κτυπούσαν με μεγάλα τηλεβόλα, σκοτώνοντας και πληγώνοντας πολλούς. Οι εχθροί βαρέθηκαν τόσο πολύ από τη σθεναρή αντίσταση που συναντούσαν, ώστε θέλησαν να υποχωρήσουν λίγο και να ξεκουραστούν. Όμως οι τσαούσηδες (δηλαδή οι σωματοφύλακες του Μωάμεθ) και οι ραβδόχοι της τουρκικής Αυλής τους κτυπούσαν με σιδερένιες ράβδους και δερμάτινα μαστίγια (βούνευρα), για να μην κάνουν πίσω. Οι πιο σκληρές μάχες έγιναν στις πύλες, όπου οι αντίπαλοι συγκρούονταν με τα σπαθιά στα χέρια, και οι νεκροί ήταν αμέτρητοι. Ο Αυτοκράτορας, που βρέθηκε εκεί έφιππος, τους έδινε θάρρος και τους παρακινούσε να πολεμάνε με σθένος, λέγοντας: Συμπολεμιστές και αδέρφια μου, σας παρακαλώ στο όνομα του Θεού να κρατάτε τη θέση σας με γενναιότητα. Βλέπω ότι το πλήθος των εχθρών άρχισε να κουράζεται και να διασκορπίζεται. Δεν μας κτυπούν πια με τάξη και σύστημα. Ο Θεός βρίσκεται στο πλευρό μας και προκαλεί δειλία στους άπιστους."

Σε άλλο, όμως, μέρος της αφήγησής του, ο Σφραντζής αλλάζει τόνο και μας προετοιμάζει για την επερχόμενη καταστροφή:

"Υστερα οι εχθροί ανέβηκαν μπουλούκια στα τείχη και διασκορπίσαν τους δικούς μας. Εγκατέλειψαν τα εξωτερικά τείχη κι έμπαιναν πια από την πύλη καταπατώντας ο ένας τον άλλον. Αυτά γίνονταν όταν σηκώθηκε φωνή και από μέσα και από έξω και από τη μεριά του λιμανιού: Εάλω το φρούριον και τα στρατήγεια και τα σημαία άνωθεν εν τοις πύργοις έστησαν οι Τούρκοι, και αυτή η κραυγή έτρεψε τους δικούς μας σε φυγή και ζωντάνεψε τους εχθρούς μας, οι οποίοι με ενθουσιασμό και αλαλαγμούς, χωρίς πια κανένα φόβο, ανέβαιναν όλοι στα τείχη. Βλέποντάς τα όλα αυτά, ο δυστυχισμένος ο Αυτοκράτορας, ο αφέντης μου, παρακαλούσε με δάκρυα στα μάτια τον Θεό, και παρότρυνε τους στρατιώτες να φανούν γενναίοι. Αλλά δεν υπήρχε πια καμιά ελπίδα για συνδρομή ή για βοήθεια από πουθενά. Ο ίδιος δε ο αφέντης μου κέντησε το άλογό του και όρμησε εκεί από όπου έμπαινε ο ουρφετός

των απίστων κι έκανε όπως ο Σαμψών με τους αλλόφυλους. Κατά την πρώτη συμπλοκή, τους καταγκρέμισε από τα τείχη, προσφέροντας έτσι ένα πρωτοφανές θέαμα για κείνους που παρευρίσκονταν και τον παρακολουθούσαν. Βρυχιότανε σαν το λιοντάρι και σκότωσε πολλούς από τους αντιπάλους του κρατώντας το γυμνωμένο του σπαθί με το δεξί του χέρι. Το αίμα έτασε να τρέχει σαν ποτάμι από τα χέρια και τα πόδια του."

Αλλά δυστυχώς για τους λιγοστούς υπερασπιστές της Πόλης και τους έντρομους άμαχους κατοίκους της, ο απαράμιλλος αυτός ηρωισμός του Αυτοκράτορά τους απέβη εις μάτην, προπάντων μετά την ξαφνική αποχώρησή, όπως είπαμε, και μάλιστα στο πιο κρίσιμο σημείο του αγώνα, από το πεδίο της μάχης, του Γενουάτη αρχιστράτηγου Ιουστινιάνη (προφανώς επειδή είχε πληγωθεί βαριά) και τον ως εκ τούτου επακόλουθο πανικό των εφτακοσίων μαχητών του που τράπηκαν σε άτακτη φυγή:

"Ετσι οι εχθροί κυρίευσαν όλη την Πόλη στις 29 Μαΐου 1453, ημέρα Τρίτη και ώρα δύο και μισή το μεσημέρι. Οι Τούρκοι άρπαζαν κι αιχμαλώτιζαν όσους συναντούσαν μπροστά τους. Εκείνους, που προσπαθούσαν να αντισταθούν, τους έσφαξαν. Σε μερικά μέρη δεν μπορούσε να διακρίνει κανείς τη γη, γιατί είχε σκεπαστεί από τα πτώματα. Το θέαμα ήταν πολύ τρομερό. Άκουγε κανείς δυνατές κραυγές και κλάματα, έβλεπε ανθρώπους κάθε ηλικίας να αιχμαλωτίζονται. Στα σπίτια θρήνοι και κλάματα, στους δρόμους οδυρμοί, στους ναούς κραυγές πόνου, αναστεναγμοί των ανδρών, μοιρολόγια των γυναικών, αιχμαλωσίες, βαρβαρότητες και βιασμοί. Οι ευγενείς την καταγωγή ατιμάζονταν και οι πλούσιοι γίνονταν φτωχοί. Οι πλατείες και όλες οι γωνίες σε κάθε μεριά της Πόλης ήταν γιομάτες από τα κακουργήματα των Τούρκων. Τίποτα δεν έμεινε χωρίς να ερευνηθεί και να βεβηλωθεί. Μόλις πάρθηκε η Πόλη ολόκληρη και δεν υπήρχε πια καμιά αντίσταση, ο Σουλτάνος μπήκε στην Πόλη κι αμέσως διάταξε να ψάξουν για να βρουν τον Αυτοκράτορα. Δεν επιθυμούσε τίποτε άλλο παρά να μάθει αν ο Αυτοκράτορας ήτανε ζωντανός ή είχε σκοτωθεί. Μερικοί από τους πολεμιστές του τον πλησίασαν και άλλοι από αυτούς του έλεγαν ότι δραπέτευσε, άλλοι ότι είναι ζωντανός και κρύβεται στην Πόλη, άλλοι τέλος τον πληροφορήσαν ότι έπεσε με δόξα και τιμή στο πεδίο της μάχης, και το αίμα ποταμιζόν εκ των ποδών και των χειρών αυτού έρρεεν."

Εξάλλου, στο λεγόμενο "Μικρό Χρονικό", που όπως δικαιολογημένα υποστηρίζεται, αποτελεί και το γνήσιο και αρχικό κείμενο του Σφραντζή και μάλιστα γραμμένο στην καθομιλουμένη της εποχής, καλύπτει δε την περίοδο 1413-1477, αλλά μάλλον συνοπτικά σε σύγκριση με το λεπτομερέστερο και προφανώς εμπλουτισμένο αργότερα "Μεγάλον Χρονικόν" ή απλά "Χρονικόν", επισκοπούνται τα γεγονότα της Άλωσης και πληροφορείται, συν τοις άλλοις, ο αναγνώστης για τις προσωπικές περιπέτειες του συγγραφέα:

"Την 4η του μηνός Απριλίου του ιδίου έτους (1453) επέλασε και πάλιν ο αμυράς (δηλαδή ο Μωάμεθ Β') πολιορκώντας την πόλη με κάθε τρόπο και με πολιορκητικές μηχανές από ξηρά και θάλασσα, αφού περικύκλωσε τα δεκαοκτώ μίλια της Πόλης με τετρακόσια πλεούμενα, μικρά και μεγάλα, και με διακόσιες χιλιάδες άνδρες από τη στεριά. Αντίθετα, η Πόλη, η τόσο μεγάλη σε έκταση, αντιπαρέταξε μόλις τέσσερις χιλιάδες εφτακοσίους εβδομήντα τρεις άνδρες, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι ξένοι, των οποίων ο αριθμός ανερχόταν σε διακοσίους περίπου. Και την 29η Μαΐου, ημέρα Τρίτη και τις πρωινές ώρες, κατέλαβε την Πόλη ο αμυράς. Την ίδια ακριβώς ώρα της Άλωσης τραυματίστηκε θανάσιμα και πέθανε ο μακαριστός μου κυρ Κωνσταντίνος ο βασιλιάς ο Παλαιολόγος. Εγώ, βέβαια, την ώρα του θανάτου του δεν ήμουν παρών, γιατί -εκτελώντας δική του διαταγή- επόπτευα κάποιο άλλο σημείο της Πόλης. Εμένα με συνέλαβαν και υπέμεινα όλα τα βάσανα της αιχμαλωσίας ο δυστυχής. Τέλος την 1η Σεπτεμβρίου του 62ου έτους, μετά από εξαγορά, πέρασα σώος στον Μυζηθρά (δηλαδή στον Μυστρά), ενώ η γυναίκα μου και τα παιδιά μου αιχμαλωτίστηκαν από κάποιους καλούς γέροντες Τούρκους."

Από τον άλλο ιστορικό της Άλωσης, τον Μιχαήλ Δούκα, ο οποίος βρισκότανε μεν, όπως φαίνεται, στη Λέσβο τον καιρό που διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της εισόδου των Τούρκων στην κατακτημένη Πόλη, όμως με ιστορική διαύγεια και υποβλητική γλαφυρότητα κατορθώνει να μας τα περιγράψει σαν να ήταν ο ίδιος παρών, έχουμε τις δυο συγκινητικότερες πληροφορίες για τον τελευταίο τραγικό Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο ΙΑ' Παλαιολόγο. Η μια αναφέρεται στην θαρραλέα απάντηση που φέρεται ότι είχε δώσει στον Μωάμεθ όταν του ζητήθηκε να παραδώσει την Πόλη αμαχητί: "Το δε την πόλιν σοι δούναι, ούτ' εμόν εστιν ούτ' άλλου των κατοικούντων εν ταύτη. Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών." Μια απάντηση, που θα την ζήλευε ο κάθε μεγάλος Λεωνίδας της ανθρωπότητας και την οποία έφερε σαν παράδειγμα, τέσσερις σχεδόν αιώνες αργότερα, ο θεοδόωρος Κολοκορπής, όταν δικαιολόγησε στους ξένους την Ελληνική Επανάσταση του 1821 ως δίκαιη και επιβεβλημένη πράξη, με το ατράνταχτο επιχείρημα ότι η Ελλάδα υπήρξε θύμα βίαιης υποταγής και όχι παθητικής από μέρους των Ελλήνων συνθηκολόγησης επειδή "ο βασιλεύς μας εσκοτώθη, συνθήκην δεν έκαμε, η φρουρά του πολεμά ακόμη και το φρούριό του αντιτίκεται! Εμείς, καπιτάν Χάμιλτον, ποτέ δεν εκάμαμε συμβιβασμό με τους Τούρκους!" Γιατί "συμβιβασμός" σήμαινε δειλία κι ηττοπάθεια και συνεπώς εθελούσια υποταγή. Και "βασιλεύς" για τους θρυλικούς αγωνιστές του Εικοσιένα δεν ήταν άλλος από τον Κωνσταντίνο ΙΑ' Παλαιολόγο, τον "μαρμαρωμένο βασιλιά" της παράδοσης, τον ηρωικώς αγωνισθέντα κι ευκλεώς πεσόντα στα τείχη της Κωνσταντινούπολης την Τρίτη, 29 Μαΐου 1453, την αποφράδα εκείνη ημέρα του μαρτυρικού αλλά πάντοτε, και κάτω ακόμη από τις πιο αντίξοες συνθήκες, αναγεννώμενου Γένους των Ελλήνων.

Αλλά δεν ήτανε μονάχα ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος που

τίμησε το όνομα του Ελληνισμού με την εθελούσια θυσία του στα τείχη της Κωνσταντινούπολης, ενώ συνθηκολογώντας θα μπορούσε όχι μόνο να ζήσει, αλλά ίσως και να τύχει μεγάλων τιμών από τον Μωάμεθ τον Κατακτητή. Στη μεγάλη σωρεία των Ελλήνων που πλήρωσαν με το αίμα τους αυτό που δύσκολα μεταφράζεται ή κατανοείται από τους ξένους, δηλαδή το ελληνικότατο φιλότιμο, ξεχωρίζει ο Μέγας Δούκας (με τα σημερινά δεδομένα Πρωθυπουργός) και δεξί χέρι του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Λουκάς Νοταράς. Αυτός, όπως και, ο πρώτος μετά την Άλωση, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιος Γεννάδιος Σχολάριος, υπήρξε αδιάλλακτος αντιπαπικός και πολέμιος της διφορούμενης εκείνης "ένωσης των Εκκλησιών", από την οποία οι φιλενωτικοί έλπιζαν μάταια την σθεναρή στρατιωτική επέμβαση των Δυτικών για τη σωτηρία της κινδυνεύουσας Βασιλείουσας. Αγωνισθείς, όπως και ο Αυτοκράτορας, με απaráμιλλο σθένος στην άμυνα της πολιορκημένης Πόλης, επέζησε και στη συνέχεια του δόθηκαν υποσχέσεις από τον Μωάμεθ ότι θα έχαιρε μεγάλων τιμών και διακρίσεων, όταν μάλιστα αποδίδεται σ' αυτόν η πολυσυζητημένη φράση "κρείττοτερόν εστι ειδέναι εν μέση τη πόλει φακίολιον βασιλείον Τούρκων ή καλύπτραν λατινικήν." Και είναι πολύ πιθανό πως ο Μωάμεθ πράγματι θα εκμεταλλευόταν την αντιπαπική στάση του Νοταρά όπως είχε κάνει και στην περίπτωση του Γενναδίου, αν στο νικητήριο γλέντι του δεν απαιτούσε από τον Νοταρά να του στείλει στο παλάτι τον νεαρό γιο του για να κορέσει τις ορέξεις του. Ο Νοταράς, βέβαια, αρνήθηκε χωρίς δισταγμό, και ο Μωάμεθ διάταξε τότε το σφάξιμο ολόκληρης της οικογένειας του γενναίου εκείνου Έλληνα.

Πέρασαν από τότε χρόνοι και καιροί, και η Βασιλίδα των πόλεων, η Κωνσταντινούπολη, βρίσκεται ακόμη στα χέρια των Τούρκων. Όμως ποιανού Έλληνα η καρδιά δεν σφίγγεται από κάποιο αδιόρατο χέρι στην ανάμνηση της επί χίλια και περισσότερα χρόνια πρωτεύουσας αυτής του Ελληνισμού; "Μεγάλη Ιδέα!", θα μοχθήρουν και θα καγχάσουν πολλοί. Ίσως. Όμως με μια τέτοια μεγάλη ιδέα μπόρεσε κι επιβίωσε για τέσσερις ολόκληρους μελανούς αιώνες το υπόδουλο στους Ασιάτες κατακτητές του Γένος των Ελλήνων. Να ξαναθυμηθούμε δε και τα σοφά κι αγέρωχα λόγια του Γέρου του Μοριά προς τον Άγγλο Ναύαρχο Χάμιλτον που είχε τολμήσει ν' αποκαλέσει τους αγωνιστές του 1821 'στασιαστές': "Δεν μπορεί κανένας να μας χαρακτηρίσει στασιαστές, γιατί ο Βασιλιάς μας ο Παλαιολόγος δεν παραδόθηκε. Σκοτώθηκε αγωνιζόμενος στα τείχη της Πόλης, την οποία οι Τούρκοι υποδούλωσαν με τα όπλα, αλλά εναντίον της θέλησης του λαού και της ηγεσίας του!" Αυτήν, άλλωστε, τη σημασία έχει για την Ελληνική Ιστορία και τον Ελληνισμό κάθε ηρωικός θάνατος των τέκνων της Ελλάδας, είτε αυτοί λέγονται Αθηναίοι του Μαραθώνα, Σπαρτιάτες του Λεωνίδα, Αθανάσιος Διάκος της Αλαμάνας, Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε', Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, οι μαχητές στα χιονισμένα βουνά της Ελληνικότατης Βορείου Ηπείρου, ο Γρηγόρης Αυξεντίου του Μαχαιρά, είτε, βέβαια, Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΔΕΙΠΝΟ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΣΚΟΠΕΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ

Δείπνο προς τιμήν του Πρέσβη της Ελλάδος στο Λονδίνο κ. Αναστάσιου Σκοπελίτη και της συζύγου του παρέθεσε το βράδυ της Πέμπτης 25 Μαΐου ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Γρηγόριος στον Αρχιεπισκοπικόν Οίκον.

Στο δείπνο επίσης παρακάθισαν 35 ομογενείς. Μεταξύ άλλων οι θεοφ. Επίσκοποι Τροπαίου κ. Αθανάσιος, Κυανέων κ. Χρυσόστομος και Ναζιανζού κ. Θεοδώρητος, ο πρέσβυς κ. Θεόδωρος Θεοδώρου μετά της συζύγου του, η Γενική πρόξενος της Ελλάδας κα. Μαρία Θεοφίλη, ο πρόεδρος των ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων της Αρχιεπισκοπής κ. Κύπρος Νίκολας μετά της συζύγου του, ο καθηγητής κ. Κώστας Γραμμένος, ο πρόεδρος των ελλήνων εφοπλιστών στο Λονδίνο κ. Επαμεινώνδας Εμπειρίκος μετά της συζύγου του, ο πρόεδρος του Ιδρύματος "Αναστάσιος Λεβέντης" κ.Αναστάσιος Λεβέντης, η πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου κα Κούλα Λαιμού και του Greek Orthodox Charity κα Κούλα Ανδρεάδου και άλλοι διακεκριμένοι ομογενείς του Λονδίνου.

Στο τέλος του Δείπνου ο Σεβασμιώτατος ευχαρίστησε τον κ. Α. Σκοπελίτη για την στενή και πολυστή συνεργασία του στο Λονδίνο με την Αρχιεπισκοπή και την αφοσίωσή προς την υπηρεσία του.

Ο Αρχιεπίσκοπος μεταξύ άλλων υπογράμμισε: "...Σας ευχαριστούμε για την άψογη συνεργασία... υπηρετήσατε το αξίωμα σας με αφοσίωση. Εμείς σαν ορθόδοξη ελληνική παρουσία, στη Μεγάλη Βρετανία πάντα προσβλέπουμε στους Διπλωμάτες της Πατρίδας με εμπιστοσύνη και υπερηφάνεια. Και στο πρόσωπο σας η εικόνα είναι πλήρης. Χαίρομαι που η ελληνική πολιτεία έχει στείλει ένα ικανό διακεκριμένο διπλωμάτη όπως εσάς".

Επαίνεσε και την αξιόλογη σύζυγο του που εργάστηκε με ιδιαίτερο ζήλο για να αναθρέψει και διαπαιδαγωγήσει τα τρία παιδιά τους, τον Ευάγγελο, Αλέξανδρο και Λεωνίδα και σαν ευλογία πρόσφερε σ' αυτήν εικόνα της Παναγίας.

Στη συνέχεια ο σεβασμιώτατος απένειμε τον κ. πρέσβυ με το Σταυρό της 75ετίας της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων.

Ακολούθως, σε σύντομο χαιρετισμό του, εμφανώς συγκινημένος, ο κ. Σκοπελίτης αναφέρθηκε στην εδώ υπηρεσία και παραμονή του τώρα σαν πρέσβυς και πριν πολλά χρόνια που πρωτοϋπηρέτησε στην πρεσβεία του Λονδίνου και ευχαρίστησε τον Σεβασμιώτατο για την μεγάλη αυτή τιμή και αναφέρθηκε στην καλή συνεργασία που είχε κατά την εδώ υπηρεσία του με Αρχιεπισκοπή Θυατείρων αλλά και με όλους τους παροικιακούς παράγοντες, τονίζοντας: "Σεβασμιώτατε, σας ευχαριστώ για την καλοσύνη που είχατε να συγκεντρώσετε αυτή την όμορφη ομήγυρη και την συνεργασία που είχαμε...την στήριξη που δείξατε, την αγάπη...που πηγάζει από μέσα σας...γι' αυτό καταφέρατε να μας καθοδηγήσετε για να βρούμε την αλήθεια...είστε ο αγαπημένος Ποιμένας του αγγελικού φωτός...η πρεσβεία είναι πάντα στο πλευρό σας στο δύσκολο έργο που επιτελείτε και σας ευχαριστούμε για το Δείπνο."

Επικήδειος Ομιλία Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου κατά τη Νεκρώσιμη Ακολουθία για την Αννίτσα Αργυρού Στάκη,

Καθεδρικός Ναός Αποστόλου Λουκά, Γλασκώβη Σκωτίας

Πέμπτη, 18 Μαΐου 2006

Αγαπητοί αδελφοί και πατέρες, παιδιά και εγγόνια και φίλοι της Οικογένειας Αργυρού και Αννίτσας Στάκη.

Χριστός Ανέστη

Ε?μαστε εδώ όλοι συγκετρωμένοι σε τούτο τόν Ιερό Καθεδρικό Ναό, τον αφιερωμένο στον Άγιο Απόστολο και Ευαγγελιστή Λουκά, για να αποδώσουμε στην αείμνηστη Αννίτσα Αργυρού Στάκη τον τελευταίον ασπασμό. Ήλθαμε για να την αποχαιρετίσουμε γιατί βρίσκεται η ίδια σήμερα για τελευταία φορά σε τούτο το Ναό. Δεν ήλθε για να λειτουργηθεί, ούτε για να κοινωνήσει, ούτε για να προσευχηθεί, όπως συνήθιζε για ολόκληρες δεκαετίες, από τότε που πάτησε το πόδι της σε τούτη την φιλόξενη και ευλογημένη χώρα της Σκωτίας για να συντροφέψει τον άνδρα της, τον αλησμόνητον Αργυρό Στάκη, ο οποίος την παντρεύτηκε και την έφερε σε τούτη τη χώρα πριν από εξήντα χρόνια.

Σήμερα η αγαπητή και σεβαστή από όλους μας αείμνηστη Αννίτσα Στάκη δεν ήλθε μόνη της, αλλά την έφεραν άλλοι. Και άλλοι θα προσευχηθούν σήμερα γι' αυτήν. Βρίσκεται ανάμεσά μας αμίλητη, σιωπηλή, ακίνητη, δεν γελάει και δεν χαιρετάει κανέναν. Όμως ακούει και λυπάται γιατί δεν μπορεί να μιλήσει, δεν μπορεί να χαιρετίσει και να μας ευχαριστήσει για την δική μας παρουσία σε τούτη την ακραία και μοναδική στιγμή της ζωής της, την ώρα της κηδείας της.

Είναι πρόπον αυτή την ιερή στιγμή να αναφέρουμε λίγα λόγια για την προκειμένη νεκρή, η οποία, μαζί με τον σύζυγό της τον αλησμόνητον Αργυρόν Στάκη, εδέσποσαν τις τελευταίες δεκαετίες στην ιστορία του Αποδήμου Ελληνισμού της Σκωτίας. Γεννημένη στην ιστορική κωμόπολη των Λευκάρων από οικογένεια, η οποία είχε σύνδεσμο με το Εξωτερικό και με βαθιές θρησκευτικές ρίζες, μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον με ειρήνη και ασφάλεια και πολύ νωρίς διακρίθηκε ως πρόσωπο προικισμένο με πολλά φυσικά και πνευματικά χαρίσματα. Ο αείμνηστος Αργυρός Στάκης την εγνώρισε και την αρραβωνιάστηκε, όμως η έκρηξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου καθυστέρησε

τον γάμον, ο οποίος πραγματοποιήθηκε ευθύς μετά το τέλος του Πολέμου αυτού. Έτσι η αείμνηστη Αννίτσα Πετροπούλου ήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο και εγκαταστάθηκε στην Γλασκώβη όπου άρχισε τη νέα οικογενειακή ζωή της, η οποία διάρκεσε εξήντα χρόνια. Σ' αυτό το μεγάλο χρονικό διάστημα γνώρισε πολλές χαρές, γέννησε έξι παιδιά, τα οποία μεγάλωσε και σπούδασε και τα είδε μέσα στην κοινωνία αποκαταστημένα. Είχε δε το προνόμιο να ευτυχίσει να γνωρίσει παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα. Συντρόφεψε τον αείμνηστο σύζυγό της Αργυρό όλα αυτά τα χρόνια με πολλή χαρά και ευτυχία και διάκριση και περιεσχάτη αγάπη και στοργή. Πάντοτε στο πλευρό του, πάντοτε δίπλα του και πάντοτε τον ενέπνεε με τη στοργή και την φρονιμάδα της. Έζησαν δε όλα αυτά τα χρόνια αγαπημένοι, ενωμένοι ο ένας κοντά στον άλλον, για να τον στηρίξει, να τον παρηγορεί στις θλίψεις και τα γηρατεία και τις περιστάσεις του βίου. Γι' αυτό και, όταν ο Αργυρός μετατέθηκε από τη σκηνή τούτου του κόσμου, η αείμνηστη Αννίτσα ζούσε και εχάιρετο με τις αναμνήσεις της ζωής που πέρασε με τον άνδρα της, και πάντοτε την συνόδευε η δροσερή σκιά του και την ανακούφιζε στην έλλειψή του. Τώρα η Αννίτσα έφυγε, την εκάλυψε ο Θεός κοντά του, πήγε να συναντήσει τον άνδρα της, τους γονείς και τους λοιπούς οικείους της. Και σεις, τα παιδιά και τα εγγόνια της, και μεις οι υπόλοιποι φίλοι και γνωστοί της και ιδιαίτερα τούτη η Ομογένεια της Σκωτίας θρηνούμε την απώλειά της, ανακαλύπτουμε την καλωσύνη και τη στοργή, με την οποία μας περιέβαλλε όλους στο χρόνο της ζωής της και μπροστά στο ιερό σκηνωμά της υποκλινόμαστε με σεβασμό και αγάπη. Το δε παράδειγμά της θα μας εμπνέει και θα μας καθοδηγεί.

Ιδιαίτερα σεις τα παιδιά της και τα εγγόνια της πρέπει να αισθάνεσθε περήφανοι για την μητέρα και γιαγιά σας. Όλους, σας αγκάλιασε με την αγάπη και με τη στοργή της. Όλους, σας στήριξε με το παράδειγμα, την υπομονή και τη σοφία της. Επίσης η μακαρίτισσα η Αννίτσα, σας άφησε λαμπρό παράδειγμα ευλαβείας προς τα θεία, βαθείας πίστεως εις το Θεό, αγάπης προς τους συναθρώπους σας, και ταπεινώσης μπροστά στα

αγαθά και τους πειρασμούς του πλούτου και της δόξας. Όλα αυτά τα αγαθά, η προκείμενη νεκρή αδελφή Αννίτσα τα αντιμετώπισε σωστά και με φρόνημα ταπεινό και με διάκριση ιερή. Είμαι δε βέβαιος ότι το παράδειγμά της θα φωτίζει την ζωή σας για να κάνετε το καλύτερο, όπως έκανε η ίδια σαν σύζυγος, σαν μητέρα, σαν γιαγιά, σαν χριστιανή και σαν άνθρωπος που είχε το προνόμιο να δει τόσες χαρές και τόσες δόξες στη ζωή της. Και όχι μόνον τούτο, αλλά αξιώθηκε να ζήσει πολλά χρόνια, πέρασε δηλαδή και τα βασιλικά και ζούσε στα χρόνια της χάριτος και της ευλογίας του Θεού. Μέχρι την τελευταία της στιγμή ήτανε καλά, είχε σώας τας φρένας, εφρόντιζε τον εαυτό της και εχαίρετο τα παιδιά και τα εγγόνια της και τα αγαθά τούτης της ζωής.

Μαζί με τον υμνωδόν της Εκκλησίας, να επαναλάβουμε: " Δεύτε, τελευταίον ασπασμόν δώμεν, αδελφοί, τη θανούση ευχαριστούντες Θεω " για τη ζωή και τη στοργή και τους κόπους τούτης της ζωής της αείμνηστης Αννίτσας Στάκη. Να χαιρετίσουμε για τελευταία φορά την αείμνηστη

Αννίτσα, η οποία " πρός τάφον ?πέιγεται ", έπαυσε να ασχολείται με τον κόσμο και με τα πράγματα τούτου του κόσμου. Τώρα αναπαύθηκε και από τους πόνους και τις θλίψεις της ζωής. Έσπευσε να συναντήσει τον άνδρα της και να ενωθεί με τούς προγόνους της. Εμείς δε να ευχαριστήσουμε τον Νεκραναστημένο Χριστό για την ζωή της, για την στοργή της προς την οικογένειά της, για την καλωσύνη με την οποία μας περιέβαλλεν όλους, και να τον παρακαλέσουμε να την δεχθεί και να την αναπαύσει με τους Αγίους και τους φίλους του. Ο Κύριος να παρηγορήσει τα παιδιά και τα εγγόνια της, οι οποίοι στερηθήκατε της ρωμαλέας και ευλαβούς και θεοφοβούμενης παρουσίας και στοργής της. Να είστε όμως βέβαιοι ότι η Αννίτσα ζεί την αιώνια ζωή και μυστικά θα σας επισκέπτεται για να σας ενισχύει και να συνομιλεί μαζί σας και θα προσεύχεται για την πρόοδο και την ευτυχία σας, όπως έκαμε πάντοτε στο χρόνο της επίγειας ζωής της.

Της αείμνηστης Αννίτσας Αργυρού Στάκη αιωνία η μνήμη.

AN APPRECIATION OF THE LIFE OF LADY ANNITSA STAKIS

**Address delivered by His Eminence Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain
on the occasion of her funeral, held at the Cathedral Church of St. Luke the Evangelist
in Hillhead, Glasgow, on Thursday, 18th May 2006**

Dear Brothers and Sisters in Christ,

Christ is Risen!

We are here today during the festive days that follow the feast of the Resurrection of our Lord and Saviour Jesus Christ, to commend the soul of His departed servant Annitsa Stakis - Petropoulou, our dear sister in the Risen Lord, to Almighty God, to give thanks for her long life and to honour her memory.

As the Hymnographer of the Church says, " Come, let us give the final kiss, brethren, to the dead, as we give thanks to God; because she has left her family and is hastening to the grave. She has no further care for things of no moment, affairs of the much-wearied flesh."

As many of you will know, Annitsa was born in the Cyprus village of Lefkara. Although her parents were not particularly well-off, her father (who had spent many years in Paris as a merchant promoting

the village's famous embroidery) did possess certain means and it was possible for her to be sent to a private school, where she received a good education.

Shortly before the outbreak of the Second World War, she became engaged to Reo Stakis. However, the war saw them separated - with Annitsa being in Cyprus and Reo in Britain. When hostilities ceased, Reo returned to Cyprus, where they were married; and he then returned to Scotland with his young bride.

They settled in Glasgow (with which city she was associated for almost sixty (60) years) and they were blessed with a large family, consisting of four girls (Katerina, Evrydiki, Niki and Anastasia) and two boys (Alexandros and Evros). She dedicated herself to their upbringing and education, as well as to supporting her husband in his various business activities - needless-to-say, from behind the scenes. It is often said that behind every great man there is an equally great woman. This was true in Annitsa's

case; and her modest and unassuming behaviour is a very good example of her humility and discernment and indeed - more than anything else - serves to emphasise her greatness.

As we all know, she was a deeply religious person, in addition to being a devoted wife and a truly affectionate mother. Among her characteristics were that she was generous and hospitable; and she was fortunate enough to be endowed with many natural gifts and spiritual graces, which she used for the good of her husband, her children and grandchildren, and her family in general, as well as for her Church and the local Orthodox Community, which she served as the chairwomen-for-life of the Ladies' Charitable Association.

During her life, she was privileged to enjoy many joys and happinesses - both before and after her marriage to a man who was equally gifted and of strong character and faith, one who was a dedicated husband and father as well as being a successful business-man. Needless-to-say, he took care of her in every moment of their married life - just as she did of him. And, during her widowhood, she lived on with the memories of their love and happiness together.

She herself died after a long life. She had surpassed the 'Royal Years' (of which Scripture speaks) and up until the last moment of her life she remained active, interested in her family, her children and grandchildren, and in the activities and affairs of her Church and its Community here in Glasgow.

She died in Dunblane, where she had lived for almost thirty (30) years, and where she will shortly be laid to rest together with her husband with whom she shared her life for so many years in concord and happiness.

Let us, therefore, give thanks to the Lord for both their lives. And today, in particular, let us reflect on Annitsa's exemplary dedication and patience and on the support and comfort that she gave to her husband during his long and successful business career. But let us not overlook the fact that she leaves a legacy to her children and grandchildren - namely, that of her good example, together with her steadfast attachment to the values of the family and of the teachings of her Church, as well as of her faith in Christ and the Orthodox tradition. In this, she can be compared with Tabitha, to whose life and good deeds last Sunday's Epistle reading referred [cf. Acts 9 : 36].

The death of her husband in 2001 and now her own death mean the end of an era for the Community and this cathedral church of St. Luke the Evangelist in Glasgow, as well as for the Archdiocese of Thyateira and Great Britain. And it is no exaggeration to say that this local Community itself now feels orphaned by their deaths and their departure from the dwelling-places of this world and the life of this Community. But I am confident that both of them are praying for the Community and for us all and that they continue to care and think of us all.

I am sure that their children and grandchildren will continue to live with their memories of this very special couple who did so much both for the Community as well as for individuals in this hospitable kingdom of Scotland, in the knowledge that they are surrounded by the love and affection, sympathy and understanding, of both this local Orthodox Christian congregation in Glasgow and of all the Faithful of this Biblical Archdiocese of Thyateira and Great Britain. Both of them have brought honour to the country which extended its hospitality to them and to whose progress and welfare they, in their turn, have contributed in an exemplary way.

We all shared in the family's grief at the passing into eternity of Reo, and we now share in it once again at Annitsa's passing. And, indeed, in closing I should like to mention the love, respect and abundance of kindness and generosity that they both showed towards all my predecessors - in particular to Archbishop Athenagoras (of blessed memory) - as well as towards me personally. I shall always be grateful to both of them and I extend my love and condolences to their children and grandchildren, as well as to all the members of this Community in Glasgow and throughout Scotland.

Finally, I should like to repeat the words from St. John's Gospel that we heard read during the course of the funeral service: "Very truly, I tell you, anyone who hears my word and believes him who sent me has eternal life, and does not come under judgement, but has passed from death to life" [John 5 : 24]. Annitsa Stakis lived and died with this faith and expectation. So, let us commend her to the mercy and love of Christ, to Whom she entrusted herself. We hope and pray that He will accept her, forgive her her sins - whether voluntary or involuntary - and grant her eternal life, joining her to that multitude of His friends that no one can number [cf. Rev. 7 : 9].

May the memory of Annitsa Stakis be eternal and never-fading.

ST CONSTANTINE & THE DA VINCI CODE

Speech delivered on 21st May 2006 at the Greek Orthodox
Church of St Panteleimon, Harrow

By Deacon Vassilios Papavassiliou

Today we keep the memory of St Constantine the Great and his mother St Helen. St Constantine's significance for the Christian Church and for the history of western civilization is well known and well documented, but sometimes misunderstood. Some scholars today, not least some Orthodox ones, are somewhat sceptical about Constantine's status as a saint, suspecting that Constantine's apparent conversion to Christianity was purely a political move. Recently, such views of Constantine have come to enjoy huge publishing success in the form of Dan Brown's *The Da Vinci Code* which has been described as the greatest publishing success in recent memory, and a cinematic version of the book hit our cinemas just a couple of days ago.

The *Da Vinci Code* is a work of fiction - a murder mystery - but its main theme is that of early Christianity, the lost Gospels and their portrayal of Jesus Christ. But according to the book, these lost Gospels do not represent an heretical understanding of Jesus; they rather portray the historical truth about him - in particular that he was married to St Mary Magdalene and that they had a child and thus initiated a blood line that still survives to the present day. But despite the fact that *The Da Vinci Code* is a work of fiction, the characters in the book make historical claims about Christ, Mary Magdalene and the Gospels. In other words, the fiction is built on an historical foundation that the reader is to accept as fact, not fiction. But, as many critical historians and biblical scholars have pointed out recently in books, articles and television programmes, the facts are wrong.

Amongst the claims of *The Da Vinci Code* is that St Constantine was directly responsible for many of the evils that came to plague the Christian religion from his day onward. Through the character of Leigh Teabing who, although a fictional character in the book, acts as the main mouthpiece for Dan Brown's anti-Christian agenda, Constantine is presented as a sort of arch-villain, and the character makes a series of claims about Constantine which, although appear to be based on historical fact, are by far and a way more fictional.

Let us look at some of these claims, starting with a key conversation in *The Da Vinci Code*. The character Leigh Teabing says: "Constantine was a life-long pagan

who was baptised on his deathbed, too weak to protest... Three centuries after the crucifixion of Jesus Christ, Christ's followers had multiplied exponentially. Christians and pagans began warring, and the conflict grew to such proportions that it threatened to rend Rome in two. Constantine decided something had to be done. In 325 A.D, he decided to unify Rome under a single religion, Christianity". At this point Teabing is asked, "Why would a pagan emperor choose Christianity as the official religion?". Teabing answers: "Constantine was a very good businessman. He could see that Christianity was on the rise, and he simply backed the winning horse".

Here we are given the impression that in the years leading up to Constantine's conversion, Christians were as numerous as pagans and were constantly at war with them. The undisputed historical fact, however, is that Christians were a small minority subject to severe persecution by the overwhelming pagan majority and authorities. In the decade before Constantine appeared on the scene, Christians probably made up something like 6 or 7% of the empire, and in that period, an empire-wide persecution was inaugurated. This "great persecution", as it often called, saw the burning of Christian books, the destruction of Christian churches, the removal of class privileges for Christians, the imprisonment of high ranking clergy and several imperial edicts that demanded sacrifice to the pagan gods, which obviously the Christians could not comply with without compromising their faith, and refusal to comply meant imprisonment, torture and death.

Is it true that Constantine remained a committed pagan his entire life? Certainly not. He himself marked his conversion with decisive actions. According to the biography of St Constantine, written by Eusebius, known as 'the father of Church history' because he was the first to write a detailed account of the history of the Church from Jesus until his own time - the time of Constantine - Eusebius learned about Constantine's conversion from Constantine himself. When Constantine became emperor of the eastern empire, another emperor, Maxentius, wielded power in Rome. Constantine, wishing to take control of the city, fought a major battle against him. According to Eusebius,

Constantine knew that he would be victorious in the battle only if supported by divine power, but he was at a loss concerning which god to ask for help. He then had a vision in broad daylight. In the sky he saw a standard that was in the shape of a cross; above it were the words, BY THIS SIGN, CONQUER. The next day, Constantine described the sign to craftsmen he had summoned, and they constructed a lavish version of it from gold and precious stones. Constantine called in religious advisors to explain what it all meant, and they told him that if he would commit himself to the Christian religion, he would be victorious. Under this sign of the cross, he engaged in battle and won a resounding victory, establishing himself as senior emperor in the West and, with the help of his general in the East, he ended the persecutions against Christianity. From this point on, Constantine identified himself, and others identified him, as a Christian, and even though it seems that he did not completely abandon paganism for another decade, by the early 320s he was firmly committed to the Christian faith. It is true, as The Da Vinci Code claims, that he was not baptised until he was on his deathbed, but it is not right to say, as The Da Vinci Code does, that it was done against his will. In fact, it was not unusual for Christians to wait to receive baptism until the end of their life. But long before this, Constantine made his commitment to Christianity very clear, amongst other things by the wealth and privileges he poured upon the Christian Church and its clergy for well over twenty years.

According to The Da Vinci Code, "Constantine needed to strengthen the new Christian tradition and held a famous ecumenical gathering known as the Council of Nicea...At this gathering many aspects of Christianity were debated and voted upon - the date of Easter, the role of the bishops, the administration of the sacraments, and, of course, the divinity of Jesus...until that moment in history, Jesus was viewed by his followers as a mortal prophet...a great and powerful man, but a man nonetheless. A mortal...Jesus' establishment as 'the Son of God' was officially proposed and voted on by the Council of Nicea...by officially endorsing Jesus as the Son of God, Constantine turned Jesus into a deity who existed beyond the scope of the human world, and entity whose power was unchallengeable".

The only historical truth in this statement is that St Constantine did indeed call the Council of Nicea, and the Council did debate the date of Easter, the role of the bishops and the administration of the sacraments, but that is as far as the facts in the statement go. The reality is that the Council of Nicea did not meet to decide whether or not Jesus was divine. Everyone at the Council (including some 250 bishops) and in fact, just about every Christian everywhere, already agreed that Jesus was the Son of God. The question being debat-

ed was how to understand Christ's divinity in light of the fact that He is also human, and how can the Father and the Son be God if there is only one God? The claims of The Da Vinci Code are in fact contradictory. On the one hand, we are told that Jesus' divinity was not accepted until 325. On the other hand, we are told that Constantine accepted as Scripture only those Gospels that portrayed Him as God. But if Christ's Divinity was not recognised by Christians until the fourth century, how could the Gospels of Mathew, Mark, Luke and John portray him as God already in the first century?

It is also untrue that the Gospels of Mathew, Mark, Luke and John, play down Christ's humanity, for in these Gospels, he hungers, thirsts, cries, gets angry, bleeds, suffers and dies. What can be more human than that? But it is also untrue that the Gospels that were not included in the New Testament saw Christ as human and not divine. In fact, many of the Gospels which were excluded from the Christian Bible saw Christ as even less human than the four Gospels of our New Testament. One of the main theological reasons that so many of those Gospels were excluded was that in these Gospels Christ was presented as so divine that he was not really human.

Finally, is it true, as The Da Vinci Code claims, that the Books of the New Testament were put together by St Constantine? No. The formation of the Christian Bible was a very lengthy process that began long before Constantine and was not completed until well after his death. In fact, the first time we see the 27 books of our New Testament listed as the only safe and recommended scriptural reading for Christians was not until fifty years after Constantine's death, in an encyclical by St Athanasius, Bishop of Alexandria. St Constantine had nothing to do with it. What Constantine did do is end the persecutions against Christianity, establish the first Christian Empire, summon the Council of Nicea to clarify the teaching and organisation of the Church, and inaugurate a long period in history which created the greatest works of theology, religious philosophy, architecture, music and art the world has ever seen. Constantine's conversion was one of the most significant events not only in the history of the Church but also in the history of western civilization. The story of Jesus Christ has been described as 'the greatest story ever told', but 'St Constantine's conversion', as one writer has put it, 'is the second greatest story ever told'. These are the reasons why he is a saint of the Church. These are the reasons why both the Church and history gave him the title 'The Great'. These are the reasons why the Orthodox Church keeps his memory today. By his prayers, may he continue to protect the Orthodox Church, and call us to the unity of the faith, so that with one mind we may confess "Father, Son and Holy Spirit, God, one in essence and undivided". Amen.

Μάιος 2006

1. Παρέστη σε θρησκευτική εκδήλωση στον Ρωμαιοκαθολικό Ναό Westminster του Λονδίνου υπέρ των μεταναστών εργατών. Αργότερα τον επισκέφθηκαν οι Κωνσταντίνος και Λάμπρος Τσακουμή.
2. Τον επισκέφθηκε ομάδα από το Μεξικό με ηγέτη τους τον π. Carlos Nunez. Αργότερα μετέβη στην πόλη Cardiff όπου τέλεσε εορτηνόν στον εκεί Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου και στη συνέχεια έκανε την έναρξη του Συνεδρίου του Κλήρου της Αρχιεπισκοπής.
3. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον ίδιο Ναό και στη συνέχεια προήδρευσε του Συνεδρίου του Κλήρου. Αργότερα επισκέφθηκε διαφόρους Αγγλικανικούς Ναούς της πόλης, το δε απόγευμα συνεχίστηκαν οι εργασίες του Συνεδρίου μετά από Εσπερινό.
4. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία και στη συνέχεια προήδρευσε του Συνεδρίου το οποίο και ολοκληρώθηκε το απόγευμα, επέστρεψε δε στο Λονδίνο το βράδυ.
5. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Γρηγόριος Χόπλαρς και Ευαγγελία Βαρελά, Ελένη Παπασταμάτη και Χριστίνα Χριστοδούλου (με τις οποίες παρεκάθησε σε γεύμα), και το απόγευμα ο Επίσκοπος Σεργκίεβο Βασίλειος.
6. Τον επισκέφθηκε η Ιουλίτ Γράφινα.
7. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία και κήρυξε στον Ιερό Ναό Αγίου Σπυριδώνος, Great Yarmouth, όπου και παρεκάθησε σε γεύμα. Στη συνέχεια ευλόγησε τους γάμους του Κώστα Παπαδόπουλου και της Αντωνίας Κίκη στον ίδιο Ναό.
8. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι ιερείς Sorin-Adrian Chirila και Κωνσταντίνος Γαριβαλδίνος, ο Μιχάλης Σπανός, οι Φώτης Παπαφώτης και Ανδρέας Θεοφίλου, και η Μυρτώ Αγγελογίου.
9. Τον επισκέφθηκαν οι Δρ Samir Hraiki, Nabih Madanat και Simon Abdel-Nour της Ένωσης Ορθοδόξων Αντοχειανών Βρετανίας, και ο Κωνσταντίνος Κοντογιάννης. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο προς τιμή του Λόρδου Woolf of Barnes που οργάνωσε το Κέντρο Μελέτης Σχέσεων Ιουδαίων και Χριστιανών.
10. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Ανδρέας και Κωνσταντίνια Βιολάρη, και οι Τάκης Αμερικάνος, Άκις Ιωαννίδης, Λαΐζος Λαΐζου και Κύπρος Νίκολας. Στο μεταξύ τέλεσε την κηδεία του Γεράσιμου Καποδιστρίου στον Καθεδρικό Ναό Καμψήσεως της Θεοτόκου, Wood Green B. Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην παρουσίαση του βιβλίου του καθηγητή Robert Holland και της Diana Μαρκίδη "The British and the Hellenes: Struggles for Mastery in the Eastern Mediterranean, 1850-1960", που έγινε στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου υπό την αιγίδα της Εντιμής Λεβέντη.
11. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο π. Ευγένιος Χριστοδούλου και ο Άθως Μάμας. Παρέστη σε Συνεδρία των Κηδεμόνων του Ελληνικού Κολλεγίου Λονδίνου. Το απόγευμα παρέστη σε "Οικουμενικό Απόγευμα Προσευχής" στο παρεκκλήσιο του Παλατίου του Lambeth και στη συνέχεια σε δεξίωση στο ίδιο μέρος.
12. Τον επισκέφθηκε ο Δρ. Σωτήριος Μουσαλμάς. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο που παρέθεσε το Ελληνικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Royal Holloway.
13. Τέλεσε τον Αγιασμό για την έναρξη των εργασιών ανέγερσης του Ελληνικού Σχολείου του Αγίου Παντελεήμονος, Harrow. Το βράδυ παρέστη στην ετήσια κοινωνική εκδήλωση της Εταιρίας Ελλήνων Επιστημόνων σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
14. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίας Βαρβάρας, Chester, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Αργότερα μετέβη στο Liverpool κι ευλόγησε τους γάμους του Justin Seddon και της Αντωνίας Σεργίου στον εκεί Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου.
15. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Αντώνης Γερολέμιου, η Κωνσταντίνα Pritchard, οι Bob και Σύλβια Khan, ο π. Αλέξανδρος Φωστηρόπουλος, και η Μαρία Σολωμού (με την οποία παρεκάθησε σε Δείπνο).
16. Παρεκάθησε σε Γεύμα με τον Μιχάλη Σιάτη σε ελληνικό εστιατόριο. Αργότερα τον επισκέφθηκαν οι Παναγιώτης Αργυρού και Γεώργιος Ευριπίδη.
17. Τον επισκέφθηκε ο Αρχιμανδίτης Ιάκωβος Σάββα. Αργότερα μετέβη αεροπορικώς στο Εδιμβούργο και το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο που παρέθεσε η Ευρυδίκη Στάκη σε ξενοδοχείο της Πόλης.
18. Τέλεσε την κηδεία της Αννίτσας Στάκη στον Ιερό Καθεδρικό Ναό του

Αποστόλου Λουκά Γλασκώβης και στη συνέχεια παρέστη στον ενταφιασμό της στο κοιμητήριο του Dunblane. Το βράδυ επέστρεψε στο Λονδίνο

19. Τέλεσε επιμνημόσυνη δέηση στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής για τον Κωνσταντίνο Θεοφίλη, πατέρα της Γενικής Προξένου της Ελλάδος στον Λονδίνο, Μαρίας Θεοφίλη. Στη συνέχεια παρεκάθησε σε γεύμα σε ελληνικό εστιατόριο που παρέθεσε ο Ιάκωβος Τσούνης συνοδευόμενος από την θυγατέρα του, Αθηνά.
20. Τέλεσε τη βάπτισή του υιού του ζεύγους Αλέξανδρου και Kirsten Κουλουκουνή στην οικία τους, και του έδωσε το όνομα Θεόδωρος-Κυριάκος. Αργότερα μετέβη αεροπορικώς στο Βουκουρέστι ως εκπρόσωπος της Α.Θ. Παναγιώτης του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου στην τελετή ανακήρυξης σε Άγιο του Μητροπολίτη Βλαχίας Γρηγορίου (1823 - 1834)
21. Συμμετέσχε σε συλλειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Βουκουρεστίου οπότε και προσφώνησε το εκκλησίασμα από μέρους του Οικουμενικού Πατριάρχη. Αργότερα παρεκάθησε σε Γεύμα και το βράδυ σε Δείπνο που παρέθεσε ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας στην επίσημη κατοικία του.
22. Το πρωί μετέβη στην Ιερά Μονή και παρέστη στην τελετή εναπόθεσης των ιερών λειψάνων του νέου Αγίου στον Ναό της Μονής, παρεκάθησε δε στη συνέχεια σε Γεύμα που παρέθεσε η Αδελφότης της Μονής. Αργά το απόγευμα επέστρεψε στο Λονδίνο.
23. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο π. Αλέξανδρος Φωστηρόπουλος, ο π. Μιχαήλ Παζίνας και ο Αρχιμ. Ζαχαρίας Ζαχάρου (ο οποίος παρεκάθησε σε γεύμα). Το βράδυ παρέστη στην εκδήλωση απονομής του Βραβείου Runciman που οργάνωσε η Anglo-Hellenic League στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
24. Συμμετέσχε σε Συνεδρία των Κηδεμόνων του Ελληνικού Κολλεγίου Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην τελετή εγκαθίδρυσης ως Δημάρχου του Southwark του Ελληνοκυπρίου Παύλου Κυριάκου, που έγινε στο ομώνυμο Δημαρχείο.
25. Παρέθεσε Δείπνο προς τιμή του Έλληνα πρεσβευτή στο Λονδίνο, Αναστασίου Σκοπελίτη, στο οποίο παρεκάθησαν πέραν των τριάντα επίλεκτων προσκεκλημένων.
26. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η Karolina Lee, ο π. Andrew Louth, οι Ιωάννης και Χρυστάλα Λαζαρίδη, οι Θεοχάρης, Θεοδώρα και Ιάκωβος Χατζηκυριάκου, και το ζεύγος Δημητρίου Πορφύριου. Το βράδυ παρέστη σε διάλεξη του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, στην Κυπριακή Αδελφότητα Λονδίνου.
28. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Βαπτιστού, Holloway, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Αργότερα ευλόγησε τους γάμους του Toby David Low και της Στέλλας Χριστοδούλου στον Καθεδρικό Ναό Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Hendon. Στη Συνέχεια τον επισκέφθηκε στην Αρχιεπισκοπή ο π. Steven Platt και αργότερα ευλόγησε τους αρραβώνες του Νικόλα Γεωργίου και της Λεοντίνης σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
29. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Ηλίας και Χρυστάλα Σεργίου, και οι Serif και Georgette Habib.
30. Παρεκάθησε σε Γεύμα στην Αρχιεπισκοπή με τους Αρχιεπισκόπους του Πατριαρχείου Μόσχας Ινοκέντιο του Korsun και Ανατόλιο του Kerch, συνοδευόμενους από τους Archpriest Nikolai Balashov και π. Μιχαήλ Geogeoff. Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας της Γραμματείας του Ε.Φ.Ε.Π.Ε.
31. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου, Wood Green B. Λονδίνου.

Ιούνιος 2006

1. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Νικόλαος Παπακωνσταντίνου, A.J.Reynoldson (με τον οποίο παρεκάθησε σε Γεύμα), και Brian Butler. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο που οργάνωσαν οι υπεύθυνοι έκδοσης του βιβλίου "Greek Cypriots in the United Kingdom".
2. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Γεώργιος Λεβογιάννης, Αρχιμ. Παντελεήμων Τσορμπατζόγλου και Παναγιώτης Αργυρού.
3. Τον επισκέφθηκε ο Καθηγητής Σπυριδών Igor Chichikine με την οικογένειά του, συνοδευόμενος από τον Δρα Σωτήριο Μουσαλίμα.
4. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Ελευθερίου, Leyton Av.

Λονδίνου, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Αργότερα ευλόγησε τους γάμους του Αντώνη Α. Πέτρου και της Deborah Michael στον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου, Wood Green B. Λονδίνου. Στη συνέχεια παρέστη σε εκδήλωση που οργάνωσε η Diaspora Project στο Bruce Castle Museum, Tottenham.

5. Επισκέφθηκε τις Ελληνικές Ορθόδοξες Κοινότητες Αγίων Αμβροσίου και Στυλιανού (Milton Keynes), Αγίου Χαράλαμπος (Luton), και Αγίου Μάμαντος (Bedford), συνοδευόμενος από τον Πρωτοπρεσβύτερο Κυπριανό Κωνσταντινίδη, παρεκάθησε δε σε Γεύμα που παρέθεσε ο Πρόεδρος των Κοινοτήτων Bedford και Luton, Αντρόνικος Παλλήκαρος.

6. Προήδρευσε Συνεδρίας των Βοηθών του Επισκόπων με τους οποίους και παρεκάθησε σε Γεύμα.

7. Τον επισκέφθηκε ο Joseph Forbes. Το βράδυ παρέστη σε διάλεξη στο Arts' Club, Mayfair, του Καθηγητή Lucas van Romay, με θέμα "Έλληνες Πατέρες στην Αγγλικανική Έρση", που οργάνωσε το Ίδρυμα Levantine, και στη δεξίωση που ακολούθησε.

8. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Πρωτοπρ. Σωτήριος Παναγιωτόπουλος μετά της Πρεσβυτέρας του Ερασμίως, ο Δημήτριος Παΐζης και ο Λάκης Πιερέτης. Στη συνέχεια τέλεσε την κηδεία του Γεωργίου Καραμάνου στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Νικολάου, Shepherd's Bush Δυτ. Λονδίνου. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στην οικία του ζεύγους Μηλικά και Ανθούλας Ξενοφώντος στο Hendon.

9. Τέλεσε Τρισάγια για το Ψυχασάββατο στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.

10. Τον επισκέφθηκε ο π. Ιαν Prior μετά της πρεσβυτέρας του. Αργότερα ευλόγησε τους γάμους του Δημήτρη Χρήστου και της Σμύρνης Πολυκάρπου στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου, παρεκάθησε δε και στο γαμήλιο Γεύμα σε κεντρικό Ξενοδοχείο του Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη σε εκδήλωση που οργάνωσε το Hellenic Bankers' Association.

11. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Απ. Βαρνάβα, Wood Green, με την ευκαιρία της καθιερωμένης "Ημέρας Κύπρου", όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στην οικία της Ερασμίας Χριστοδουλίδης.

12. Τον επισκέφθηκε ο Διάκονος Ευδόκιμος - Martin Harding. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στη "Βρετανική Βιβλιοθήκη" προς ενίσχυση του Ιδρύματος "Αγία Αικατερίνη Σινά".

13. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Ακόλουθοι Άμυνας Αντώνιος Παπαϊωάννου και Μάρκος Τσελέκας, ο Δ. Παπαντωνίου, ο Διάκονος Δημητριάδης - Χρηστάκης Μελέκας, και οι Κληρικοί που διακονούν στο Νότιο Λονδίνο (με τους οποίους παρεκάθησε σε Γεύμα). Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας των Μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Ομολογιακού Ορθόδοξου Σχολείου "Άγιος Κυπριανός", Croydon.

14. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο π. Ιωάννης Nankivell, π. Αναστάσιος Γιαννί μετά της Πρεσβυτέρας του, Τάσος Αντωνίου με τον γιο του και τη νύφη του, η Άννα Βαλαβανίδου, οι Φώτης Παπαφώτης και Ανδρέας Θεοφίλου, οι William και Maria Downes, ο Αρχιμ. Ιάκωβος Σάββα μετά των Κενόδα Χάλιου, Μιχαήλ Μιχαήλ και μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Κοινότητας Αγ. Νικολάου Cardiff, ο π. Γεώργιος Σταυρόπουλος, και ο Αρχιμ. Νικόδημος Αναγνωστόπουλος. Το βράδυ παρέστη σε αποχαιρετιστήρια δεξίωση στο Ελληνικό Γενικό Προξενείο προς τιμή του αποχωρούντος Γενικού Προξένου της Κύπρου, Νίκου Χριστοδουλίδη.

15. Παρέστη σε εκδήλωση στον Αγγλικανικό Ναό Αγ. Παύλου Λονδίνου με την ευκαιρία των ογδοηκοστών γενεθλίων της Βασίλισσας Ελισάβετ. Αργότερα τον επισκέφθηκαν ο Κυριακός Αριστοτέλους, ο Αρχιμ. Επιφάνιος Θρασυβούλου και ο Χρ. Χρυσάνθου. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στην Κυπριακή Αδελφότητα Λονδίνου προς τιμή του αποχωρούντος Γενικού Προξένου της Κύπρου, Νίκου Χριστοδουλίδη, που παρέθεσε η Εθνική Κυπριακή Ομοσπονδία.

16. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά το ζεύγος Παναγιώτη Φραγκάκη, ο Ηγούμενος της Μονής Βατοπεδίου Εφραίμ μετά της συνοδείας του (που παρεκάθησαν σε Γεύμα στην Αρχιεπισκοπή), ο Τάσος Παναγιώτης, και ο Δρ Σωτήριος Μουσαλιμάς. Το βράδυ παρέστη σε εκδήλωση για τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και για τον αποχωρούντα Ακόλουθο Άμυνας στην Ελληνική Πρεσβεία Λονδίνου Γλοιαρχο Αντώνιο Παπαϊωάννου και για τον

διαδόχο του, Μάρκο Τσελέκα.

17. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε Γεύμα στην οικία του ζεύγους Γεωργίου και Ιωάννας Καραπατά. Αργότερα τέλεσε τη βάπτισμα της Αταλάντης-Δανάης, θυγατρός του ζεύγους Δημητρίου και Ναταλίας Πορφύριου, στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Στη συνέχεια επισκέφθηκε στην οικία τους το ζεύγος Διαμαντή και Ευγενίας Πατέρα, το δε βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο, σε κεντρικό Ξενοδοχείο του Λονδίνου, που παρέθεσε το ζεύγος Δημητρίου και Ναταλίας Πορφύριου.

18. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Αγίων Πάντων Λονδίνου, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Αργότερα τέλεσε τη βάπτισμα του Αναστασίου, υιού του Αλέξη και της Μαρίας Παναγιώτης, στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.

19. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχιμ. Νικόδημος Αναγνωστόπουλος (που παρεκάθησε και σε Γεύμα), οι Κώστας Χαράλαμπος, Δημήτριος Πίτσας και Κατερίνα Χαράλαμπος, η Ναταλία Πορφύριου, και το ζεύγος Κώστα και Στέλλας Νεοφύτου. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο που οργάνωσε το ΔΗ.ΚΟ. Αγγλίας προς τιμή των Ελληνοκυπρίων Δημοτικών Συμβούλων.

20. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Χρήστος Μαργαρίτης, και ο Επίσκοπος Αμφιπόλεως (πρώην Σεργκίεβο) Βασίλειος, ο οποίος και παρεκάθησε σε Γεύμα στην Αρχιεπισκοπή. Το βράδυ παρέστη σε δεξίωση που παρέθεσε ο Ρωμαιοκαθολικός Αποστολικός Nuncio στην επίσημη κατοικία του με την ευκαιρία της πρώτης επιτείου από την εκλογή του Πάπα Βενεδίκτου 16ου.

21. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχιμ. Αθηνάγορας Παπαθανασίου, το ζεύγος Richard Cobbold, ο π. Εμμανουήλ Ιωαννίδης, και η Παναγιώτα Καραβοκύρη. Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας των Κηδεμόνων του Ιερού Ναού Αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού, ΒΔ Λονδίνου.

22. Προέδρευσε της ετησίας Συνάξεως του Ιερού Κλήρου Μειζονος Λονδίνου στους χώρους της Κοινότητας Απ. Βαρνάβα Wood Green B. Λονδίνου 23. Παρέστη σε Συνεδρία των Κηδεμόνων του Ελληνικού Κολλεγίου Λονδίνου. Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Δήμητρα Κεραμίδα και Ευδοξία Πούλιου, και ο π. Αλέξανδρος Φωτιστόπουλος.

24. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Βαπτιστού, Holloway, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Αργότερα παρέστη στην έναρξη του Φεστιβάλ Κρασιού που οργανώνει κάθε χρόνο η εβδομαδιαία εφημερίδα "ΠΑΡΟΙΚΙΑΚΗ" στο Alexandra Palace του Λονδίνου. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στην οικία του Καθηγητή Γιάννη Χαράλαμπος.

25. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Αθανασίου και Κλημεντος, Cambridge, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα, και τη συνέχεια επισκέφθηκε το Ξενοδοχείο του ζεύγους Αντρέα και Γαλιάντας Πασχάλη.

26. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο μοναχός Πέτρος Βρύζας, και οι Ιωάννης Αντωνιάδης και Nicholas Bamford. Το βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο που παρέθεσε ο Ύπατος Αρμοστής της Κύπρου, Πέτρος Ευθυμίου, προς τιμή του αποχωρούντος Γενικού Προξένου της Κύπρου, Νίκου Χριστοδουλίδη.

27. Τον επισκέφθηκαν οι Γεώργιος Παρασκευαΐδης και Χάρης Σοφοκλειδής, με τους οποίους παρεκάθησε σε Γεύμα στην Αρχιεπισκοπή. Στη συνέχεια έλαβε μέρος σε συνεδρίαση του Advisory Board of the Faiths' Forum στο παλάτι του Lambeth. Αργότερα παρέστη στη Δεξίωση που δόθηκε από τον Λόρδο Triesman of Tottenham στο Υπουργείο Εξωτερικών και Κοινοπολιτείας για τα μέλη του Interfaith.

28. Έλαβε μέρος στην Θεία Λειτουργία και κήρυξε τον Θείο Λόγο στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Αργότερα τον επισκέφθηκε ο Μίκης Τσελεπής. Στη συνέχεια παρέστη σε δεξίωση που οργάνωσε ο Αρχιαρχιεπίσκοπος στην οικία του προς τιμή της Αδελφής Margaret Shepherd, η οποία αφυπηρέτησε από τη θέση της Διευθύντριας του Συμβουλίου Χριστιανών και Ιουδαίων.

29. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό των Αγίων Δώδεκα Αποστόλων, Brookman's Park, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα. Το βράδυ παρέστη σε δεξίωση στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου προς τιμή των αποχωρούντων Γενικού Προξένου της Κύπρου, Νίκου Χριστοδουλίδη, και της συζύγου του, Γραμματέως Β στην Κυπριακή Ύπατη Αρμοστεία, Φιλίππας Καρασερά.

May

1. In the morning, His Eminence the Archbishop was present at a Mass in Support of Migrant Workers in London celebrated at Westminster's Roman Catholic Cathedral. In the afternoon, he received Constantinos & Lambros Tsakournis.

2. In the morning, he welcomed Father Carlos Nunez and a group of visitors from Mexico City. Shortly afterwards, he left for Wales. In the evening, he presided at Vespers at the church of St. Nicholas in Butetown (Cardiff), afterwards inaugurating the annual Conference of the Clergy of the Archdiocese.

3. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Nicholas in Butetown (Cardiff), following which he participated in sessions of the Conference. In the afternoon, he visited the Anglican cathedral of Ss. Peter & Paul with Ss. Tello, Dyfrig & Oudoceus in Llandaff (a suburb of Cardiff). Returning to Butetown, he presided at Vespers in the church of St. Nicholas there, and then participated in a further session of the Conference.

4. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the church of St. Nicholas in Butetown, afterwards participating in the Conference's closing session. He returned from Wales in the evening.

5. During the morning, he received Grigorios Hoplaros and Mrs. Evangelia Gania. He entertained Mesdames Evangelia Varela, Helena Papastamali & Christina Christodoulou to lunch. In the afternoon, he received Bishop Basil of Sergievo.

6. In the morning, he received Miss Ioulia Grapsa.

7. In the morning, he presided at the Divine Liturgy and preached the Word of God at the church of St. Spyridon in Great Yarmouth, being entertained to lunch at the church afterwards. Later, he blessed the marriage of Costas Papadopoulos and Antonia Kiki at the same church.

8. He received Father Sorin-Adrian Chirila and Father Constantinos Garvaldinos during the morning and Michalis Spanos, Photis Papaphotis & Andreas Theophiliou, and Mrs. Myrto Angeloglou during the afternoon.

9. He received Dr. Samir Hraiki, Nabih Madanat & Simon Abdel-Nour of the Antiochian Orthodox Society of Britain in the morning and Konstantinos Kontogiannis in the afternoon. In the evening, he was a guest at a Dinner given by the Centre for the Study of Jewish-Christian Relations in honour of Lord Woolf of Barnes at Middle Temple Hall.

10. In the morning, he received Andreas & Constantina Violaris. At midday, he presided at the funeral of Gerasimos Kapodistrias at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. In the afternoon, he received Takis Amerikanos, Akis Ioannidis, Loizos Loizou & Kypros Nicholas. In the evening, he was present at the presentation of the book "The British and the Hellenes: Struggles for Mastery in the Eastern Mediterranean 1850-1960" by Robert Holland & Diana Markides, held at the Hellenic Centre under the auspices of the Ambassador of Cyprus at UNESCO.

11. In the morning, he received Father Evgenios Christodoulou. During the afternoon, he received Athos Mamas and was present at a meeting of the trustees and governors of the Hellenic College of London. In the evening, he was present at Ecumenical Evening Prayer in the Chapel of Lambeth Palace and at a reception there given in continuation.

12. In the morning, he received Dr. Soterios Mousalimas. In the evening, he was present at a dinner organised by the Hellenic Institute of Royal Holloway.

13. In the afternoon, he presided at an Hagiasmos for the commencement of building work for the Greek School of St. Panteleimon in Kenton (Harrow). In the evening, he was a guest at the annual Dinner & Dance of the Hellenic Society of Professional People and Scientists in Great Britain, held at the London Marriott.

14. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Barbara in Handbridge (Chester), being entertained to lunch by the Community afterwards. In the afternoon, he blessed the marriage of Justin Seddon and Antonia Serghiou at the church of St. Nicholas in Liverpool.

15. He received Antonakis Yerolomou in the morning and Mrs. Constantina Pritchard, Bob & Sylvia Khan and Archpriest Alexander Fostiropoulos during the afternoon. In the evening, he was entertained to supper by Miss Maria Solomou.

16. At midday (and together with the Archdiocesan Press Officer), he was entertained to lunch by Michalis Shiatis at the Halepi restaurant in Bayswater. In the afternoon, he received Panagiotis Argyrou & Georgios Evrypidou.

17. In the morning, he received Archimandrite Iakovos Savva. In the afternoon, he left Luton Airport for Edinburgh. In the evening, he was entertained to supper by Mrs. Evrydiki (Rid) Stakis at the Cairn Lodge Hotel in Auchterarder.

18. In the morning, he presided at the funeral of Lady Annita Stakis at the Cathedral of St. Luke in Hillhead (Glasgow) and at the interment at Dunblane Cemetery. He returned from Scotland in the afternoon.

19. In the morning, he presided at a Memorial Service for the late Constantinos Theophilis in the Chapel of the Archdiocese. At midday, he was entertained to lunch by Iakovos Tsounis and his daughter, Athina, at the Halepi restaurant.

20. At midday, he baptised Theodoros Kyriakos, infant son of Alexandros & Kirsten Kouloukoudis, at the family home in Wimbledon Park. He left for Bucharest in the evening to represent His All-Holiness the Ecumenical Patriarch at the canonisation of Metropolitan Grigorie Dascalu of Walachia (1823-1834).

21. In the morning, he participated in the Divine Liturgy at the Cathedral church of Bucharest and addressed the congregation in the name of His All-Holiness. Afterwards, he was a guest at the official luncheon held at the patriarchal residence. In the evening, he was again a guest at the patriarchal residence for an official dinner.

22. In the morning, he visited the Caldarusani Monastery and was present at the service of placement of the new saint's relics in the monastery church. Afterwards, he visited the monastery's museum and was then entertained to lunch by the brotherhood. He returned from Bucharest in the late afternoon.

23. During the morning, he received Archpriest Alexander Fostiropoulos and Father Michael Pazinas. At midday, he entertained Archimandrite Zacharias Zacharou and Archpriest Alexander to lunch. In the evening, he was present at the Runciman Award ceremony held under the auspices of the Anglo-Hellenic League at the Hellenic Centre.

24. At midday, he participated in a meeting of the Trustees of the Hellenic College of London. In the evening, he was present at the ceremony in Southwark Town Hall at which Cllr. Paul Kyriacou was made mayor of the London Borough.

25. In the evening, he entertained the Hellenic Ambassador to supper.

26. He received Mrs. Karolina Lee, Father Andrew Louth, and Ioannis & Chrystala Lazaridis, Theocharis, Theodora & Iakovos Haji-Kyriakou during the morning and Dr. & Mrs. Demetrios Porphyrios in the afternoon. In the evening, he was present at a function held at the Cypriot Brotherhood's headquarters in North Finchley in connection with the University of Cyprus.

28. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Anthony & John the Baptist in Holloway, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the afternoon, he blessed the marriage of Toby David Low and Stella Christodoulou at the Cathedral of the Holy Cross & St. Michael in Golders Green. Returning to Thyateira House, he received Father Steven Platt. Later, he blessed the engagement of Nicholas Georgiou and his fiancée, Leondini, at the Marriott Hotel in Swiss Cottage.

29. During the day, he received Ilias & Chrystala Serghiou and Serif & George Habi.

30. At midday, he entertained Archbishop Imokentij of Korsun, Archbishop Anatoly of Kerch, Archpriest Nikolai Balashov and Father Michael Gogoleff to lunch. In the evening, he presided at a meeting of the Secretariat of E.F.E.P.E.

31. In the evening, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green.

June

1. In the morning, he received Nikolaos Papakonstantinou. At midday, he entertained Mr. A.J. Reynoldson to lunch. In the late afternoon, he received Brian Butler. In the evening, he was a guest at the Thank You Dinner organised by the "Greek Cypriots in the United Kingdom" publication at the Hellenic Centre.

2. He received Georgios Levoghiannis in the morning and Archimandrite Panteleimon Tsozbatzoglou and Panagiotis Argyrou during the afternoon.

3. During the afternoon, he received Prof. Spyridon Igor Chichiken and his family (who were accompanied by Dr. Soterios Mousalimas).

4. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Eleutherius in Leyton, being entertained to lunch by the Community afterwards. During the afternoon, he blessed the marriage of Antonakis A. Petrou and Deborah Michael at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green and was present at the launch of the Cyprus Diaspora Project at Bruce Castle Museum in Tottenham.

5. During the day (and accompanied by Protopresbyter Kyprianos Konstantinidis), he visited the Communities of Milton Keynes, Luton and Bedford, being entertained to lunch by Andronikos Pallikaros.

6. In the morning, he presided at a meeting of the hierarchy of the Archdiocese, afterwards entertaining them to lunch.

7. In the morning, he received Joseph Forbes. In the evening, he was present at a lecture entitled "Greek Church Fathers in the Egyptian Desert" delivered by Prof. Lucas van Rompay at the Arts' Club in Mayfair under the auspices of the Levantine Foundation and at the reception held in continuation.

8. During the morning, he received Protopresbyter Soterios Panagiotopoulos & his presbytera, Erasmia, and Lakis Pieretis. At midday, he presided at the funeral service of Georgios Karamanos at the Cathedral of St. Nicholas in Shepherd's Bush. In the afternoon, he received Demetrios Paezis. In the evening, he was entertained to supper by Milkos & Anthoula Xenophonos at their home in Hendon.

9. In the evening, he presided at the Trisaghia for Souls' Saturday in the Chapel of the Archdiocese.

10. In the morning, he received the Revd. & Mrs. Ian Prior. In the afternoon, he blessed the marriage of Demetrios Christou and Smyrni Polykarpu at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater, attending the reception held afterwards at the Dorchester. In the evening, he was present at a function organised under the auspices of the Hellenic Bankers' Association.

11. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Barnabas in Wood Green on the occasion of Cyprus Day, being entertained to lunch afterwards on the premises of the Community. In the evening, he was entertained to supper by Mrs. Erasmia Christodoulidou.

12. In the afternoon, he received Deacon Evdokimos-Martin Harding. In the evening, he was a guest at a Gala Dinner held at the British Library to mark the tenth anniversary of the Saint Catherine Foundation.

13. During the morning, he received Capt. Antonios Papaioannou & Capt. Markos Tselekas (departing and incoming Hellenic Defence Attaches), Mr. D. Papantoniou, Deacon Demetrios-Christakis Melekis, and the clergy serving parishes in south London, entertaining the last-named to lunch afterwards. In the evening, he presided at a meeting of the Board of Governors of St. Cyprian's Primary School in Thornton Heath.

14. He received Father John Nankivell, Father Anastasios Yanni & his presbytera, and Tassos Antoniou & Cybele Karabatsi-Antoniou during the morning; and Miss Anna Balavanidou, Photis Papaphotis & Andreas Theophilou, William & Maria Downes, Archimandrite Iakovos Sawa together with Kendeas Halos, Michael Michael & members of the Council of the church of St. Nicholas in Butetown (Cardiff), Father Georgios Stavropoulos, and Archimandrite Nikodemos Anagnostopoulos during the afternoon. In the evening, he was a guest at the farewell dinner given for the departing Consul-General of the Republic of Cyprus at the Hellenic Consulate-General in Holland Park.

15. In the morning, he was present at a Service of Thanksgiving to mark the 80th Birthday of Her Majesty The Queen, held at St. Paul's Anglican Cathedral in the City of London. During the afternoon, he received Kyriakos Aristotelous and Archimandrite Epiphanius Thrasvoulou & Chrysanthos Chr. Chrysanthou. In the evening, he was a guest at the farewell dinner given for the departing Consul-General of the Republic of Cyprus at the headquarters of the National Federation of Cypriots in North Finchley.

16. In the morning, he received Mr. & Mrs. Panagiotis Frangakis. At midday, he entertained Archimandrite Ephrem, abbot of the Haghiotite Monastery of Vatopedi, and his companions to lunch. During the afternoon, he received Tassos Panagidis and Dr. Soterios Mousalemas. In the evening, he was present at a reception given at the Marriott, London Regent's Park to mark Hellenic Armed Forces' Day and at which farewell was bid to the departing Defence Attache and his successor welcomed.

17. At midday, he was entertained to lunch by Georgios & Ioanna Karapateas at their home. In the afternoon, he baptised Atalante Danae, infant daughter of Demetrios & Natalia Porphyrios, at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater. Afterwards, he visited Diametis & Evyenia Pateras at their home. In the evening, he attended the dinner held at Claridges to celebrate the baptism of Atalante Danae Porphyrios.

18. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of All Saints in Camden Town, being entertained to lunch afterwards. In the afternoon, he baptised Anastasios, infant son of Alexios & Marianna Panagidis, at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.

19. In the morning, he received Archimandrite Nikodemos Anagnostopoulos, whom he later entertained to lunch. During the afternoon, he received Kostakis Charalambous, Demetrios Pispas & Katerina Charalambous, Mrs. Natalia Porphyrios, and Costas & Stella Neophytou. In the evening, he was a guest at the dinner organised by DEKO at the Cyprus Brotherhood for local councillors.

20. In the morning, he received Christos Margharitis. At midday, he entertained Bishop Basil of Amphipolis (formerly, of Sergievo) to lunch. In the evening, he was a guest at the reception given by the Apostolic Nuncio at Archbishop's House in Westminster to mark the first anniversary of the pontificate of Pope Benedict XVI.

21. During the morning, he received Archimandrite Athenagoras Papathanasiou, Mr. & Mrs. Richard Cobbold, and Father Emmanuel Ioannidis. In the afternoon, he received Mrs.

Panagioti Karavokyri. In the evening, he presided at a meeting of the Trustees of the Community of Ss. Cosmas & Damian in Gospel Oak.

22. During the day, he presided at the annual meeting of clergy serving congregations in Greater London, held on the premises of the Community of St. Barnabas in Wood Green.

23. At midday, he attended a meeting of the Trustees of the Hellenic College of London. During the afternoon, he received Mesdames Demetra Karamida & Evdokia Poulou and Archpriest Alexander Fostropoulos.

24. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Anthony & John the Baptist in Holloway, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the afternoon, he was present at the inauguration of the Wine Festival organised under the auspices of "Parikiaki" at Alexandra Palace. In the evening, he was entertained to supper at the house of Ioannis Charalambous in Highgate.

25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Athanasius & Clement in Cambridge, being entertained to lunch by the Community afterwards. Later, he took tea at Andreas & Galatia Paschali's hotel in the city.

26. In the morning, he received the monk Petros Vyzas. During the afternoon, he received Ioannis Antoniadis and Nicholas Bamford. In the evening, he was a guest at a dinner given by the High Commissioner for Cyprus at his residence to bid farewell to the departing Consul-General of Cyprus.

27. At midday, he entertained Georgios Paraskevaidis & Haris Sophokleidis to lunch. In the afternoon, he was present at a meeting of the Advisory Board of the Three Faiths' Forum held at Lambeth Palace. Later, he was a guest at an Inter-Faith Reception given at the Foreign and Commonwealth Office by Lord Triesman of Tottenham.

28. In the morning, he was present at the celebration of the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and preached the Word of God. In the afternoon, he received Mikis Tselepis. In the evening, he was present at a reception given at the Chief Rabbi's residence to honour Sister Margaret Shepherd on her retirement as Director of the Council of Christians and Jews.

30. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of the Holy Apostles in Brookman's Park on the occasion of its title feast, being entertained to lunch afterwards by the Community. In the evening, he was present at a farewell reception for Nikolaos Christodoulidis and Philippa Karsera, held at the Hellenic Centre.

During the months of May and June, His Eminence was represented:

by Bishop Athanasios of Tropaeou at the Christian Brotherhood of St. Ambrosios' Dinner and Dance (21/5), and the annual Dinner & Dance of the North London Greek Educational Association at the Cyprus Community Centre in Wood Green (17/6);

by Bishop Theodoros of Nazianzos at the annual celebration of the Antiochian Orthodox Society of Britain (20/5);

by Archimandrite Theonas Bakalis at the Florence Nightingale service in Westminster Abbey (10/5) and at a lecture delivered by Theodoros Theodorou at the Hellenic Centre (19/6);

by Archimandrite Damianos Konstantinou at an event organised under the auspices of the Cypriot Diaspora Project and the Greek Parents' Association (11/6), and the Dinner given by the Federation of Cypriot Refugees (UK) in honour of Tom Cox at the Penridge in New Southgate (17/6);

by Archimandrite Aemilianos Papadakis at the Hellenic Medical Society's Summer Ball at the Conrad London Hotel (17/6);

by Archimandrite Nektarios Spyrou at the St. Helen's Ladies' Association Charity Dinner & Dance at the Marriott Hotel in Swiss Cottage (17/6);

by Archpriest Alexander Fostropoulos at the Katie Lentakis Memorial Award (28/6);

by Father John-Edmund Hookway at a meeting concerning the London Church Leaders' Multi-Faith Plan (8/5);

by Father Samuel Kouspoyeris at the British Dyslexia Association's Summer Event (3/6); by Presbytera Vassilia Hookway at the launch of the Well-Adjusted Campaign of the British Dyslexia Association (5/5);

by Mrs. Heleni Vrachimidou at the end-of-year celebration of the weekday Greek School in Hornsey (29/6); and

by a member of his staff at a book launch concerning the Coptic Church at its church in London (5/5); at the service held at the Bevis Marks Spanish & Portuguese synagogue in the City of London commemorating the 350th anniversary of the Resettlement of the Jews in the British Isles (13/6); & at a reception given in honour of Prof. Klaus Schwab at the London School of Economics and Political Science (28/6).